

**AKRAN ZORBALIĞINA MARUZ KALAN
ERGENLERİN ALGILADIKLARI SOSYAL
DESTEK VE YALNIZLIK DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Hatice PİNAR

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

2020

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**AKRAN ZORBALIĞINA MARUZ KALAN ERGENLERİN ALGILADIKLARI
SOSYAL DESTEK VE YALNIZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

(The Relationship Between Perceived Levels of Social Support and Loneliness of
Adolescents Subjected to Peer Bulling)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hatice PİNAR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Arzu GÜLBAHÇE

Erzurum
Şubat, 2020

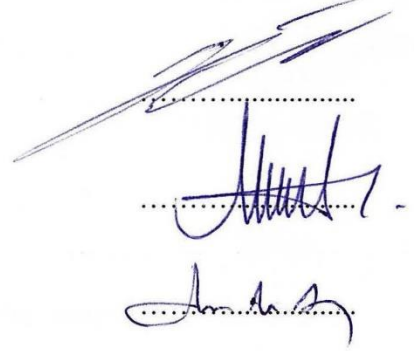
KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Hatice PİNAR tarafından hazırlanan “Akran Zorbalığına Maruz Kalan Ergenlerin Algıladıkları Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki” başlıklı çalışması 06 / 02 / 2020 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Mehmet KÖK
Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Arzu GÜLBAHÇE
Atatürk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ÇİFTÇİ
Atatürk Üniversitesi

Enstitü Yönetim Kurulunun
....../....../.... tarih ve sayılı
kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

04 Mart 2020

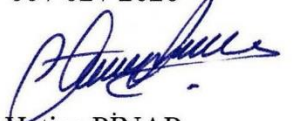
Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Akran Zorbalığına Maruz Kalan Ergenlerin Algıladıkları Sosyal ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

06 / 02 / 2020

Hatice PİNAR

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışma sürecim boyunca bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren, samimiyetini, güler yüzünü benden hiç esirgemeyen, hoşgörülü, sabırlı ve her zaman kendime örnek aldığım tez danışmanım değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Arzu GÜLBAHÇE' ye, yapıcı ve yol gösterici fikirleri ile her ihtiyaç duyduğumda yardımını esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. İsmail SEÇER'e, çalışmanın başından beri bana sürekli destek olan sevgili arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında bana güç veren, varlıklarıyla beni şekillendiren, verdiğim her kararın arkasında duran en büyük destekçim canım aileme teşekkür ederim.

Beraber yol aldığım, her alanda olduğu gibi tez çalışma sürecimde de beni bu çalışmayı tamamlayabileceğim konusunda her zaman motive eden, zaman sıkıntısı yaşadığım anlarda elinden gelen tüm desteği sunan yol arkadaşım, sevgili eşim Selçuk PİNAR'a ve doğduğu günden beri hayatıma şans getiren biricik oğlum Bilgehan PİNAR'a sonsuz teşekkür ederim.

Hatice PİNAR

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKRAN ZORBALIĞINA MARUZ KALAN ERGENLERİN ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK VE YALNIZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Hatice PİNAR

Şubat 2020, 101 Sayfa

Amaç: Bu araştırmanın amacı, akran zorbalığına maruz kalan ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Yöntem: Yapılan bu araştırma, genel tarama modellerinden betimsel tarama ve ilişkisel tarama desenleri ile yürütülmüştür. Çalışma grubunun seçiminde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Erzurum il merkezindeki ortaokullarda öğretim gören 273 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama araçları olarak; Kişisel Bilgi Formu, Ergen Akran İlişkileri Belirleme Ölçeği Mağdur Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde 4 farklı istatistiksel analiz kullanılmış ve bu analizler bilgisayarda SPSS 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmanın sonucunda; zorbalığa maruz kalan ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin arasında pozitif yönde anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Cinsiyet değişkeninde mağdur erkek öğrencilerin mağdur kız öğrencilere göre yalnızlık düzeylerinin ve diğer önemli kişilerden algıladıkları sosyal destek alt boyutunun daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Anne-babası çalışan mağdur çocukların yalnızlık düzeyleri ile aralarında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve kardeş sayısı değişkenlerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır.

Sonuç: Akran zorbalığına maruz kalan ergenlerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin yalnızlık düzeylerini anlamlı olarak yordadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: akran zorbalığı, yalnızlık, sosyal destek

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED LEVELS OF SOCIAL SUPPORT AND LONELINESS OF ADOLESCENTS SUBJECTED TO PEER BULLING

Hatice PİNAR

February 2020, 101 Pages

Purpose: The aim of this research is to analyse the effect of the social support perceived by the adolescents subjected to the peer bullying on their levels of loneliness.

Method: This research was carried out with the methods called descriptive scanning and relational scanning from the general scanning methods. In selection of the working group, clustering and appropriate sampling method were used. The working group of the research consists of 273 students in the secondary schools in Erzurum province.

In the research, as the tools to collect data, Individual Information Form, Adolescent Peer Relationships Determination Scale Victim Form, Multidimensional Perceived Social Support Scale and UCLA Loneliness Scale were used. In the analyzing of the data, 4 different statistical analysis were used and these analysis were made in the computer with SPSS 22.00 statistical package program.

Findings: At the end of the research, it was discovered that there are meaningful positive results between social support and loneliness levels perceived by the adolescents subjected to peer bullying. In the gender variable, victimized male students were found to have more levels of loneliness than aggrieved female students, and the lower dimension of social support they perceived from other important people. It was found that there was a significant difference between the levels of loneliness of the victim children whose parents were working. There was no significant differentiation between perceived levels of social support and loneliness between maternal education level, paternal education level and sibling number variables

Result: It was determined that the level of social support perceived by adolescents subjected to peer bullying significantly correlated their levels of loneliness

Key Words: Peer bullying, loneliness, social support

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	6
Varsayımlar	6
Terim ve Tanımlar.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	8
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	8
Akran Zorbalığı.....	8
Saldırganlık-Zorbalık-Şiddet Kavramları Arasındaki İlişki.....	10
Zorbalık türleri.	13
Akran zorbalığı gruplarının özellikleri.....	16
Akran zorbalığının nedenleri.....	22
Zorbalığın sonuçları.	25
Sosyal Destek Kavramı	27
Sosyal destek türleri.	29
Algılanan Sosyal Destek	30
Yalnızlık.....	31
Yalnızlığın nedenleri.	33
İlgili Araştırmalar.....	34
Zorbalık ile ilgili yurt dışında yapılan çalışmalar.	34
Zorbalık ile ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar.	36
Sosyal destek ile ilgili yurt dışında yapılan araştırmalar.	37

Sosyal destekle ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar.	38
Yalnızlıkla ilgili yurt dışında yapılan çalışmalar.	40
Yalnızlıkla ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar.	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	43
Yöntem	43
Araştırma Yöntemi.....	43
Çalışma Grubu	43
Veri Toplama Araçları	43
Katılımcı bilgi formu.....	44
Ergen akran ilişkileri belirleme ölçeği zorba ve mağdur formu (EAİBÖZMF).	44
Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği (ÇBASDÖ).	45
Ucla yalnızlık ölçeği.	46
Uygulama	47
Veri Analizi.....	48
Geçerlik ve Güvenirlik.....	49
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	50
Bulgular	50
BEŞİNCİ BÖLÜM	62
Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	62
Öneriler.....	70
KAYNAKÇA	71
EKLER	82
EK-1. Kişisel Bilgi Formu	82
EK-2. Ergen Akran İlişkileri Ölçeği-Mağdur Formu.....	83
EK-3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	84
EK-4. UCLA-LS	85
EK-5. Uygulama İzin Belgeleri.....	86
ÖZGEÇMİŞ.....	89

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Fitzgerald (1999) 'a Göre Zorbalık Olarak Nitelendirilebilecek Davranışlardan Bazıları</i>	9
Tablo 2. <i>Akran Zorbalığı İle Normal Akran Çatışması Arasındaki Fark</i>	10
Tablo 3. <i>Hazelden ve Johnson (2001) Tarafından Zorbalığa İlişkin Olarak Yapılan Sınıflandırma</i>	14
Tablo 4. <i>Katılımcıların Algılanan Sosyal Destek ve Yalnızlık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve Skewness-Kurtosis Değerleri</i>	49
Tablo 5. <i>Cinsiyet Değişkenine Yönelik t Testi Bulguları</i>	50
Tablo 6. <i>Cinsiyet Değişkenine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonucu</i>	51
Tablo 7. <i>Anne Çalışma Durumu Değişkenine Yönelik t Testi Bulguları</i>	52
Tablo 8. <i>Baba Çalışma Durumu Değişkenine Yönelik t Testi Bulguları</i>	53
Tablo 9. <i>Baba Çalışma Durumu Değişkenine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonucu</i>	53
Tablo 10. <i>Anne-Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları</i>	54
Tablo 11. <i>Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Yönelik Kruskal Wallis H Bulguları</i>	55
Tablo 12. <i>Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları</i>	56
Tablo 13. <i>Kardeş Sayısına İlişkin ANOVA Bulguları</i>	57
Tablo 14. <i>Kardeş Sayısına İlişkin Kruskal Wallis H Bulguları</i>	58
Tablo 15. <i>ASD ve Yalnızlık Arasındaki İlişki</i>	58
Tablo 16. <i>Akran Zorbalığı Mağduru Öğrencilerin Sosyal Destek Algılarının Yalnızlık Düzeylerini Yordamasına İlişkin Bulgular</i>	60
Tablo 17. <i>AASD, ARASD, ÖBASD, UCLA Yalnızlık Ölçeğinin İçyapı Tutarlılığının Bulunması İçin Cronbach Alfa Katsayısı</i>	61

ŞEKİLLER DİZİNİ

<i>Şekil 1.</i> Saldırganlık- zorbalık - şiddet kavramları arasındaki ilişki.....	12
<i>Şekil 2.</i> Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı.....	43

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

AASD	: Aileden Algılanan Sosyal Destek
ARASD	: Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek
ÇBASDÖ	: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
EAİBÖMF	: Ergen Akran İlişkileri Ölçeği Mağdur Formu
EAİBÖZMF	: Ergen Akran İlişkileri Ölçeği Zorba Mağdur Formu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÖBASD	: Özel Birinden Algılanan Sosyal Destek
SDT	: Sosyal Destek Toplam
TDK	: Türk Dil Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Ergenlik dönemine kadar aileye bağlı olarak büyüyen çocuk, bu dönemde yavaş yavaş ailesinden uzaklaşıp kendisini akranlarına daha yakın hissetmeye başlamaktadır. Akranlarıyla yakın ilişkilerde bulunmak, onlar tarafından arkadaş grubuna alınıp kabul edilmek ergen için oldukça önemlidir. Kurmaya çalıştıkları bu ilişki onların sosyal gelişimleri için gereklidir. Ancak dönemlerinin getirmiş olduğu en önemli özelliklerden biri olan asilik, akranlarıyla sosyalleşme çabaları noktasında sıkıntı oluşturmakta, bireyin saldırganlık seviyesinde artışa sebep olmaktadır (Demirtaş, 2007).

Öğülmüş (1995), saldırganlığın tanımlanmasında bazı zorluklar yaşandığını dile getirmesine rağmen; saldırganlığı eylem ya da eylemi yapan bireyin niyeti olarak tanımlamaktadır. Eylem temelli tanımlarda saldırganlık; diğer insanlara zarar veren davranışlar olarak belirtilirken, niyet temelli tanımlarda ise amaca zarar verme isteğiyle yapılmış davranışlar olarak ifade edilmektedir. Saldırganlığın bir türü de zorbalıktır ve bir eylemin zorbalık olabilmesi için tek başına saldırganlık yetmemektedir. Tartışan iki kişi arasında güç dengesizliği varsa yani biri diğerinden bedenen veya zihnen güçlü ise bu zorbalık olmaktadır. Tartışan kişiler arasında eşitlik varsa bu da saldırganlıktır.

Zorbalık, okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık eylemlerinin büyük kısmını oluşturmaktadır (Yurtal, & Cenkseven, 2007). Güçlü olan bireyin kendini savunamayacak durumdaki güçsüz bireye bilerek ve isteyerek rahatsız edip zarar vermesi ve mağdurun karşılaştığı bu durumu engelleyememesi; zorbalığı şiddet ve saldırganlıktan ayıran temel noktalardır (Haskaya, 2016).

Zorbalık dolaylı ve doğrudan olmak üzere kendini iki şekilde göstermektedir. Dolaylı yollardan temassızlık biçiminde (gruptan izole etme, söylenti yayma, iftira atma, görmezden gelme vs.) gerçekleşeceği gibi, bedensel temas veya sözel ifadelerle (vurma, itme, tekme atma, aşağılama, alay etme, tehdit etme vs.) doğrudan da gerçekleşmekte olup, hissiz-duygudan yoksun kişilik özelliğinin doğrudan zorbalıkla ilişkisi olduğu araştırmalar sonucu tespit edilmektedir (Açıl, 2015).

Olweus (1993) araştırması sonucu zorba çocukların lider olma özelliğine sahip olmadığı halde akranlarını baskılamayı bedensel güçleri ve saldırgan davranışları ile

gerçekleştirdiklerini; buna karşın kurban çocukların daha içe kapanık, utangaç, öz saygısı düşük, güveni olmayan, depresyon veya panik atağa yakalanma riski daha fazla, kedisini sürekli hatalı gören bir yapıya sahip olduklarını ve okula gitmeyip devasızlığını artırarak arkadaşlarıyla oynamama gibi davranışlar sergilediklerini söylemektedir (Alper, 2008; Kepenekci & Çınkır, 2006; Rigby, 2003; Smith & Brain, 2000).

Mağdur olmuş bireylerde birçok olumsuz etki görülse de en belirgin özellikleri kendilerini sürekli stres altında hissetmeleridir. Araştırmalar, bulunulan stres ortamlarında bir sosyal desteğin var olması ve bu sosyal desteği hissetmeleri; içinde bulundukları stresli durumun etkisini azalttığını göstermektedir. Sosyal destek, bireyin kendi elinde olmayan sebeplerden kaynaklı olarak içinde bulunduğu zor durumdan kurtulabilmesi için karşılık beklemeden yapılan her türlü yardım faaliyetidir. Çalışmalar, stres ortamlarında var olan sosyal desteğin ve bu desteği hissetmenin kişinin sağlığı üzerinde yararlı etkilerinin olduğu, bireyin sorununu çözmesinde kolaylık sağladığı, sosyal desteğin olmasının stresten kaynaklı fiziksel ve psikolojik etkilerini azalttığı; stresi doğuran sebep devam etse dahi strese maruz kalan bireylerin kendilerine güvenlerinin arttığı ve stres ile baş etme heveslerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır (Gürsoy, 2010).

Yapılan araştırmalarda; günlük yaşamlarında genellikle stres veya sıkıntı altında olduklarını belirten bireyler strese maruz kaldıkları zaman yeterli seviyede sosyal destek aldıkları zamanlarda uykusuzluk, kilo kaybetmek ya da baş ağrısı gibi fiziksel rahatsızlıklardaki şikayetlerinin azaldığını, sosyal desteği almadıkları zamanlarda ise bu belirtilen fiziksel şikayetlerin arttığını saptamış olup; bir diğer araştırma da ise kız çocuklarının annelerinden ve kız kardeşlerinden daha çok sosyal destek aldıkları, erkek çocuklarının ise baba ve erkek kardeşlerinden aldıkları desteğin daha fazla olduğu; bunun sebebinin de geleneksel değerlere dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Cohen & Wills, 1985; Kılıç, Özbay, Göka, Aktaş & Güngör, 1994, Akt., Tanrıverdi, 2017).

Algılanan sosyal destek seviyesi artarsa, ruh sağlığı seviyesi daha sağlam olur. Fakat algılanan sosyal destek seviyesi azalırsa, ruh sağlığı da bozulur (Bayram, 1999). Bireyler aile, arkadaş, komşu, öğretmen ve çevrelerinde bulunan ideolojik, dinsel ve etnik gruplar ile içinde yaşadıkları toplumdan sosyal desteklerini algılamaktadırlar (Yıldırım, 1997). Bireyin ailesinden, arkadaşından veya toplumun diğer üyelerinden algıladığı sosyal desteğin fazla olması, olumsuz durumları çözemesi de, içinde bulunduğu zorbalık veya stres yaratan durumlara karşı dayanma kuvvetini artırmaktadır. Kişinin zorbalık durumundan en az hasarla kurtulmasına yardım etmekte; bunun için de kimi zaman aileden alınan kimi zaman ise arkadaştan alınan sosyal destek söz konusu iken strese sebep olan olayların üstesinden kolay

bir şekilde gelirken, bir kesimde stres yaratan bu olayları yaşamlarının her döneminde bir sıkıntı haline getirebilmektedirler (Tanrıverdi, 2017). Özellikle arkadaşları tarafından beğenilme, kabullenilme ihtiyacı yeteri kadar doyurulmazsa çocukta oluşan gruptan izole olma, alay edilme, istenmeme gibi olumsuz durumların sebep olduğu okula gitmek istememe, derslerinde düşüş olması, akranları ile aralarında çoğalan sıkıntıların oluşması ve psikolojik durumunda değişimler olması gibi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Ergün, 2015). Örneğin; arkadaşlarıyla olan ilişkisinde dışlanan çocuk duygusal zorbalık yaşamaktadır. Çocuğun bu sorunu içselleştirmesi zaman zaman problemlere yol açmaktadır. Çocuğun kendini yetersiz hissetmesi sonucu sosyalleşme noktasında sıkıntılar oluşmaktadır.

Birey çevresinden istediği sosyal desteği göremediğinden yalnızlık düzeyinde artışlar oluşmaktadır (Kapçı, 2004). Birey sosyal ilişkilerindeki doyumu yeteri kadar sağlayamazsa yalnızlık hisseder. Ergenlik dönemindeki bireylerin iyi hislere sahip oldukları, yaşadıkları yalnızlık ve bunun gibi kötü duyguları paylaşmak istedikleri ve kendilerini paylaşımında bulundukları şeye bağlı hissetmeleri gibi ihtiyaçlarının olduğu ifade edilmektedir. Var olan bu ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda yalnızlık duyguları ortaya çıkmaktadır (Gündoğmuş, 2017).

Elbir (2000) lise öğrencilerinin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteği incelediği araştırma sonucunda aile gelirinin artması ile aileden algılanan sosyal desteğin arttığı, kardeş sayıları arttığı zaman ise algılanan sosyal desteğin azaldığı, kızların arkadaşlardan algıladıkları sosyal desteğin erkeklerden daha fazla olduğu ve öğrencilerin yalnızlık düzeyleri arttıkça algıladıkları sosyal desteklerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Haskan (2009)'ın yaptığı çalışmada ise ergenlerde şiddet eğilimi sıklığı ile yüksek şiddet eğilimli ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık seviyeleri incelenerek; yüksek şiddete meyilli olan ergenlerde aile-arkadaş-öğretmen desteklerinin düşük seviyede olduğu ve yalnızlık seviyelerinin ise yüksek derecede olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerde yalnızlığın oluşması sebepleri arasında ailenin ve arkadaşların sosyal desteğinin azalması yer almaktadır. Ergenin hem kimlik hem fiziksel değişim yaşadığı bu dönem, yalnızlık olgusunun en fazla yaşandığı dönemdir. Bireyin sosyal ilişkileri ergenin bilişsel gelişimine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Ergen bir yandan yalnız kalmak isteyip, diğer yandan ise akranlarıyla daha sağlam ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Bu yüzden akranları tarafından dışlanan ergen yalnızlık hissedebilmektedir (Karayel, 2011). Tüm bunlar göz önüne alındığında akran zorbalığına maruz kalmış öğrencilerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin bir arada incelenmesi yapılacak çalışmalara farklı bir bakış açısı kazandıracağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bireyler arasında sıklıkla meydana gelen saldırganlık ve şiddet bu çağda daha da artarak devam etmekte ve bu durum kimi zaman zorbalığa dönüşmektedir. Her ne kadar bu eylemler ergenlik dönemindeki çocuklarda daha fazla gerçekleşiyor gibi görünse de her yerde ve her bireyde oluşabilmektedir (Gökler, 2009).

Zorbalığı azaltmadaki etkenler değişiklik gösterse de en önemlisi bireyin ailesinden, arkadaşlarından, yakın çevresinden vb. gördüğü sosyal destektir. Sosyal desteği fazla olan bireyler zorbalıkla daha kolay başa çıkabilirken, sosyal desteği az hisseden bireyler yalnızlık düşüncesine kapılabilmektedir. Buradan yola çıkarak bu çalışmadaki amacımız akran zorbalığına maruz kalan ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara da cevap aranmaktadır:

1. Mağdur öğrencilerin cinsiyetlerine göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Mağdur öğrencilerin anne-babanın çalışma durumlarına göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Anne-babanın öğrenim durumuna göre öğrencilerin yalnızlık ve algılanan sosyal destek ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Mağdur öğrencilerin kardeş sayısına göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Mağdur öğrencilerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki nedir?
6. Mağdur öğrencilerin algıladıkları sosyal destek yalnızlık düzeyini yordar mı?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Çağımızda insanlar tarafından onaylanmayan, mağdur kişiye fazla zarar verdiği gözlemlenen, zorba kişinin ise ruhsal sağlığı konusunda tereddütler oluşturan şiddet eylemleri; artarak ortaya çıkmakta ve incelenmesi gereken önemli konulardan biri haline gelmektedir. Bu eylemlerin okulda görülüyor olması yıllardır yaşanan ve geçmişe dayanan kavram olan zorbalık içerisinde incelenmektedir (Kavşut, 2009).

Zorbalığa maruz kalmanın ve zorbalık uygulamanın kişinin her alandaki gelişimini olumsuz yönde etkilediği ve zorbalık olaylarının özellikle son birkaç yılda artarak devam ettiği

araştırmalar sonucunda ulaşılmıştır (Çağrı, 2010). Okullarda öğrenciler arasında çoğalan zorbalık eylemleri; okulun doğru birey yetiştirme amacına engel olmakta, öğrencinin okul ile kurduğu bağı zayıflatıp çocukta davranış bozuklukları oluşturarak gelecek hayatını da olumsuz bir şekilde yönlendirmekle kalmayıp, bu sorunun çözülmemesi durumunda oluşacak büyük problemlere sebep olunacağı anlamına gelmektedir (Kılıç, 2010; Pişkin & Ayas, 2011).

İnsanın en temel ihtiyaçlarından biri kendini güvende hissetmektir ve çocuklar zorbalıktan korunmalılardır. Bu yüzden okul güvenli bir ortam olmak zorundadır. Anne-babalar çocuklarını okula gönderirken acaba bir şey olur mu diye düşünmeden içleri rahat edecek şekilde göndermeli, öğrenciler ise okula gittikleri zaman başlarına olumsuz herhangi birşey gelme korkusunu yaşamadan okulda durmaları gerekmektedir (Olweus, 1997).

Birey yaşadığı stres durumunu içinde bulunduğu çevrenin desteği ile daha kolay atlatabilir. Sosyal destek, bireyin ailesi ve arkadaşlarıyla yaşadığı sorunlarla baş edebilmesi, çevresine uyum sağlayabilmesi ve ruh sağlığını koruyabilmesi için temel ihtiyacı haline gelmiştir. Kişinin arkadaşlık ilişkileri onun sosyal becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Arkadaş olabilmek, kurduğu bu arkadaşlığı sürdürebilmek; başarı ve psikolojik sağlığının ölçüsü olabilmektedir. Arkadaşsız kalmanın sebep olduğu yalnızlık ve yetersizlik duygusunu, aileden aldıkları destek telafi etmekte yetersiz kalmaktadır. Bireyin ailesi ve arkadaşları ile yaşadığı sıkıntıları aşabilmesi, çevresine ayak uydurabilmesi ve ruh sağlığını devam ettirebilmesinde önemli bir yere sahip olan sosyal desteğin; yeteri kadar algılanmadığı durumlarda kişi de yalnızlık hissi oluşmaktadır. Aynı şekilde yalnızlık düşünçesine sahip öğrenciler sosyal ilişkilerinde de sorunlar yaşamakta ve yaşadıkları bu sorunlar bireyin ileriki hayatında olumsuz yaşantılarla karşılaşmasına sebep olmaktadır. Yalnızlık ergenlik dönemindeki birey için en zorlayıcı yaşantılardan biridir. Bu süreçte ergenlerin yalnızlıklarının tanınması ve yalnızlıklarıyla baş etmeleri konusunda yapılacak yardımlar sayesinde, ilerde karşılaşabilecekleri muhtemel sıkıntılar da önlenmeye çalışılmış olacaktır (Köse, 2009). Bu sebeple konuyla ilgili detaylı araştırılmanın yapılarak üzerinde durulması önem arz etmektedir.

Genel olarak ele alındığı zaman sosyal destek düzeyi yükseldikçe yalnızlık düzeyi azalacak ve okullarda yalnızlıkla ilgili oluşacak psikolojik ve akademik sorunlar en az seviyeye indirilebilecektir. Akran zorbalığına uğramış mağdur çocuklar üzerinde sosyal desteğin etkisi düşünülürse kişinin algılamış olduğu sosyal desteğin ve yalnızlık düzeyinin etkisinin incelemeye alınması gerekmektedir. Akran zorbalığına maruz kalmış ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeylerine etkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırmanın rehberlik ve psikolojik danışma alanında yapılacak çalışmalara yönlendirici bir katkısının olabileceği düşünölmekte ve okullarda çalışan rehber öğretmenlere- psikolojik danışmanlara ve alanla ilgili

diğer çalışanlara kaynak olabilmesi ve çalışmalarının yönlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, 2014-2015 eğitim – öğretim döneminde Erzurum’da öğrenim gören 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, öğrenciler ile ilgili bilgileri alabilmek için kullanılan Kişisel Bilgi Formu, Ergen Akran Ölçeği Mağdur Formu, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve UCLA Yalnızlık ölçeği formlarının ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

Varsayımlar

1. Araştırmada örneklem grubundaki öğrenciler, ‘Kişisel Bilgi Formu’nu, ‘Ergen Akran Ölçeği Mağdur Formu’nu, ‘Algılanan Sosyal Destek Ölçeği’ni ve ‘UCLA Yalnızlık Ölçeği’ni samimiyetle cevaplandırmışlardır.
2. Örneklem grubundaki öğrencilerin genel olarak evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
3. Kişisel Bilgi Formu, Ergen Akran İlişkileri Ölçeği Mağdur Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği, örneklem grubundaki öğrencilerden istenilen bilgileri almada yeterlidir.

Terim ve Tanımlar

Akran Zorbalığı: Mağdur bireyin, kendisini koruyamadığı, tek kişi veya birkaç kişi tarafından bilerek ve devamlı olarak rahatsız edildiği bir saldırganlık biçimidir (Pişkin, 2002).

Zorba: Kendilerinden birçok alanda daha güçsüz ve zayıf olan yaşlılarına bilerek ve devamlı olarak rahatsızlık verdikleri kişi ve gruplardır (Pişkin, 2002).

Mağdur: Karşıdakinin eylemlerinden bilerek ve devamlı olarak zarar gören ve buna karşı koyacak gücü bulunmayan kişilerdir.

Zorba/Mağdur: Kimi zaman zorbalık uygularken kimi zaman da zorbalığa maruz kalan kişilerdir (Pişkin, 2003).

Seyirciler/ Katılmayanlar: Zorbalık eylemlerine hiçbir şekilde katılamayıp sadece izleyen gruplardır (Olweus, 2003).

Sosyal Destek: Yakın çevresinde bulunan eş, dost, akraba gibi kişilerden zor durumda bulunduğu anlarda maddi-manevi yönde sağladığı destektir (Eker & Arkar, 1995, s.61).

Algılanan Sosyal Destek: Connoley (1998)'in yaptığı tanımda; kişinin ihtiyaç duyduğunda yardım isteyebileceğine olan inancı ve buna bağlı olarak geliştirdiği düşünce tarzıdır (Akt., Kaya, 2009).

Yalnızlık: Bireyin sosyal ilişkilerinde diğerleri ile kurduğu bağın kendini tatmin etmemesi ya da az tatmin etmesi sonucu algıladığı his (Peplau & Perlman, 1979, Akt., Buluş, 1996).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Akran Zorbalığı

“Zorbalık” kelimesi Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü’nde, “zorbaca davranışta bulunma, müstebitlik”; “zorba” kelimesi ise, “gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan (kimse), müstebit, mütegalibe, despot, diktatör.” olarak tanımlanmaktadır. Zorbalık kelimesinin kökü, “zor” dan gelmektedir. Eylemi gerçekleştiren kişi zorba açısından değerlendirildiğinde, zorbanın “zor” kullanarak istediklerini yaptırdığı, “zor” birey olma özellikleri taşıdığı düşünülebilir. Eyleme maruz kalan -kurban- ise, bu süreçte “zor”a düşmekte, başka bir ifadeyle “zor”lanmaktadır. Bu yüzden dilimizde “zorbalık” kelimesinin, hem eylemi gerçekleştiren kişinin hem de eyleme maruz kalan kişinin içinde bulunduğu durumu yansıtan bir ifade olduğu söylenilebilir (Acar, 2009).

Alan yazında zorbalığın farklı tanımları yer almış olsa da evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı bulunmamaktadır (Ergün, 2011). Zorbalıkla ilgili en kapsamlı araştırmayı yapan Olweus (1999), zorbalığın vurma, itme gibi fiziksel boyutu ve korkutma, kızdırma, ad takma gibi davranışları içeren duygusal boyutu üzerinde durarak, tanımını bir ya da birden fazla öğrencinin diğer bir öğrenciye sürekli olumsuz davranışlar sergilemesi olarak yapmakta, olumsuz davranışları ise kasıtlı şekilde zarar verme ve rahatsız etme şeklinde sınırlandırmaktadır. Ona göre davranışın zorbalık olabilmesi için; sürekli bir şekilde, zarar verme amacı içeren kasıtlı saldırgan davranışlar ve bu davranışı gösteren kişiler arasında bedensel veya psikolojik bir güç dengesizliği yani diğer bir deyişle maruz kalan kişinin zorbalığı gösteren kişi karşısında güçsüz ve savunmasız olması gerekmektedir.

İsveçli araştırmacı Heinemann tarafından zorba davranışlara yönelik ilk tanımlama yapılmıştır. Zorbalığı aniden başlayarak biranda biten bir grup şiddeti olarak tanımlamış ve zorbalığı “mobbing” olarak adlandırmıştır (Akt., Dölek, 2001). Pişkin (2002), Fitzgerald’ın zorbalığı, saldıran durumdaki kişi ile kurban arasında oluşan ve saldırganın davranışlarını zevk alarak sergilemesi sonucu etkilerinin kurban üzerinde uzun süre devam ettiği ve bu davranışlarını karşısındaki mağduru bilinçli olarak baskılayıp onu rahatsız etmesiyle sonuçlanan saldırganlık türü olarak tanım yaptığını belirtmektedir. Fitzgerald (1999)’a göre zorbalık olarak nitelendirilebilecek bazı davranışlar Pişkin (2002)’in yaptığı çalışmada Tablo 1’deki gibidir.

Tablo 1. *Fitzgerald (1999) 'a Göre Zorbalık Olarak Nitelendirilebilecek Davranışlardan Bazıları*

1. Dövmeye
2. Tekme ya da tokat atma
3. İtme, çekme ve tükürme
4. Korkutma
5. Dalga geçme, alay etme, kızdırma, sözel sataşma, tacizde bulunma
6. Kötü isim(ler) takma
7. Kurbanı ya da ailesine hakaret etme, küçük düşürme
8. Kurban hakkında yalan-yanlış söylentiler çıkarma ve yayma
9. Kurban hakkında çeşitli yerlere çirkin sözler yazma
10. Kurbanı kasıtlı olarak grup dışında tutup yalnızlığa itme, oyun veya diğer etkinliklere katmamama
11. Kasıtlı olarak eşyalarına zarar verme
12. Korkutarak eşya ya da parasını alma
13. Kurbanı zihinsel olarak geri olduğunu söyleyerek kendisini kötü hissetmesine sebep olma

Alan yazında ‘bullying’ ifadesinin yerine ‘zorbalık’, ‘akran zorbalığı’, ‘okul zorbalığı’ ya da ‘akran istismarı’ ifadelerinin kullanıldığı görülmüştür (Totan, 2008). Zorbalık, kişilerarası ilişkilerde sistematik güç istismarıdır (Rigby 2002). Bulgurcu (2011) ise yaptığı çalışmada bu tanımları; istismar için bir güç sahibi olmak zorunda olmadığını insanların fark etmeden karşıdaki üzerinde de güç ve kontrol sahibi olabildiği şeklinde açıklamaktadır.

Olweus, 1970’lerde İskandinavya ülkelerinde, okullarda öğrencilerin arasında en sık rastlanan sorunların akran zorbalığı olduğunu ve bununla ilgili yaptığı araştırmaların ise 1980’lerde birçok ülkede araştırma konusu olduğunu belirtmektedir (Yurtal & Cenkseven, 2007). Yapılan çalışmalara göre bir davranışın zorbalık olarak kabul edilebilmesi için, kurbanın zorbalıyı kışkırtıcı sözel veya fiziksel herhangi bir davranışta bulunmadan, zorbanın mağdurdan daha güçlü olması şartı ile, kurbanı yaptığı saldırının sürekli bir şekilde zarar verme amacı güderek aynı sosyal grup içerisinde bulunmaları gerektiği belirtilmektedir (Griffin & Gross, 2004, Akt., Karataş, 2011).

İlk defa karşılaşılan bir bireyle tartışmak, hareket yapmak, bağırarak ya da herhangi bir zarar verme durumu süreklilik gösteren saldırgan bir davranış olmadığından zorbalık olarak ele alınmamaktadır (Kağıtçıbaşı, 2004). Güvenir (2005)’in oluşturduğu Tablo 2 de bu iki davranışın farkının ne olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 2. *Akran Zorbalığı İle Normal Akran Çatışması Arasındaki Fark*

Normal Akran Çatışması	Akran Zorbalığı
Eşit güçler; arkadaşlık var.	Güçte dengesizlik; arkadaşlık yok.
Arada sırada olur.	Tekrarlayıcı olumsuz hareketler var.
Ciddi değil.	Ciddidir (ruhsal ve fiziksel zarara yol açar).
Güç ve dikkat arayışı yok.	Güç ve kontrol arayışı var.
Belli bir kazanç arayışı yok.	Güç kazanmayı ya da belli bir eşyayı, parayı almayı deneme var.
Pişmanlık ve sorumluluk alma var.	Pişmanlık ve sorumluluk alma yok.
Problemi çözmek için çaba sarfedilir.	Problemi çözmek için çaba sarf edilmez.
Eşit duygusal tepki vardır.	Sadece mağdura yoğun olumsuz duygusal tepki vardır.

Bir başka literatürde zorbalık, bir kişi veya grup tarafından, kendisini savunamayacak durumda olan birine karşı istemli bir biçimde, fiziksel ya da psikolojik acı vermesiyle sonuçlanan, sürekli devam eden, zorbanın mağdurdan güçlü biri olduğu ya da daha güçlü biriymiş gibi hissettiği bir şiddet türü olarak tanımlanmıştır (Akgün, 2005; Kepenekci & Çınkır, 2006).

Türkiye’deki araştırma sonuçlarında Pişkin (2002)’in akran zorbalığını; mağdurun kendini savunamayacağı bir durumda, bir ya da daha çok öğrencinin kasıtlı ve devamlı olarak rahatsız etmesine maruz kaldığı bir saldırganlık çeşidi olduğu şeklinde tanımladığı görülmektedir. Pişkin (2002)’e göre zorbalık hukuksal bir kavramdan ziyade bir eğitim terimidir.

Pişkin (2002), zorbalığın belirli olarak tekrarlandığını, kurbanı onu gerek fiziksel-zihinsel gerekse sosyal veya psikolojik olarak etkileyip zarar verici davranışları içerdiğini, bu durumlarda mağdurun kendisini koruyamayacağı bir biçimde olmasına karşın zorbaların bu durumdan çıkar sağlayabileceğini ve bu saldırgan davranışlarını bireysel ya da grup olarak yapabildikleri için kurbanların da aynı şekilde bireysel veya grup olarak zarar görebildiklerini belirterek, zorbalığın tanımlarında yapılan ortak noktalara değinmektedir.

Saldırganlık-Zorbalık-Şiddet Kavramları Arasındaki İlişki

Birey, cinsellik ve saldırganlık olmak üzere iki temel dürtüye sahiptir. Saldırganlık ise şiddet sonucu ortaya çıkan eylemdir. Bu üç kavram arasında ayırım yapıp benzerlikleri ve farklılıklarını vurgulamak gerekmektedir. Saldırganlık, doğuştan getirilen en temel içgüdülerden biridir (Gökler, 2009). Şiddet ise saldırganlığa göre daha geniş kapsamlı bir

kavram olduğu için araştırmacılar şiddet tanımını kavramsallaştırmaya çalışarak genel bir çerçeve elde etmeye çalışmışlardır. Şiddetin en çok kabul edilen tanımı şu şekilde yapılmıştır:

Şiddet bir bireyin fiziksel gücünü bilinçli olarak kendisine, başkasına ya da bir grup ve topluluğa karşı gerçekten ya da tehdit amacıyla kullanması sonucunda ölüm, psikolojik zarar verme, yoksun bırakma ve gelişmesini engelleme gibi zararlı sonuçlara neden olan veya muhtemel zarar içeren davranışlardır (Bulut, 2008, s. 24).

Şiddet ve saldırganlık yaşamımızın her alanında karşı karşıya kaldığımız, gerek çocuklar gerek yetişkinler arasında meydana gelen davranışlardır. Fakat çocuklar arasında oluşan zorbalık fiillerinin yetişkinler tarafından normal kabul edilmesi, sosyal gelişimlerinin bir parçası olarak görülmesinden dolayı yeterli düzeyde üzerinde durulmamış bu da zorbalık denen yeni bir olguyu ortaya çıkarmaktadır. Fakat bu durum saldırganlık, şiddet ve zorbalık kavramlarının birbirlerinin yerine, eş anlamlı kelimeler olarak kullanılmasına engel olamamaktadır (Bulgurcu, 2011).

Totan (2008) yaptığı araştırmada okullarda meydana gelen şiddetle ilgili çalışmaların sonucunda zorbalık kavramının saldırganlık ve şiddet ile karıştırıldığı sonucuna ulaşmıştır. Zorbalık, saldırganlığın alt boyutunu oluşturmuş olsa da şiddet ve saldırganlıktan farklı yönlere sahip olmasına rağmen araştırma sonuçları bu üç kavramın birbirleri yerine kullanıldığını göstermektedir.

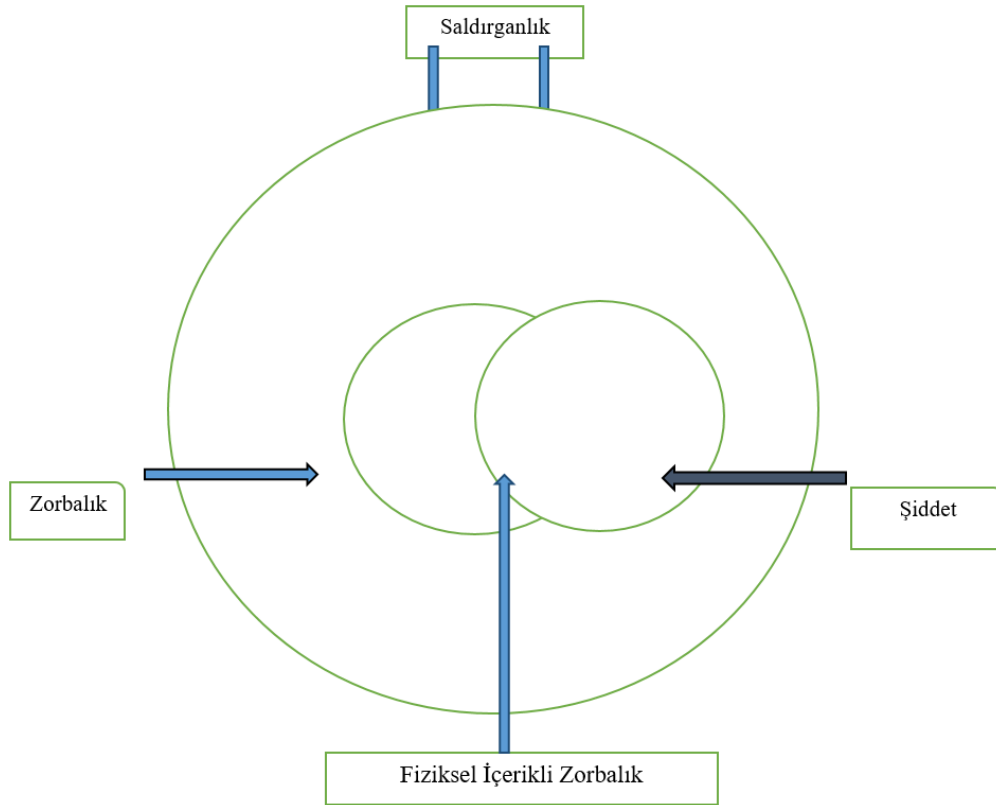
Yıldız (2008) 'a göre saldırganlığın ortaya çıkmasını etkileyen faktörler arasında şu özellikleri saymak mümkündür:

- *Saldırganlığa yönelik yatkınlık, anti-sosyal kişilik özelliği ya da şizofreni paranoid bozukluklar gibi karakter özelliklerine sahip olmak,
- *Zekanın sınır veya altı durumunda olması ya da algı, anlama ve muhakeme etme becerilerinde bozukluklar olması
- Sosyal anlamda bakılacak olursa yakın çevrenin, ailenin, okulun ve akran grubunun, ekonomik ve kültürel açıdan imkanlarının kısıtlı olması gibi risk faktörleri söz konusudur.

Keskin (2010) saldırganlığı kişinin hayatını devam ettirebilmesi için sergilemiş olduğu davranışların kaynağı ve gücü olarak tanımlamaktadır. Özen (2006)' e göre karşı tarafa kazara zarar verme veya hem fiziksel hem de psikolojik olarak eşit güçlere sahip öğrenciler arasındaki saldırgan davranışlar ya da sadece bir kere olmuş saldırganca bir davranış, zorbalık tanımına uymamaktadır. Zorbalık (kaba güç) için, merkezinde kasıt yer alan amacı incitme olan saldırı ifadesi kullanılabilir (Karataş, 2011; Kepenekci & Çınkır, 2006).

Şiddet bir saldırganlık şekli olup içerisinde kızgınlık, öfke, kin, nefret ve düşmanlık gibi duyguları barındırmaktadır. Genel anlamda incelenecek olursa yoğun duygu durumu, bir olgunun yoğunluğu, sertliği ya da kaba ve sert davranış olarak nitelendirilebilir. Özel anlamda ise, kişiye ve topluma zarar verici davranışları içeren yakıp yıkıp yok eden eylemleri, kaba kuvveti, taşlı-sopalı veya silahlı saldırı gibi saldırganlık davranışlarını kapsamaktadır (Köknel, 2000).

Keskin (2010) yaptığı araştırmada şiddet davranışının saldırganlığın bir türü olmasıyla beraber, kendilerine has özellikleri yönüyle şiddet ve zorbalığın birbirleriyle ortak yönleri olduğu gibi, farklı yanlarının da olabileceğinin mümkün olduğu sonucuna ulaşmıştır. Pişkin (2002) saldırganlık-şiddet-zorbalık arasında var olan bağlantıyı aşağıdaki gibi şematize etmiştir.

Şekil 1. Saldırganlık- zorbalık - şiddet kavramları arasındaki ilişki.

Zorbalık davranışını şiddet olarak adlandırabilmek için zorbalığın vurma, tekme atma, dövme gibi fiziksel boyutunun olması gerekirken alay etme, yalnız bırakma, dışlama, kızdırma iftira atma, dalga geçme gibi fiziksel olmayan ama karşıdakine kendini kötü hissettiren davranışlar şiddet olarak kabul edilmemekte bu saldırgan davranışlar sadece zorbalık olarak bilinmektedir. Her şiddet içeren davranış zorbalık olarak isimlendirilemeyeceği gibi zorbalık olma şartlarından güçleri eşit olan iki kişinin kavga etmesi ile bir tarafın zarar görmesi ya da güçleri birbirine denk olan kişilerin yaptığı kavga sonucu birbirlerine zarar vermeleri şartlarını

sağlamış dahi olsa bu durumların zorbalık olarak kabul edilmediği belirtilmektedir (Çayırdağ, 2006; Pişkin, 2002).

Zorbalık türleri.

Akran zorbalığı; 1980 yılında fiziksel ve sözel zorbalık olmak üzere iki gruba ayrılmaktaydı (Smith, 2004). Ancak günümüz araştırmalarında akran zorbalığının gruplandırılmasında çeşitli yaklaşımlar olduğu görülmüştür. Bu sınıflandırılmaya ilişkin bazı araştırmacıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

Olweus (2003) zorbalığı dolaylı ve doğrudan zorbalık olarak iki gruba ayırmaktadır. Doğrudan zorbalık, itme, vurma, alay etme veya karşıdakinin sahip olduklarına açık bir şekilde zarar verme gibi fiziksel-sözel saldırı eylemlerine sahipken; dolaylı zorbalık ise, saldırganla mağdurun yüz yüze karşılaşması olmadan sosyal guruptan dışlama, utandırma veya dedikodu yayma gibi bilerek yalnız bırakma ve gurup dışına itme gibi davranışları içermektedir. Sullivan (2000) ise, zorbalığı gruplandırırken öğrencilerin yaşlarını göz önünde bulundurarak ‘yatay’ ve ‘dikey’ olmak üzere iki çeşit sınıflandırmadan söz etmişlerdir. Bu sınıflandırmaya göre yatay zorbalıkta; karşı gruplar arasında bir yaş farkından söz edilemez ancak dikey zorbalıkta taraflar arasında yaş farkından söz edilebilir. Fakat bu iki zorbalık türünün de mağdura verdiği zararının çok fazla değişiklik göstermediğini de ifade etmiştir.

Ayas ve Pişkin (2011) zorbalığı; fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlayıp yalnızlaştırma, dedikodu çıkarıp yayma ve bireyin malına ve eşyalarına zarar verme şeklinde beş gruba ayırmış ancak daha sonra yaptıkları çalışmada bu beş zorbalık türüne cinsel zorbalığı da eklemişlerdir. Cinsellik içeren şakalar yapma, karşısındakini izni olmaksızın cinsel amaçla öpme, dokunma, isim takma ya da bunları yapmaya çalışma olarak belirlemişlerdir (Ayas, 2008).

Bütün zorbalık türleri kendi içerisinde birçok davranışları barındırır. Hazalden ve Johnson (2001; Akt., Yaman, Eroğlu, & Peker, 2011), zorbalığı bedensel-fiziksel, duygusal, sosyal olacak şekilde üç ana gruba ayırmış ve her bir grubu da kendi içerisinde sözel ve davranışsal olmak üzere iki gruba ayırarak buna en güzel örneği vermişlerdir.

Tablo 3. Hazalden ve Johnson (2001) Tarafından Zorbalığa İlişkin Olarak Yapılan Sınıflandırma

Şiddet düzeyi	<u>BEDENSEL/FİZİKSEL</u>		<u>DUYGUSAL</u>		<u>SOSYAL</u>	
	Başkalarının bedenine veya malına zarar verme		Başkalarının kendilik değerine zarar verme		Başkalarının gruba kabulüne zarar verme	
	Sözel	Davranışsal	Sözel	Davranışsal	Sözel	Davranışsal
1	Alay etme Fiziksel üstünlüğünü vurgulama	Tehdit edici mimikler yapma Eşyalarının yerini sürekli değiştirme İtme, kakma Başkalarına ait eşyaları alma	Aşağılayıcı söz söyleme İsim takma Eşya ya da giysilerle alay etme pis olduğunu söyleme	Aşağılayıcı bakış Burnunu sıkma ya da benzeri aşağılayıcı davranışlar	Dedikodu söylenti çıkarma ve yayma Herkesin ortasında eşya ve giysilerle alay etme	Dolaylı olarak grup dışında kalmasını sağlama
2	Dövme ile tehdit etme Hedefteki öğrencileri suçlama	Eşyalara zarar verme, çalma Kavga başlatma, yaralama Sendeleme veya düşmeye neden olma Saldırma	Ailesini aşağılama Telefonla rahatsız etme Zekâsı veya bedensel kabiliyeti ile alay etme	Ödevleri değiştirme Ödevleri bozma Kişisel eşya ve giysileri bozma	İrk ya da cinsiyetini aşağılama Dedikodu ve söylentileri arttırma Diğer ilişkilerini görmezden gelme	Başkalarına aptal görünmesini sağlama Gruptan dışlama
3	Sürekli ve/veya artan şekilde tehdit etme Haraç kesme Sessiz kalmasını sağlamak için tehdit etme	Eşyalara zarar verme Yangın çıkarma Isırma Kabadayılık Tekrarlayıcı tehdit, mimikler ve davranışlar Silahla saldırı	Telefonla korkutma Herkesin içinde küçük düşürme	Dışlama Kişisel eşya ve giysilere zarar verme	Gruptan tamamen dışlanma ile tehdit etme	Herkesin aşağılamasını sağlama Gruptan tamamen dışlama

Tablo 3'e bakıldığında fiziksel zorbalığın karşındaki bireyin bedenine ya da eşyalarına zarar verici davranışlar olduğu, duygusal zorbalığın; başkalarının benlik algısını, benlik saygısını, ailevi değerlerini kapsayan eylemleri oluşturduğu ve sosyal zorbalığın ise insanların birbirleriyle olan bağlarına zarar veren ya da ait oldukları arkadaş grubundan dışlamayı ve kişiyi yalnız bırakmayı amaçlayan saldırganca davranışlardır.

Arıman (2007) ise zorbalık türlerini dört gruba ayırmış olup, şu şekilde sınıflandırmıştır: İtip-tekme atmak, yumruklamak, bıçakla saldırı yapmak, ya da karşdakini korkutmak amaçlı kullanılan fiziksel şiddeti bedensel zorbalığın içerisinde; sözel rahatsız edici şakaları veya isim takma, dalga geçme, tehdit etmek gibi durumları sözel zorbalık içerisinde; gruptan izole etme, ayrımcılık yapma, aşağılama ya da parasını zorla alma gibi durumları duygusal zorbalık içerisinde ve son olarak sarkıntılık veya elle taciz yapma, cinsellik içeren uygunsuz sözler söyleme gibi durumları ise cinsel zorbalık içerisinde değerlendirmiştir.

Eliot (2002) diğer sınıflandırmalardan farklı olarak zorbalığı; vurma, tekmeleme, yumruklamayı barındıran fiziksel ve eşyasını zorla alma, para isteme gibi davranışları barındıran tehdit etme olarak iki grupta sınıflandırmaktadır.

Alan yazında zorbalığın birçok farklı türü olduğu görülmektedir. Zorbalık sadece fiziksel saldırganlıkla sınırlı tutulmadığı gibi başkalarının duygularını incitmek, karşdakini kelimelerle, hareketlerle ya da sosyal olarak dışlama yoluyla onların özsaygılarını sarsmak da zorbalığa dahil edilmektedir. Vurma, çelme takma, eşyalara zarar verme doğrudan ve fiziksel zorbalık olarak nitelendirilirken; doğrudan ve sözel olan zorbalık isim takma ve alay etme gibi davranışları barındırır. Zorbalığın dolaylı biçimi, başkalarının arkasından çirkin şeyler söyleme, dedikodu çıkarma veya kişiyi gruptan ayırd etme şeklindeki davranışlardır (Yurtal, 2006).

Sözü edilen zorbalık türlerinin dışında son yıllarda dikkatleri üzerinde toplayan teknolojik aletlerin amacının dışında farklı alanlarda kullanılması ile meydana gelen siber zorbalık da en fazla görülen zorbalık çeşidini oluşturup karşımıza çıkmaktadır (Baruch, 2005; Erdur Baker & Kavşut, 2007; Hinduja & Patchin, 2006; Kowalski & Limber, 2007; Willams & Guerra, 2007; Akt., Kavşut, 2009). Nelson (2003)' a göre siber zorbalık ölüm tehdidi içeren mesajlar veya küfür ve hakaret içeren mesajları da barındırmaktadır. Siber zorbalığın bir diğer boyutu ise karşdakine ayıplayıcı iletiler göndermek, başkasının uygunsuz fotoğraflarını çekmek ve bunları başkalarına yaymak, izinsiz şifrelerini alma ve e postalarını okuma olarak değerlendirilmiştir.

İlgili araştırmalar incelendiğinde son yıllarda sanal ortamlarda zorbalık davranışlarının daha yaygın olarak görüldüğü ve çocukla ergenlerin birlikte yaşadığı şiddet ya da saldırganlık davranışlarının teknolojinin ilerlemesiyle beraber siber ortamda yaşandığı söylenebilmektedir

(Erdur-Baker & Topçu, 2008). İlgili alan yazında karşılaştırmalar yapıldığında siber zorbalıkta da diğer zorbalığın türleri gibi yaygın bir problem haline geldiğini, giderek yaygınlaştığını ve çocuk ve ergenler için tehlikeli boyuta ulaştığı söylenebilir (Seçer, 2014). Yapılmış çalışmalar incelendiğinde öğrenciler arasında yaygın olarak yaşanan zorbalık türleri arasında ilk sırada fiziksel ve sözel zorbalık geldiği, diğer zorbalık türlerinin ise farklı sıklıklarda yaşandığı sonucuna ulaşılabılır (Karataş, 2011).

Akran zorbalığı gruplarının özellikleri.

Olweus (2003)'un araştırmalarında ulaştığı bilgilere göre akran zorbalığında dört farklı gruptan söz edilmektedir. Bunlar; zorba olan öğrenciler, kurban olan öğrenciler, hem zorba hem de kurban olan öğrenciler ve yaşanan zorbalığa katılmayıp sadece seyirci (izleyici) olan öğrencilerdir.

Gökler (2007), yaptığı araştırmada zorbalığa taraf olan çocukların genel olarak problemleri olan aile ortamlarından geldiğini, anne-babalarının doğru olmayan tutumlar sergilediklerini vurgulamaktadır. Çocuğun ailede temelini attığı bu davranış örüntüleri okula başlamasıyla beraber okul ortamına taşınmakta ve çocuk öğrendiği bu saldırgan tutumunu kendine sorun çözme becerisi olarak kullanmaktadır (Güner, 2009). Akran zorbalığına farkındalık kazandırıp, zorbalığa önlem almak amacıyla bu öğrencilerin özelliklerinin bilinmesi fayda sağlayacaktır (Ergün, 2011).

Zorba.

Olweus (1991)' un yaptığı tanıma göre; sürekli bir şekilde, kendilerini güçlü hissettikleri öğrencilere karşı bedensel, sözel ya da duygusal olacak şekilde saldırgan davranışlar sergileyen kişilere zorba denir.

Zorbalar, zorbalık davranışının ilk adımını atan ve devam ettiren kişilerdir. Zorbaların, sadece yaşlıtlarına değil, anne-babalarına, öğretmenlerine ve diğer yetişkinlere de saldırgan davrandıkları belirtilmektedir (Karataş, 2011). Dölek (2002) bunu destekleyici yönde zorbaların en fazla beraber oldukları ve yakından bildikleri kişileri daha fazla rahatsız ettiklerini ifade etmiştir. Zorba çocuklar dolaysız olarak fiziksel saldırganlık ya da dolaylı olarak ilişkisel saldırganlığı kullanarak kurban çocuğa düzenli olarak ve tekrar tekrar zarar vermektedirler. Genel olarak hem yaşlıtlarından hem de kurbanlarından daha büyük, fiziksel olarak da iri ve güçlüdürler. Zorbalar şiddeti uygulayarak yaşlıtlarında denetim sağlamaya ve bu durumu devam ettirmeye çabalarlar.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, zorbaların fiziksel anlamda güçlü, yüksek enerjiye sahip ve özgüvenlerinin fazla olduğu görülmektedir. Bu tarz çocuklar saldırgan içerikli

eylemler sergilemekte, başka çocuklar ile çatışma yaşamaktan memnun olmaktadırlar (Tura, 2009). Buna karşın Kandemir (2006) gerçekleştirdiği araştırmada bu zorba çocukların her zaman fiziksel güçlerinin ve yapılarının olmadığını, diğer çocukların kendilerini koruma amacıyla onun yanında yer aldıkları sebebiyle de kendilerini daha güçlü hissettiklerini belirtmektedir. Bu çocuklar saldırganca davranışlarının akranları tarafından izleniyor olmasından da büyük zevk duyarlar. Zorba çocuklar kendi akranları tarafından tamamen dışlanmamakla beraber genellikle onlardan bağımsız kendi özel gruplarını oluşturmaktadır. (Olweus, 1995). Bu öğrencilerin çok fazla popüler olmadıkları ve oluşturdukları bu küçük grupların fiziksel güçleri arttıkça bu güçlerinin de kötüye kullanma oranının arttığı belirtilmiştir (Olweus, 2005). Benzer şekilde Kepenekci ve Çınkır (2006), zorba çocukların kurallara uymada zorluk yaşadıklarını, fiziksel güçlerini kullanmanın gerekli olduğunu ve kendileri gibi zorba davranışlar sergileyenleri örnek aldıklarını ortaya koymaktadır.

Olweus (1993)'a göre zorba öğrenciler çabuk sinirlenen, şiddete karşı olumlu tepkiler veren bir karaktere sahiptirler. Bunun yanında zorbaların çoğunlukla gerçekleştirdikleri saldırganlık düzeylerinin farkında olmadıkları, hoşgörüsü olmayan ve çıkarlarına düşkün öğrencilerin zorbalığı daha fazla uyguladıkları, zorbalık davranışını sergiledikleri kurbanlarına karşı empati duyguları gelişmediği fakat buna rağmen kendilerine olumlu tutum içerisinde oldukları belirtilmektedir (Aypay ve Durmuş, 2008; Gökler, 2009; Olweus, 2005).

Zorba olarak nitelendirdiğimiz bu çocuklar daha önceden bu saldırgan tutumlarla karşı karşıya kalmışlardır. Çocuklar için model alınacak kişi aileleridir. Fakat zorba çocukların ailedeki modelleri ya pasiftir ya da model alınacak kimseleri yoktur. Bu yüzden aile içerisinde yeteri kadar ilgi görmemekte ve ihtiyaçları yeteri düzeyde karşılanmamaktadır. Kurbanlarının gösterdikleri bu davranışları hak ettiklerini düşünmektedirler. Çünkü karşılarındaki kişilerin ne hissettiklerini veya ne düşündüklerini anlayamamaktadırlar. Bu yüzden zorba çocuklar kurbanlarının kendilerini nasıl algıladıklarını öğrenmek isterler (Ögel, Tarı & Yılmazçetin Eke, 2005).

Totan (2008) yaptığı araştırmada ergenlerde anne-baba ilişkileri arttıkça zorba konumunda olma ihtimalinin azaldığını belirtmektedir. Öger, vd. (2005), zorbaların, mağdur ettikleri kişilerin maruz kaldıkları saldırganca eylemleri hak ettiklerini düşünmelerinin yanı sıra; bu çocukların özgüvenlerinin yüksek, kaygı düzeylerinin düşük ve saldırganlığa meyilli yapılarının olduğu ve bununla beraber davranış sorunlarına sahip, şiddete uğramış ve ihmal edilmiş çocuklar da olabileceğini belirtmektedirler.

Sarıtaş (2006) zorbalık düzeylerine göre belirli öğrencilerle zorbalıkla aile problemleri arasında nasıl bir ilişkinin olduğunun belirlenmesini amaçlamış olup; aile ortamındaki duyarsız

ve çelişkili olunmasından, ebeveynler arasındaki tartışma, kavga ve anlaşmazlıklardan, ebeveynlerin otoriter tutumlarından, zorba puanı fazla çıkan öğrencilerin diğer gruptaki öğrencilere göre daha çok etkilendiği belirtilmiştir.

Mağdur.

Mağdur, kendini savunamayacak konumda olduğu için, zorba öğrenciler tarafından sürekli saldırgan davranışlara maruz kalan öğrenci grubu olarak tanımlanmaktadır (Seçer, 2014). Olweus (1978) bu çocukları diğerlerinin sürekli zorbalık yaptığı ‘şamar oğlanı’ olarak adlandırmakta ve zorba çocukların birilerine sataşmak ya da birileri ile eğlenmek istediklerinde bu mağdur çocukları bulduklarını belirtmektedir.

Elliot (2002) ise çalışmasında mağdurların yanlış zamanda, yanlış yerde bulunan öğrencilere benzediğini ve bu yüzden zorba öğrencilerin hedefinde olduklarını ama tüm bunlara rağmen bir süre sonra mağdur çocukların kendilerini bu durumun suçlusu olarak görmeye başladıklarını ifade etmektedir. Ona göre mağdurluğa sebep olabilecek etmenler öğrencinin kendisinden kaynaklanmakta ve başka bir okulda iyi bir konumda bulunsa dahi bu durum süregelmektedir. Bu durum bazı kişilerde hayatın farklı alanlarını da etkilemekte, kişi iş yaşamında, aile hayatında ve insan ilişkilerinde kabullenici ve boyun eğici yaklaşım sergilemektedir.

Alan yazında mağdurların ortak özelliklerini ortaya koyan birçok çalışma mevcuttur. Çalışma sonuçlarına göre mağdurlar kaygılı, çekingen ve pasif yapıda olup herhangi bir zorbalık karşısında ise ağlamaktadırlar (Besag, 1995; Olweus, 2005). Onların bu tutumları ise zorbalık yapan arkadaşlarına güç vermekte ve zorbaca tavırlarını devam ettirmelerine sebep olmaktadır. Kendileri ve içinde bulundukları duruma ilişkin düşünceleri olumsuzdur. Okulda arkadaşları tarafından genellikle dışlanmışlardır. Bu öğrencilerin şiddet ve saldırganlık hakkındaki düşünceleri olumsuzdur. Benlik saygıları düşüktür (Çayırdağ, 2006; Olweus, 1995). Ayas ve Pişkin (2011) gerçekleştirdikleri araştırmada mağdurların öz saygıları ile ilgili farklı bilgilere ulaşmakta olup; ona göre bireyin öz saygısı düşükse mağdur olma ihtimali artmakta veya mağdur oldukça özsaygısı azalmaktadır. Yani öz saygı ve benlik kavramı karşılıklı etkileşim halindedir denilebilmektedir. Kapçı (2004) ise yaptığı araştırmada mağdur öğrencilerin öz saygılarının düşük ya da yüksek olmasının yaşadıkları sosyal fobi ve kaygı seviyeleri ile de ilişkili olduğunu belirtmektedir. Benlik saygılarının düşük olması sosyal fobi ve kaygı seviyelerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan bu çocukların olayların olumsuz yönlerini görme özelliklerinin olması, onların yeni sosyal ortamlara girmesine engel olmakta ve kendilerini daha çok yalnız hissetmelerine sebep olmaktadır (Pekel-Uludağlı & Uçanok, 2005).

Dölek (2002) mağdur öğrencilerin özelliklerini evde ve okulda birincil-ikincil belirtiler olarak sınıflandırmaktadır. Mağdurun okulda göstermiş olduğu temel belirtilerine bakıldığında; kendisine isim takıldığı, alay edildiği, emirler verildiği, aşağılanıp küçük düşürüldüğü, dövüldüğü ve kendisini savunamayacağı kavgalara girdiği, eşyalarına zarar verildiği veya vücudunda nedenini açıklayamadığı yara-bereler olduğu belirtilmiştir. İkincil belirtilerin ise; sınıfta yakın arkadaşlarının olmadığı, teneffüsler de yalnız oldukları, genellikle öğretmen ve yetişkinlere daha yakın durdukları, sınıfta kendilerini ifade edemedikleri, genellikle kaygılı bir tutum içerisinde oldukları ve mutsuz, depresif görünmeleri olduğu ifade edilmektedir. Evde ise temel belirtilerin; kıyafetleri, kitapları yırtılmış ya da kirlenmiş gelmesi, yine aynı şekilde vücudunda yara berelerin tırnak izlerinin olması belirtilirken; ikincil durumların ise arkadaşlarını eve çağırmadıkları ya da arkadaşlarının evine gitmedikleri, samimi arkadaşlarının olmadığı, sabahları okula gitmekten çekindikleri, mide ağrısı, baş ağrısı gibi şikayetlerinin olduğu, uykusunda ağlaması, kabuslar görmesi, okula karşı ilgilerinin azalması ve buna bağlı olarak akademik başarılarında düşüşler yaşanması olarak belirtilmektedir.

Mağdur çocukların aile ilişkilerine bakıldığında ise zorba çocuklara oranla ev yaşamını daha çok sevdikleri ve ailesi ile yakın ilişkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Genel yapılarının çekingen, içe dönük, pasif ve kaygılı oldukları görülmektedir. Mağdur çocuklar acıya dayanma eşikleri düşük ve fiziksel olarak da zorbalardan daha zayıf ve güçsüz oldukları gözlemlenmektedir. Anne-baba tutumları olarak da aşırı koruyucu ebeveynlere sahip oldukları söylenebilir (Öger vd, 2005). Olweus (2005) aynı şekilde mağdur çocukların fiziksel özelliklerinin daha zayıf olduklarından zorbalığa uğrama ihtimallerinin arttığını öne sürmekte ve erkek mağdurların anneleriyle daha yakın ilişki içerisinde olduklarını bu durumun bazen aşırı koruyucu ebeveyn tutumu olarak algılandığını ifade etmektedir. Aynı zamanda Gültekin (2003) erkek çocuklarının vurma, itme, tekmeleme gibi fiziksel saldırılara ve isim takma, fiziksel görünüş ile ilgili konuşmalar gibi alaya; kız çocuklarının ise sadece alaya maruz kaldıklarını belirtmektedir.

Özen (2006) bu sonuçları destekleyici nitelikte yaptığı araştırmalar sonucu, zorbalığa maruz kalma ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu kanısına varmaktadır. Kız çocuklarının zorbalığa maruz kalmayla ilgili algıladıkları ilginin negatif yönde ilişkisi bulunmuş olup, denetimli ve kontrollü bir tutumun ise pozitif yönde ilişkisi olduğu bulunmuştur. Bu durum erkek çocuklarında ise anneden algılanan sıkı denetim ve kontrollü bir tutumun pozitif yönde ilişkisi olduğunu göstermiştir.

Atik (2006) yaptığı çalışmada diğerlerinden farklı bir sonuca ulaşmakta olup, mağdur olan öğrencilerin ailelerini daha az seven, daha az sorumluluk sahibi olan, birbirleriyle daha az

yakınlaşan ve ebeveyn olarak daha az denetime sahip kişiler olarak algıladıkları sonucuna ulaşmaktadır. Olweus (1993) bunu destekleyici olarak erkek öğrencilerde mağdur olma oranını artıran etmenlerden birinin de babanın eleştirel ve mesafeli bir tutum içerisinde olması sonucuna ulaşmaktadır. Finnegan, Hodges ve Perry (1998) ise kızların mağdur olma durumlarının anneleri tarafından reddedilme tutumları ile ilişkisini savunmuş, mağdur olan kız çocuklarının anneleri tarafından reddedilme oranlarının daha fazla bulunduğunu belirtmiştir.

Zorba/ Kurban.

Akran zorbalığının bir diğer önemli grubu ise zorba-kurbanlardır. Bu öğrenciler kimi durumlarda mağdur olabilirken, kimi durumlarda ise zorbalığın uygulayıcısı olan zorba grubuna girebilmektedirler. Olweus (1995) gerçekleştirdiği çalışmada devamlı zorbalığa uğrayan çocukların %6'sının, ara sıra zorbalık mağduru olan çocukların ise %18'inin diğer çocuklara zorbalık uyguladığını belirtmektedir. Olweus (1999)' un bir diğer yaptığı çalışmaya göre ise zorba/mağdur öğrenciler, mağdurlara göre daha kışkırtıcı ve saldırgan olma özelliğine sahiptirler. Bu öğrenciler kendilerinden güçsüz ve zayıf öğrencilere karşı zorbalık uygularken, kendilerinden güçlü olanların da zorbalıklarına maruz kalmaktadırlar

Zorba mağdurlarla zorbalar arasındaki en belirgin fark, zorbaların güç kazanmak, baskı kurmak ya da hayranlık kazanmak için zorbalığa başvurdukları ama zorba-mağdurların ise saldırı olasılığına karşı kendilerini koruma amaçlı tepkisel bir saldırganlık geliştirdikleri belirtilmektedir (Ayas, 2008). Perry vd. (1988) yürüttükleri araştırmada zorba-mağdurların, mağdurlar gibi kabul edici davranmadıklarını zorbalık karşısında daha saldırganca tutum içerisinde olduklarını ve kışkırtıcı davrandıklarını ifade etmektedir.

Pekel (2004) 'e göre zorba-mağdur çocuklar diğer zorba ve mağdur çocuklara göre daha düşük benlik saygısına sahiptir. Bunun yanı sıra zorba/mağdur çocuklarda depresyon ve kaygı gibi problemler de yaşanmaktadır. Bu yüzden bu çocuklar daha fazla stres altında bulunmaktadır.

Yıldırım (2001) yaptığı araştırmada zorba/mağdur öğrencilerin kişisel özelliklerini tespit etmiş ve bu öğrencilerin kolay kışkırtıp kolay kışkırtıldığı, arkadaş ortamlarında kolay kabul edilmediği, popülerliklerinin olmadığı ve öz saygılarının da düşük olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Uludağlı ve Uçanok (2005) gerçekleştirdiği araştırmada, zorba-mağdur öğrencilerin yaşlıları tarafından daha fazla reddedildiklerini, akademik başarılarının düşük olduğunu ve daha yalnız bırakıldıklarını belirtmektedirler.

Ailelerinde baskıcı bir ebeveyn tutumu ve zorbalık yapan bir tutum ile karşı karşıya kalan çocukların okulda kendilerinden zayıf ve güçsüz olan öğrencilere zorbalık uyguladıkları

ve bu yüzden bu çocukların hem zorba hem mağdur olma rolü üstlendikleri vurgulanmaktadır (Besag, 1995). Gökler (2007) bu sonuçları destekleyici kendi araştırmasında zorba/kurbanların genellikle sorunlu ailelerden geldiğini, bu çocukların aile tutumlarının tutarsız bu durumun bazen ihmalkarlık derecesinde olduğunu bazen de aşırı koruyucu yönde olduğunu, hatta bazen de istismar niteliğinde olabileceğini vurgulamaktadır. Zorba/kurbanlar da ebeveyn tutumlarının samimiyet ve sıcaklıktan uzak olduğunu ve ebeveynlik becerilerinin düşük olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca zorba/kurban öğrencilerin ailelerinden şiddete yönelik davranışlar gördüğü de vurgulanmaktadır.

Yapılan araştırmada zorba-mağdur çocukların anne ve babalarıyla iletişimlerinde sıkıntı yaşadığı ve özellikle de annelerinin diğer gruptaki çocukların annelerine göre eğitim seviyelerinin daha düşük olduğunu raporlaştırmaktadır. Bir başka araştırmada ise zorba ve zorba-mağdur grubundaki çocukların sigara kullanımına, alkol tüketimine, bilgisayar oyunlarına yönelmenin mağdur ve zorbalığa katılmayan gruptaki çocuklara göre daha fazla olduğu da tespit edilmektedir (Ayas & Pişkin, 2005; Akt., Bulgurcu, 2011).

Karışmayanlar (tanık olanlar).

Zorbalık düzeninin içerisinde bulunan dördüncü grup ise, zorba veya mağdurun konumunda olmayıp, zorba ve mağdurların yaşadığı olumsuzluklara tanık olan ama iki grubu da desteklemeyen tanık olanlardır. Coloroso (2003) 'ya göre tanık olan grup, zorbaların olumsuz davranışlarıyla karşılaşmalar da oluşturdukları olumsuz havadan etkilenmektedirler. Aynı şekilde ABD Eğitim Bakanlığı (2006) zorbalığa uğramayıp tanık olan grubunda olan öğrencilerin bazı sebeplerden kaynaklı zorbalıktan olumsuz etkilendiklerini ileri sürmektedir. Bu etkiler şöyle sıralanmaktadır:

- Mağdurlarla beraber hareket ettikleri takdirde onların hedefi haline gelme korkusu,
- Zorbaların yaptıklarını öğretmenlerine, idarecilerine söyledikleri takdirde ispiyoncu olarak damgalanma korkusu,
- Mağdur öğrenciye gerekli desteği sağlayamama korkusu,
- Kendilerini güvende hissetmedikleri için yaşadıkları olumsuz duygular,

Çayırdağ (2006) yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşmakta olup, akranlarından zarar gören birinin yanında yer almanın cesaret ve güç isteyeceğini fakat yeteri kadar güçlü değilse sıradaki mağdur adayının kendisi olabileceğini, bu durumun da kendisinde korku, çaresizlik, kızgınlık gibi duygular oluşturabileceğini vurgulamaktadır.

Zorbalığa engel olmayan seyirci öğrenciler, zorbanın özelliklerini bildikleri için sıradaki mağdurun kendisi olacağı korkusu ile hiçbir müdahalede bulunmamaktadır. Zorbalığa engel

olmaya çalışan seyirci öğrenciler ise kendi güvenlikleri pahasına da olsa arkadaşlarını korumaya çalışmaktadırlar (Özteke & Ural 2007).

Zorbalık gerçekleşirken olanları seyreden grup zorbayı destekler ya da engellemezse davranış herkes tarafından kabullenilmiş olur. Oysaki tanık olanların zorbalık yapıldığı anda mağduru desteklemeleri zorbanın davranışının şiddetini azalttığını ama öğrencilerin gruptan dışlanmamaları için mağduru engellemediklerini vurgulamaktadır (Öztürk, 2001; Akt., Çayırdağ, 2006). Yapılan başka bir araştırmaya göre, zorbalığın dışında olan öğrencilerin popülaritelerinin yüksek olduğu ve toplumda normal bir statüde bulundukları, yalnızlık ve geri çevrilme durumlarının ise daha kabul edilir bir seviyede olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır (Pekel, 2004).

Akran zorbalığının nedenleri.

Koç (2007) yaptığı araştırmada akran zorbalığının nedenlerinin çok çeşitli ve karmaşık olduğuna, bu nedenlerin öğrenciden kaynaklı fiziksel, psikolojik nedenler ve öğrencinin kendisinden kaynaklanmayan dışsal nedenler olmak üzere 2 kısımda incelenebileceği sonucuna ulaşmaktadır.

Çocuğun kendisinden kaynaklanan nedenler.

Araştırma sonuçları, zorba çocukların zorbalık yapmalarında bazı dürtülerin etkili olduğunu ve çeşitli nedenlerinin olduğunu göstermektedir. Zorbaca davranan çocukların kimi zaman kendilerini öfkeli hissettiklerini ya da diğerleriyle uyumlu olmadıklarını fark ettiklerini ve bu durumla yüzleşmenin bir sonucu olarak zorba davranışları tepki olarak sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır (Koç, 2007).

Koç (2007), yürüttüğü çalışmada zorba davranışların nedenleri arasında şunları da göstermektedir:

- Sert görünmek istedikleri için,
- Gösteri yapmayı istediklerinden dolayı,
- Diğer insanlara zarar vermenin doğru olduğunu düşündükleri için,
- Anne-babaları tarafından sürekli cezalandırıldıkları için veya ebeveynlerin kendisine ya da birbirlerine şiddet uyguladıklarına şahit oldukları için,
- Başka birileri tarafından zorbalığa maruz kaldıkları için,

Yapılan diğer bir araştırmada ise zorbalık yapan çocukların genetik özellikleri arasında cinsiyetleri üzerinde durulmuş olup, erkek çocuklarda saldırgan davranışların kızlara oranla

daha fazla olduğu, Y kromozomunun fazlalığının ve testosteron düzeyinin de saldırganlığın artışı ile bir ilişkisi olduğu belirtilmektedir (Dölek, 2002).

Olweus (1987; Akt., Genç, 2007) zorbalık nedenleri arasında cinsiyet ve mizaç gibi karakter özelliklerinin olduğunu ifade etmektedir. Enerjileri yüksek ve öfkeli olan çocukların, sakin bir karakter yapısına sahip olan çocuklara göre zorbalık açısından daha fazla risk grubunda olduklarını belirtmektedir.

Coloroso (2003) gerçekleştirdiğı çalışmada, kişinin doğuştan getirdiğı birtakım karakter özelliklerinden kaynaklı zorbalığa başvurduğunu, bazı çocukların saldırganca eğilimlerinin daha fazla olduğunu ve doğuştan bu özelliklere sahip olduklarını ve bu yüzden başkalarına karşı saldırgan eylemlerde bulunduklarını belirtmektedir. Aynı çalışmada zorbaların algılarının ve öz saygılarının daha az olduğu, kendi hissettikleri güvensizliklerini, kendilerinden zayıf ve güçsüz olarak gördükleri kişilere uyguladıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

Parsons (2005) benzer sonuçlara ulaştığı araştırmada, kimi zorbanın dünyaya gelirken sahip olduğu davranış bozuklukları şeklinde nitelendirilebilecek özelliklerinin etkisi ile insanlarla olan iletişimlerini yanlış anlama ve zorbalığı diğerleriyle kurduğı ilişkiler esnasında algıladıkları tehlikelere yönelik gösterdikleri bir davranış olarak algılama eğilimine sahip olduklarını vurgulamaktadır.

Bazı ergenler ise zorba davranışın yarar ve zararlarını kendilerince düşünebilmektedirler. Ergen zorbalığı yaptığı takdirde güç kazanacağını, arkadaşları arasında popüler olacağını düşünüp zorba davranışı gerçekleştirebildiğı gibi, arkadaşlarından zorbaca davranışlar gördüğü zaman mutsuz olacağını hissedip kimseye saldırganca davranışlar sergilememesi gerektiğı yönünde önsezisini oluşturup davranışlarını planlayabilmektedir (Karataş & Öztürk; 2009).

MEB araştırma sonuçlarına göre akran zorbalığına neden olan ve çocukların kendilerinden kaynaklanan davranışlara bakıldığında, bu davranışlara maruz kalan ergenlerin daha pasif ve içe kapanık, hayır deme, kendini savunabilme gibi sosyal becerilerden yoksun oldukları, genellikle fazla arkadaşlarının olmadıkları ve duygusal olarak daha kolay kırılabilirler gözlemlenmektedir. Diğer taraftan zorbalığa maruz kalma ihtimali düşük öğrencilerin ise iletişim ve sosyal becerilerinin daha çok geliştiğı, daha fazla alternatif çözümler üretebildikleri, bireylerin duygularının daha kolay farkına vardıkları, sorunları çözerken diğer akranlarının da aktif olarak katılmalarını sağlayan çocuklar oldukları sonuçlarına ulaşmaktadır. Zorbalığın oluşmasına neden olabilecek doğuştan getirilen bireysel etmenlerin olması bu davranışların önüne geçilemeyeceğini göstermemektedir. Gerekli ortam ve imkanlar oluşturulduğunda zorba çocukların da yaptıklarını düzeltebileceğinden bahsedilmektedir. Bu

hususla ailelere çok fazla sorumluluk düştüğü, çocuklarının evde-okulda vs. saygılı yetiştirilmesi gerektiği, ailelerin çocuğun zorbalık yaptığı alanları fark ederek çocukları bu alanlardan olabildiğince uzak tutmaları gerektiği üzerinde durulmaktadır (Yaman vd. 2011).

Çocuğun kendisi dışındaki nedenler.

Coloroso (2003) zorbalığın oluşmasında kişisel etmenlerle beraber çevresel etmenlerinde sebep olabileceğini ve bu etmenlerin bireyi saldırganca davranmaya itebileceğini belirtmektedir. Aile üyeleri arasında sıcak ve samimi bir bağın olmaması, çocuğun okulda ve evde fiziksel yöntemlerle cezalandırılması, çocuğun saldırgan tutumlar sergilendiği bir aile ortamında yetişmesi, çocuğun zorbalık yapan bireyi kendine rol model alması, ebeveynlerin tutarsız yaklaşımı ve çocuğun gelişimine uygun olmayan şiddet içerikli bilgisayar oyunları veya televizyon programlarını izlemesi bu etkenlerden bazılarına örnek olarak gösterilmektedir.

alık ve Kurt (2007)'a göre, okul; çocuğun bazı davranışlar sergilemesine sebep olan etmenleri içeren ortamlardan biridir. Çocuğun bu ortamlarda sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmaması bazı sorunların oluşmasına neden olabilmektedir. Bu etmenlerden bazıları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Öğrenciler arasında olan kişisel özelliklerin bilinmemesi,
- Öğrencilere gerekli değerin verilmemesi,
- Gerekli rehberliğin yapılmaması,
- Öğretmenlerinin disipline ve eğitime olan tutumları,
- Arkadaş grupları
- Toplum
- Medya

Olweus (1995) yaptığı araştırmada öğretmenlerin, hem kendilerine hem de öğrencilere karşı sergiledikleri destek verici, iş birlikçi ve problemlerini saldırgan yollara başvuru yapmadan çözüm buldukları okullarda zorbalığın da daha az gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Ama bunun aksine öğretmenlerin morallerinin bozuk olması, sık sık değişmesi, çocukların kimlik gelişimlerine yeteri derecede önem verilmemesi de zorbalığı pekiştirici etmenler olarak belirtilmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarından akranları arasında popüler olmasını beklemesi ve bu isteklerini belli etmeleri öğrencileri okulda saldırganca davranışlar yapmaya itebilmektedir (Totan, 2008).

Ebeveyn tutumları ve aile ortamı zorbalıkta büyük etkendir. İletişimin doğru bir şekilde ilerlediği ailelerde; huzurlu, sevimli, tartışmadan uzak, yapıcı birilerinin yetişmesi daha

mümkündür (Yavuzer, 1999). Aile içi ilişkilerin azaldığı, bireylerin birbirlerine olan ilgi ve şefkatten uzaklaştığı ya da sorumlulukların tam olarak yerine getirilmediği ortamlarda çocukların suça ve şiddete daha fazla yöneldiği tespit edilmektedir. Soyaslan (1998)'ın yaptığı çalışmaya göre de parçalanmış ailelerin çocuklarında şiddet eğilimi daha fazla görülmektedir.

Yaşamının ilk dönemlerinde sevgiden noksan ve en önemli ihtiyaçları karşılanmayarak büyümüş bir çocuk ilerleyen yaşamında zorbaca davranmaya daha meyilli bir bireydir. Ebeveyn tutumları çocuklardaki zorbalık eğilimlerinin en önemli etmenlerinden biridir. Ebeveynlerin ilk yıllarda çocuğa olan tutumları zorbalığın belirleyicisi olabilmektedir (Gürsoy, 2010).

Pekel (2004)'e göre bir ailede babanın olmaması, ebeveynlerden birinin herhangi bir sebeple görülememesi, depresyon yaşayan veya çocukla geçinemeyen bir anne, evliliklerinde huzursuzluklarının olması, ailesinde birey sayısının çok ve düşük sosyoekonomik seviyeye sahip olması, ebeveyn davranışlarının yanlış olması gibi sebepler çocuğun saldırganca tavırlar sergilemesi üzerinde büyük etkindir.

Eroğlu (2009) lise ve üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmasında sosyo-ekonomik düzeyin fiziksel zorbalık üzerinde etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Lise öğrencilerinde üst sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların daha fazla şiddet uyguladığını belirtirken, üniversite öğrencilerinde bu durumun tam tersi olduğunu ve alt sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin daha fazla şiddet uyguladıklarını vurgulamaktadır. Pişkin (2010) yaptığı çalışmada ilköğretim öğrencilerinde üst sosyo-ekonomik düzeye bağlı olanların, orta ve alt sosyo-ekonomik seviyeye sahip olanlara göre daha fazla saldırganlık sergilediklerini ortaya koymaktadır.

Zorbalık bir grup olarak gerçekleştiği zaman grup üyeleri bu zorbalıktan doğan olumsuz sonuçların sorumluluğunu üzerlerine almamaktadırlar. Eylem grup tarafından gerçekleştirildiği için grubun sorunuymuş gibi algılanmaktadır. Diğer bir deyişle sorumluluğun gruba ait olduğunun düşünülmesi zorbalık davranışının devam etmesine sebep olmaktadır (Yaman vd., 2011).

Kısacası; araştırmacıların ortak olarak üzerinde durdukları nokta öğrencilerin gerek okul içinde gerekse okul dışında zorbalığa maruz kalmış olmaları ve bu durumda çocuğun bedensel, psikolojik ve zihinsel özelliklerinin yanı sıra içerisinde bulundukları okul ortamının ve ailenin de incelenmesi gerektiğidir.

Zorbalığın sonuçları.

Oktay (2000)'a göre akran zorbalığına maruz kalma birçok psikolojik sorunu da beraberinde getirmektedir. Zorbalık statüsünde zorba veya mağdur olarak yer alan çocukların intihar eğilimleri diğerlerine göre fazla olduğundan psikiyatriste başvurma oranları da

yüksektir. Bazı bireyler ise psikiyatri kliniklerine depresyon, alt ısılatma, uyku sorunları, mide ağrıları, baş ağrıları gibi şikayetlerle başvuruda bulunabilmektedirler. Hepsinin hissettiği ortak duyguların ise yalnızlık ve kaygı olduğu belirtilmektedir.

Kapıcı (2004) yaptığı çalışmada zorbalığa maruz bırakılan çocuklardaki öz saygının daha az maruz bırakılan çocuklara göre düşük bulunduğu, depresyonun işaretlerinin fazla görüldüğü ve yüksek oranda kaygı düzeylerine sahip oldukları sonucuna ulaşmaktadır. Olweus (2005) gerçekleştirdiği çalışmada; zorbalığa uğramaları nedeniyle, arkadaşlarının kendisi ile şişman olmasından kaynaklı alay ettikleri için intihar eden kız öğrenciye, zorbalığa uğradıkları için intihara yeltenmiş üç tane erkek öğrenciye ve zorbalığa uğradıkları için psiko-somatik sorunlar yaşamış çocuklara yer vermektedir.

Akranları tarafından zorbalığa maruz kalan ve akranlarına zorbalık uygulayan çocukların yaşadıkları stresin sonuçları sadece okul sınırları içerisinde kalmamakta, onların ileriki hayatlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Yapılan bir araştırmada 6-9. Sınıflarda zorbalık yapan erkek öğrencilerin büyük çoğunluğunun 24 yaşına kadar en az bir defa ceza aldıklarını, kalan kısmın ise birkaç kez mahkemeye çıkarak işledikleri suçlardan yargılandıkları sonucuna ulaşılmaktadır (Olweus, 1993). Gökler (2009) benzer sonuçlara ulaştığı çalışmada zorbalık yapan çocukların ileriki yaşlarda yalnızlık ve depresyon düzeylerinin daha fazla olduğu, toplumdan izole edildikleri ya da bağımlılık gibi sorunlarla karşılaşma ihtimallerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmaktadır.

Yıldırım (2001)'a göre zorbalık eylemleri sosyal açıdan da sorunlar oluşturmaktadır. Özellikle mağdur çocuklar arkadaşları tarafından kabul görmekte ve sosyal ilişki kurmakta sorun yaşarlar. Yaşıtları tarafından sürekli zorbalık gören çocuklar öfkeli olurlar. Bu yüzden olaylar karşısında saldırgan tepkiler verme olasılıkları daha fazladır. Onların bu tutumları ise akranları arasında daha az sevimlerine sebep olmaktadır.

Araştırmalarda şiddetin en çok uygulandığı alanlardan birinin de okul ortamı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Okulda şiddet konusu yeni bir kavram olmamakla beraber son yıllarda fiziksel olarak yaralanmaların çok fazla olması bu konuya dikkatleri daha fazla çekmektedir. Önceleri öğrencilerin birbirlerine karşı uyguladıkları saldırgan davranışlar gelişimlerinin bir parçası olarak değerlendirildiği için problem olarak görülmemiştir. Fakat son yıllarda bu durum okul güvenliğini fazlasıyla tehdit eder hale gelmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları bu durum öğretmene, idareciye ya da ailelerine bazen haber verilse de bazı zamanlarda da onlara iletilmemektedir. Çocukların içinde bulundukları gelişim çağlarının bir gereği görüldüğü için özellikle lise çağlarındaki ergenlerin yaşadıkları bu problemi kendilerinin çözmesi beklenmektedir. Okulda kendini güvende hissetmeyen ve izole edilen bir çocuğun orada

kendini güvende hissetmesinden ve okula bağlı olmasından söz edilmesi mümkün olmamaktadır. Öğrencilerin okulu sevmemelerinde, okula gitmek istememelerinde yaşadıklarının etkisi kaçınılmazdır (Genç, 2007).

Pişkin (2002) benzer bulgulara ulaştığı araştırmada zorbalığa uğramış çocuklar, zorbalığın olduğu ortamlarda kaygı hissetmeleri normal olduğu görüşünü vurgulamaktadır. Mağdurlar, bu davranışlarla okul ortamında karşılaştıkları zaman okulu sevmeyip, okula gitmek istemeyip, okuldan kaçma gibi tepkiler gösterebilmektedirler. Mağdur öğrencilerin kaygı, öfke ve çaresizlik gibi olumsuz duygular yaşadıkları; zorbalığın okula gitmekten kaçınma ya da bazı hastalıkların ortaya çıkmasında hatta intihara sürükleyebileceği de ileri sürülmektedir.

Bilgiç ve Yurtal (2009) zorbalığa karışmamış öğrencilerin, karışan öğrencilerin durumuna göre okula karşı daha olumlu tutumlara sahip olduklarını ve öğretmenleriyle daha kolay ve sağlıklı iletişim kurduklarını belirtmektedir. Zorbalık mağduru öğrenciler; zorba ve tanık olanlara göre okulda daha mutsuz olduklarını ifade etmektedirler. Okulda huzursuz olan öğrencilerin silah taşıdıklarının da görülebildiği araştırmalarda tespit edilmektedir (Gökler, 2009). Öğülmüş (2006) yaptığı çalışmada okula silah getirmeyi okuldaki disiplin sorunlarından en önemlilerinden biri olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırmaların bazılarına göre; zorbalık mağduru olan öğrencilerden birkaçı okula gitmeyi reddedip devamsızlık yaparken bazıları da okul değiştirmeyi bir çözüm yolu olarak görebilmektedirler (Yaman, Eroğlu, Bayraktar & Çolak, 2010). Zorbalık sadece mağdur veya zorbaları etkilememekte zorbalıkla doğrudan ilgisi olmayan diğer öğrencileri bile olumsuz etkileyebilecek bir olgudur. Tanık olan bu öğrenciler zorbalığa maruz kalmasalar da bir gün kendilerinin başına da böyle bir saldırganlığın gelebileceğini bu yüzden korku içinde olduklarını belirtmektedirler. Zorbalığın son derece rahatsızlık verici olduğunu ve kendilerini bu yüzden yoğun bir stres altında hissettiklerini ifade etmektedirler. Bu öğrencilerden bazıları derslerinde başarısız olmalarının sebebi olarak, dikkatlerini sürekli olarak derslerinden çok, zorbanın hedefi haline gelmekten nasıl korunacaklarını düşünmelerine bağlamaktadırlar (Whitted, Davit & Dupper; 2005).

Sosyal Destek Kavramı

Son yıllarda günlük hayatımıza yeni bir kavram eklenmekte olup, ekonomik, kültürel, sağlık, eğitim ve sosyal imkanların dağılımı sorunlarına ek olarak gündemimize oturmaktadır. ‘Sosyal destek’ dediğimiz bu kavram tüm bu sorunlardan zarar gören bireylere acil olarak yapılan bütün faaliyetleri kapsamaktadır (Gürsoy, 2010).

İnsanın hayatında en temel öge sosyal ilişkilerdir. Yaşamın devam edilmesinin en temel şartı ise diğer insanlar ile ilişki kurmaktır. Bu yüzden tüm insanların diğer insanlar ile birlikteliğe ve ilişki kurma isteği doğumdan başlayarak ömür boyu devam etmektedir (Demirtaş, 2007)

Saygı duyulmak, ilgi görmek, etrafı tarafından sevilme gibi temel ihtiyaçlar sosyal desteğin temelini oluşturmaktadır. Araştırmacılar bu ihtiyaçların farklı boyutlarını ele aldıkları için ortaya birçok tanım ortaya çıkmaktadır (Başer, 2006).

Cobb (1976) sosyal desteği; kişinin sevildiğini, saygısının duyulduğunu, ilgi gördüğünü ya da karşılıklı ilişki içerisinde olduğunu işaret eden özel bilgi olarak tanımlamaktadır. Sosyal destek kavramını en az iki kişi ile gerçekleşen birbirine yapılan yardımların yönünün değiştiği bir destek türü olarak Shumaker ve Brownel tanımlamakta, Cohen, Mermelstein ve ark. (1985) ise bu tanıma verilen destek türünün olumlu veya olumsuz yönde olacağını eklemektedirler (Akt., Çakır, 1993).

Caplan (1976; Akt., Bayram, 1999) ise sosyal desteği, bireyin stresli bir olayla karşılaştığında onunla başa çıkmasını sağlayan sosyal çevreden gelen, ilgi ve duygusal yakınlık kavramlarını kapsayan bir geri bildirim türü olarak tanımlamakta, yapılan işin doğru veya yanlış olduğunu belirleyip, paranın, zamanın ve çabanın yardım olarak kullanıldığı durumlarda bireye yol gösterdiğini vurgulamaktadır.

Elmacı (2001)'nin aktardığına göre, Sarosan, sosyal desteği, bireyin güvenli ilişkiler kurarak, sosyal kaynaklardan yararlanabilme derecesi olarak tanımlarken; Barrera ve Ainlay (1983; Akt., Dülger, 2009) ise ihtiyaç duyduğunda bireyin kendisine yardımcı olan kişilerin sayısı olarak tanımlamaktadır. Fakat başka bir görüş ise sosyal desteğin niceliğinden çok niteliği üzerinde durmaktadır. Yani bireyin çevresinde olan insanların sayısından ziyade, sırlarını paylaşabileceği, güven duyabileceği, kendisi için değerli olan biriyle kurduğu bağın sosyal desteği oluşturduğu vurgulanmaktadır (Yıldırım, 1997).

Akdoğan (2012) sosyal desteği stres altında ya da zor durumda olan bireye, ailesinin akrabalarının, arkadaşlarının veya diğer toplumsal ilişkilerin sağladığı destek kaynakları olarak ifade etmektedir. McElroy (1997; Akt., Erdeğer, 2001) da aynı şekilde sosyal desteğin oluşan stres durumlar sonucunda meydana gelen olumsuz etkilerden bireyi koruduğunu belirtmektedir.

Çakır ve Palabıyıkoglu (1997) diğerlerinden farklı olarak sosyal desteğin; kişinin yaşadığı stres kaynaklı olayı ya da strese yüklediği anlamı ve bunlara karşı geliştirdiği duygu dolu tepkilerini yönlendirebilmesi için, olayların oluşturduğu olumsuz etkilerden koruyan destek sistemi yönü üzerinde durmaktadır.

Sosyal destek kişinin yaşadığı sıkıntılı olaylar karşısında çevresinden gördüğü sosyal yardım olarak tanımlanmaktadır. Ve bu yardımın bireye kendisini değerli hissettirdiğini, olumsuz olaylarla başa çıkmasında kolaylık sağladığı vurgulanmaktadır (Kay, 2002 & Şahin, 1999; Akt., Gürsoy, 2010).

Sosyal destek türleri.

Sosyal destek kavramının tanımlamasında olduğu gibi türlerini açıklarken de birçok farklı bakış açısı gelişmektedir. Araştırmacılar, bu bakış açıları arasında küçük farklar olsa da temeldeki kavramdan çok uzaklaşmamışlardır. Sosyal desteğin kuramsal temelini Kurt Lewin'in Alan Kuramına ve davranış tanımına dayandırılmaktadır. Lewin davranışı bireyin psikolojik çevresinde olan değişimler olarak tanımlamaktadır. Kişinin olumsuz davranışlarını değiştirebilmesi için psikolojik çevresinde değişimler yapmak gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü ona göre psikolojik çevrenin bütün unsurları bireyin davranışlarını etkilemektedir. Kişinin sosyal destek sistemi de bu psikolojik çevre içerisinde yer almaktadır (Yıldırım, 1997).

Sosyal destek türleri beş grupta incelenmiştir:

- Duygusal destek: Sevgi ve ilgi gibi hislerin yansıtılmasını kapsar.
- Takdir destek: İnsanın sorunları ya da hatalarının öylece kabul edildiği veya saygı duyulduğu durumun yansıtılmasına dayanır.
- Maddi destek: Maddiyat hususunda yardım desteğini kapsar.
- Bilgisel Destek: Problemlerin çözüme kavuşması için bilgi ve beceri öğretimini kapsar.
- Beraberlik Destek: İş olmayan vakitlerin beraber değerlendirilmesini kapsar. (Caplan (1974, Akt., Torun, 1995).

Kahn (1979; Akt., Ünüvar, 2003) ise yaptığı araştırmada sosyal desteğin türlerini üç boyutta incelemiştir. Bunlardan ilkinin duygusal destek olduğu ve kişide sevildiği, değer gördüğü hissini oluşturduğundan dolayı ruhumuzun sağlığında en çok bu destek türünün etkili olduğu, diğer bireylere karşı saygı, sevgi, sempati, hoşlanma ve güven duygusunu kapsadığı aynı zamanda kişinin öz saygısının ve özgüveninin gelişiminde etken olduğunu belirtmektedir. İkinci destek türünün kişinin kendi kararlarının desteklendiği, problemlerinin tartışılarak bilgi ve öğüt verildiği bilişsel destek veya doğrulama olduğunu ve üçüncü destek türünün ise kişinin probleminin çözümünü sağladığı, onu borç durumundan kurtaracak maddi yardımların yapıldığı maddi veya katı destek olduğu belirtilmektedir.

Alan yazında sosyal desteğin sınıflandırılması altı türe ayrılarak yapılmıştır:

1. Materyal Yardım: Para ve diğer fiziksel obje biçiminde somut yardımlar.

2. Davranış yolu yardımları: Bedensel iş bölümü yapmak.
3. Yakın Etkileşim: Dinleme, dikkat, saygı ve anlayış ifade etme gibi geleneksel yönlendirici olmayan danışma davranışlar
4. Rehberlik: Nasihat vermek, bilgilendirme yapmak
5. Geri Bildirim: Kişilere eylemleri, fikirleri, ile ilgili dönüt vermek
6. Olumlu Sosyal Etkileşim: Eğlenmek ve rahatlamak için sosyal faaliyetlerde bulunmak (Barrera ve Ainlay, 1983; Akt., Dülger, 2009).

Budak (1999) ise sosyal desteğin işlevlerini dört kısımda incelemiştir. Duygusal destek; diğer bireyleri samimi bir şekilde dinlemek, onlara sevgi-saygı merhamet gösterisinde bulunma davranışlarını kapsamaktadır. Bu duygular kişinin psikolojik ruh sağlığını olumlu yönde etkilediği için özgüvenini artırmaktadır. Bilgisel destek; kişi stres yaratan bir olay ile karşılaştığında kendince çözüm yolları aramaya başlar. Fakat kendinin yetersiz kaldığı durumlarda sosyal çevre bilgi verme, öğüt verme, rehberlik etme gibi davranışlarla çözüm yolu üretir. Yansıtıcı destek; kişiler başarıları için objektif bir değerlendirmenin yer almadığı benzeri olmayan yerlerde birileri ile kıyaslanmak isterler. Bu tür bir sosyal destek kişinin kendisini değerlendirip eylemlerini kendi faydasına dönüştürerek eylemleri, his ve düşünceleri ile ilgili geri bildirim elde edecektir. Ve dördüncü olarak materyal destek ele alınmış olup diğer araştırmacıların değindiği maddi destekle ortak olarak başkasına para verme, ödünç eşya verme, onun yerine ev işi yapma veya faturaları ödeme gibi davranışları kapsadığını belirtmiştir. Fakat kişinin sıkıntısını kendisinin yerine direkt çözüme kavuşturma gibi durumun olması bu destek türünün ayırd edici yönüdür. Yürümekte zorlanan bir hastanın yerine gidip market alışverişini yapmak gibi çok önemli bir davranış olabileceği gibi, bireyin iş yükünü azaltması, para konusunda artırım sağlatması, bireyin farklı faaliyetlere vaktinin kalması gibi daha az önemli olan durumları kapsamaktadır.

Algılanan Sosyal Destek

Gerçekteki sosyal destek ve algıladıkları sosyal destek arasında farklılıklar bulunduğu için ayırım yapılması gerekmektedir. Sosyal destek diğerleri tarafından gösterilen davranış ve eylemlerdir. Algılanan sosyal destek ise bakış açısı, yorumlama ve kişisel anlamlar vermeye dayalı öznel bir değerlendirmeyi kapsamaktadır (Ustabaş, 2011). İnsanların yetiştirilme tarzlarının farklı olmasından kaynaklı, yaşantıları ve bu yaşantılarına yükledikleri anlamlarda değişkenlik göstermektedir. Söylenilen biz söz veya yapılan bir davranış biri tarafından yüreklendirici ve gurur verici şekilde algılanırken bir diğer kişi tarafından kışkırtıcı ya da rahatsız edici algılanabilmektedir. Bu yüzden sosyal destek ve algılanan sosyal destek arasında ayırım yapılması normaldir (Dülger, 2009).

Bireyler karşıdakine destek verme çabası içinde olsalar da bu iyi niyetli davranışlarının başarısızlığa uğraması veya stres altındaki kişi için olayların daha kötü bir hale girmesi, kişilerin yardımcı olma isteklerini boşa çıkarabilmektedir. Örneğin; sosyal destek vermek isteyen bireylerden bazıları olayın duygusal boyutunu abartabilir veya azaltabilirler, durum hakkında net bir şekilde konuşmaktan çekinebilirler, başa çıkma yöntemini eleştirebilirler veya hemen iyileşmeleri için cesaretlendirebilirler. Yardım etmek isteyen bir diğer grup ise sıkıntı veren durum hakkında konuşmak istemedikleri için bireyin de olay hakkındaki düşüncelerini ve hissettiklerini eleştirebildikleri gibi, o olay hakkında konuşmalarını da engelleyebilmektedirler. İnsanlar yardım etme niyetinde olsalar dahi bazen yaptıkları ile stres altındaki kişilere acı verebilmektedirler (Kaymakioğlu, 2002).

Algılanan sosyal destek gerçek kişilerarası ilişkiler içinde görünse de, aslında ulaşılan gerçek desteğin doğrudan anlatımı değildir. Araştırmacılar algılanan sosyal desteği, bireyin geçmişinde yaşadığı sosyal yönden destekleyici herhangi bir davranışla karşılaşması sonucu bu durumu işelleştirmesi olarak geçmişte sosyal olarak destekleyici davranışları almasına dayanan beklenti ve desteklenildiğine dair bilişsel çıkarım olarak kavramsallaştırma yapmışlardır. Elmacı (2001)' ya göre hayatının birçok alanında sevilen, değer verilen, aranan veya sıkıntıda olduğu zaman ihtiyaı olan bireyi bulan bir kişi yakın insan ilişkilerinde daha fazla doyum sağladığı ve diğerleri tarafından desteklenildiği hissini daha çok yaşamaktadır.

Yalnızlık

Sosyal bir varlık olan insan i ve dış dünya ile sağlıklı ilişkiler kurduğu sürece varoluşsal sürecini devam ettirebilmektedir. Fakat günümüzde teknolojinin hızlı gelişmesi ile kişinin yüz yüze iletişimin yerini insan-makine-insan yoluyla dolaylı hale getirmekte ve farklı sebeplerden kaynaklı olarak bireyin sosyal hayattan kopmasına sebep olmaktadır (Demirtaş, 2007).

Depresyon ve kaygı gibi yalnızlık da olumsuz bir durumdur. Yalnızlığın, sosyal ilişkiler ağındaki bazı eksikliklerle ilişkili olabileceği araştırmalar sonucu ortaya konmuştur. Weiss (1974), yalnızlığı duygusal yalnızlık ve sosyal yalnızlık olacak şekilde iki kısımda sınıflandırmaktadır. Duygusal yalnızlık; diğer insanlarla samimi bağ kuramama sonucu yaşanmaktadır. Sosyal yalnızlık ise sosyal ilişkiler ağından mahrum kalma ve ortak etkinlikleri paylaşan bir arkadaş grubuna ait olamama sonucu yaşanmaktadır (Demirtaş, 2007). Yalnızlık sözcüğü alan yazında bulunan çalışmalarda netliğini kazanamamış olsa da tüm açıklamalardaki ortak nokta ise yalnızlığın dayanılması zor ve acı veren bir durum olduğudur (Aktaş, 2017).

Kişinin en önemli ihtiyaçlarından sevip- sevilme, sahiplik hissi ihtiyaı yeterli seviyede doyumuna ulaşmadığında birey yalnızlık duygusu yaşamaktadır. Ve bu duygu insanın iç

dünyasını huzursuz eden, onu zorlayan, psikolojik veya sosyal olarak içten etki bırakan bir durum söz konusudur. Araştırmalar bireyin küçük yaşlarda yalnız olmadığını hissedememesi veya annesi ile yakın bağ kuramaması sonucu, ilerleyen hayatında kişilik bozukluğunun oluşmasına ve ruhsal hastalıklara yakalanmasına sebep olabileceğini göstermektedir (Aktaş, 2017).

Çocukluğun ilk dönemlerindeki ilişkinin hayatın sonraki yıllarını etkilediğini vurgulayan Freud kişiliğin oluşmasında psikoseksüel gelişimin öneminden bahsetmektedir. Ona göre birey psikoseksüel evrelerde sıcak, samimi, güven verici, tatmin edici, onaylanan bir tutumla büyümemişse bu durum ilerleyen hayatında diğer insanlarla kuracağı sosyal ilişkilerin nitelik ve niceliğini olumsuz etkileyecektir (Demirtaş, 2007). Aktaş (2017) yapmış olduğu çalışmada yalnızlık kavramını Freud'un çocuklukta karanlıkta kalma ve anneye ulaşamama olarak açıkladığını ifade etmektedir. Aynı şekilde yetişkinlikte de bu durumun yansımasının olabileceğini ve bireyin karanlıkta olmasının iç dünyasını yansıtacağını, kendisini ifade edemediği çocuğun annesine ulaşamadığında hissettikleri gibi başkalarına da aynı ruh haline bürüneceğini vurgulamaktadır (Akt., Geçtan, 2010).

Geçtan (2010)' a göre, yalnızlık duygusuna sahip olan bir kimse kızgınlık, öfke, terk edilme, dışlanma, güvensizlik, değersizlik gibi birçok olumsuz duyguya sahiptir. Bu duygulara sahip olan kişi sosyal ilişkilerinde zorluklar çeker ve kendisinin hiç kimsenin sevgisine layık olmadığını düşünür. Aynı şekilde Geçtan (2004) yaptığı bir başka araştırmada yalnızlığın karmaşık bir yapıda olduğunu, bu karmaşıklığın yalnızlığın tanımının yapılmasını zorlaştırdığını ve yalnızlık duygusunun insanların içinde olmasına rağmen bu duyguyla yüzleşmekten kaçındıklarını belirtmektedir.

Yalnızlık insanların hayatları boyunca yaşayacağı duygulardan sadece bir tanesidir. Bu duygu kişinin, sosyal çevresinden kopması ve yalnız kalması olarak değerlendirilse de kişinin ruhsal durumundan uzaklaşıp kendini çevresinden izole etmesi olarak da açıklanmaktadır (Erözkan, 2009).

Yalnızlık insanın yoğun olarak yaşadığı boşluk ve üzüntü duygularının sonucunda aşağıdaki şekillerde ortaya çıkmaktadır:

- a. Psikolojik Yalnızlık: Bireyin geçmişte yaşadıklarından kaynaklanan ya da bireyin içsel dünyasında ortaya çıkan duygusal durumdur.
- b. Kişilerarası Yalnızlık: Bireyin önemseydiği bir yakınının kaybetmesiyle oluşan yalnızlıktır. Bireyler bu yalnızlığı sürekli olarak hissetmektedir.

- c. Varoluşsal Yalnızlık: Bireyin imkânsız bir kişi ile bütünleşmiş olma duygusuna dayanan, sonunda kendisini üstün bir güce bırakmaya kadar giden yalnızlık duygusudur.
- d. Kültürel Şok: Farklı kültürel yapıda olan bir coğrafyaya göç eden bireylerde görülen soyutlanmanın meydana getirdiği duygudur.
- e. Sosyal Yalnızlık: İçerisinde bulunulan sosyal çevreden istemeden de olsa ayrılması sonucunda ortaya çıkmaktadır (Özkaya, 2017).

Yalnızlığın nedenleri.

Michela, Peplau ve Weeks yalnızlığın algılanan nedenleri üzerinde çalışmalar yapmış ve yalnızlığın toplumsal, bilişsel, psikolojik süreçlerden etkilendiği sonucuna ulaşarak nedenlerini aşağıda açıklamışlardır:

- Bireyin ilişki kuracağı yeni bir kişiyi bulurken bunun tesadüf olduğunu düşünüp herhangi bir çaba sarf etmeyerek kendini şanssız görüp kötümser davranması yalnızlığa sebep olmaktadır.
- Birey ilişki kurmayı deneyeceği zaman kabul edilmeyeceğini düşünerek reddedilme korkusu yaşayabilmektedir.
- Yeni insanlarla tanışmak için gerekli çabanın sarf edilmemesi de yalnızlık sebeplerindendir.
- Bireyin aşırı derecede utangaç olması,
- Kişinin fiziksel anlamda yeteri kadar çekiciliğinin olmaması bireyi yalnızlığa itebilmektedir.
- Yeni bir ilişki ve arkadaşlık başlatmak için yeterli bilgiye sahip olmadığını düşünmek,
- Herhangi bir arkadaş grubuna ait olan kişinin yalnız bireye karşı ilgi duymamaları,
- Bireyin diğer insanlarla arkadaşlık kuracak imkânı bulamamış olmaları,
- Yalnız kişinin toplum tarafından hoş karşılanmayan bir kişilik yapısına sahip olması yalnızlığa iten sebepler arasında olmaktadır (Akt., Körler, 2011).

Yalnızlığın oluşmasında üç temel unsur bulunmaktadır. Bu unsurlardan birincisi gruptan izole olma sonucu yaşanan olumsuz deneyim, ikincisi kişinin sevilmediğine ilişkin yaşadığı bilişsel deneyim ve sonuncusu ise sosyal ilişkiyi kurma ve devam ettirme hususunda beceri eksikliğinin olduğunun düşünülmesidir.

Bireyin utangaç, sosyal becerilerinin ve özgüveninin eksik olması gibi kişilik özelliklerine sahip olması yalnızlığın oluşmasına zemin hazırladığı belirtilmektedir. Aynı

zamanda kişinin duygusal bir ilişkisinin bitmiş olması ya da sosyal çevresini değiştirmiş olması da yalnızlığa sebep olabilmektedir (Peplau ve Perlman, 1984; Akt., Güler Yılmaz 2012).

Yalnızlığın sonucunda birey ruhsal acı çekmekte ve enerjisini olumlu yönde kullanamamaktadır. Bu durum bireyin yaşam kalitesini de etkilemektedir. Ve önüne geçilmediği takdirde yalnızlık süreklilik kazanıp bir kural haline gelebilmektedir. Bu duygu durumu ortadan kaldırılmadığı için kişilerin daha çok hassaslaşmasına sebep olabilmektedir (Aycan, 2018).

İlgili Araştırmalar

Zorbalık ile ilgili yurt dışında yapılan çalışmalar.

Zorbalık ile alakalı ilk çalışmalar 1970’li yıllarda İsveç’te başlayarak İskandinav ülkelerinin birçoğunda araştırma konusu olmuştur. Akran zorbalığı ile alakalı birçok araştırma olsa da yine de bu alan yeni bir araştırma konusu sayılmaktadır.

Akran zorbalığı 1970’lere kadar detaylı bir araştırma konusu yapılmamışken yurt dışındaki araştırmalarda son 40, Türkiye’deki araştırmalarda ise son 15 yılda yerini almaktadır. 70’li yıllarda başlayan araştırmalar 80-90’lı yıllara kadar sadece İskandinavya ile sınırlı kalmıştır. Fakat bu tarihten sonra giderek diğer ülkelerin de dikkatini çekmiş araştırma konularında yerini almaya başlamıştır (Olweus, 1995).

Akran zorbalığı ile ilgili en çok araştırmaya sahip olan İsveç Bergen Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nün Öğretim Üyesi Dan Olweus’tur. Zorbalıkla ilgili İtalya’daki araştırmaları Smorti ve Ciucci (2000), Norveç’teki araştırmaları Roland (2000), Finlandiya’daki araştırmaları Olafsen ve Viemerö (2000), Avustralya’daki araştırmaları Rigby (2005), İsviçre’deki araştırmaları Perren ve Hornung (2005), Amerika’daki araştırmaları Nansel (2001), Portekiz’deki araştırmaları Pereira (2004), Tayvan’daki araştırmaları Wei (2007), Yunanistan’daki araştırmaları Kokkinos ve Panayiotou (2004), Kanada’daki araştırmaları Matsuda (2000), İrlanda’daki araştırmaları O’Moore (1995), İspanya’daki araştırmaları Ortega ve Lera (2000) yürütmeye başlamışlardır (Çağrı, 2010).

Nansel vd. (2001), 6. ve 10. sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada zorbalığın hangi süreçlerde artış gösterdiğini, cinsiyetlerine göre zorbalığa maruz kalma şekillerinin değişiklik gösterip göstermediğini, zorbalığı yapan öğrenciler tarafından hangi bireysel ve sosyal özelliklerin kullanıldığını araştırmış olup araştırmanın sonucunda ise 6. ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin zorbalık olaylarını daha fazla yaşadığını, erkek öğrencilerin fiziksel zorbalığa kız öğrencilerin ise dedikodu ve cinsellikle alakalı yorumlara daha sık maruz kaldıklarını savunmuşlardır.

Ahmed ve Braithwaite (2004), 4. ve 7. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada zorba ve zorba-kurban grubundaki öğrencilerin diğer gruptaki öğrencilere oranla daha otoriter aile ortamlarında büyüdükları sonucuna ulaşmışlardır.

Anderson (2007) akran zorbalığının öğrencilerdeki duygusal, fiziksel entelektüel, sosyal ya da yaratıcı benlik algısı üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla yapmış olduğu araştırması sonucunda; fiziksel zorbalığın kız öğrencilerdeki benlik algısını etkilemediği fakat erkek öğrencilerdeki fiziksel ve yaratıcı benlik algılarını olumsuz olarak etkilediğini belirtmiştir. Sosyal zorbalığın kız öğrencilerdeki benlik algısını, erkek öğrencilerdeki ise davranışsal, duygusal ve yaratıcı benlik algısını olumsuz olarak etkilediği ve sözel zorbalığın ise hem kız hem erkek öğrencilerin sahip olduğu benlik algısını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Smith ve Brain, (2000) akran zorbalığına maruz kalan ergenlerin fiziksel özellikleri ile benlik saygıları, sosyal yeterlilikleri., depresyon-kaygı gibi duygusal yönlerden dezavantajlı bir duruma sahip olduklarını ve zorbalara karşı korku duygusu içerisinde oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Andreou (2000), kurban, zorba, kurban-zorba ve seyircilerin ne kadar yüzdeliğe sahip olduğunu araştırdığı çalışmada Yunanistan’ da ilkököl öğrencileri üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda 408 öğrencinin %17’lik kısmını zorbaların, %19’luk kısmını kurbanların, %10’luk kısmını zorba-kurbanların ve %54’lük kısmını ise seyircilerin oluşturduğu saptanmıştır. Andreou’nun ilkököl öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği farklı bir araştırmada öğrencilerin son bir yıl içerisinde %30’luk kısmının en az bir kere zorbalığa maruz kaldığını belirlemiştir.

Smith, Twemlow ve Hoover (1999) ise yaptıkları araştırmada zorbaların özellikleri ve zorbalığa neden olabilecek etkenleri inceleyerek, zorba ve kurbanlarla görüşerek süreci devam ettirmişlerdir. Ve sonuç olarak kurban ve zorbaların ailelerinin benzer sıkıntıları yaşadığını, ebeveynlerinin ayrı yaşadığını ve zorba çocukların şiddet içerikli oyunlar oynadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Flannery, Wester ve Singer (2004), okullarda şiddet gören 3-12. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırma sonucuna göre; şiddet görme ile yaş arasında bir ilişkinin olmadığı, şiddet mağduru öğrencilerin ilk sınıflardaki öğrencilerden daha fazla olduğu erkek öğrencilerin şikayetlerinin daha fazla olduğu ve zorbalık mağduru öğrencilerin şiddete meyilli olmaları, öfke-depresyon-stres belirtilerinin daha çok görüldüğü saptanmıştır.

Zorbalık ile ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar.

Atik (2006), gerçekleştirdiği çalışma sonucunda mağdur öğrencilerin en fazla maruz kaldıkları zorbalık türünün sözel zorbalık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Karaman-Kepenekçi ve Çınkır (2006), cinsiyet ile zorbalık türlerinin arasındaki ilişkiyi ve bu zorbalık türlerinin gençler üzerinde nasıl bir etki bıraktığını bulabilmek amacıyla yaptıkları araştırmalarını 14-17 yaş arasındaki öğrenciler üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Öğrencilerin %35,5'inin fiziksel, %33,5'inin sözel, %28,3'ünün duygusal, %15,6'sının cinsel zorbalığa uğrayarak, erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran fiziksel ve sözel zorbalığa daha fazla maruz kaldıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Çalık, Özbay, Özer, Kurt, Kandemir (2009), ortaokul öğrencileriyle yaptıkları çalışmada okulun iklimi, psikososyal davranışları, temel ihtiyaçları ve cinsiyet değişkenleri ile zorbalık statüleri arasındaki ilişkiyi incelemek istemişler, sonuç olarak temel ihtiyaçları hariç diğer tüm değişkenler ile aralarında anlamlı ilişki bulmuşlardır.

Arslan (2008), anne-babası boşanmış, ailede şiddete maruz kalmış veya şiddeti gözlemlemiş çocuklarda zorbalığa karışma durumlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Arıca (2009), cinsiyet ve siber zorbalık arasında anlamlı ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Pişkin (2010) yaptığı araştırmada kız öğrencilerin daha fazla mağduriyet yaşadığını, yaşça küçük olan öğrencilerin fiziksel zorbalığa daha az uğradıklarını tespit etmiştir. Ayas ile bir yıl sonra yaptıkları çalışmada ise erkek öğrencilerin sözel zorbalığın dışındaki zorbalık türlerinin hepsinde mağduriyet yaşadığı ve lise 9. Ve 10. sınıf erkek öğrencilerinde ise cinsel zorbalık yönünden daha fazla mağdur olduğunu tespit etmiştir.

Kıran (2003) yapmış olduğu araştırmada, akran baskısının düzeyleri ve cinsiyetlerine göre sigara içme davranışı, risk alma davranışı ve okul başarıları arasındaki ilişkiyi 718 öğrenci üzerinde incelemiş, araştırma sonucunda ise akran baskısı ile risk alma, sigara içme ve okul başarıları arasında anlamlı ilişkiler bulmuş, risk almaları ile akran baskısı arasında pozitif yönde ilişki olduğu, akran baskısı ile okul başarıları arasında negatif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çetinkaya, Nur, Ayvaz, Özdemir ve Kavakçı (2009), ilköğretime giden öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada sosyo-ekonomik düzeyleri ile depresyonları ve öz saygıları arasında oluşan ilişkiyi inceleyerek, düşük sosyo-ekonomik seviyeye bağlı okullarda

zorbalığa maruz kalan öğrencilerin depresyonu daha sık yaşadıkları ve öz saygılarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Hilooğlu (2009) yapmış olduğu çalışmada zorbalığa dahil olan öğrencilerin zorbalığa dahil olmayan öğrencilere göre sosyal davranışlarının daha olumsuz olduğu ve sosyal beceri puanlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yaşam doyumları açısından da farklılıklara sahip olan öğrenciler de zorbalığa dahil olmayan grubun; aile, arkadaş, çevre, okul, benlik ve yaşamdan elde ettikleri doyum puanlarının daha yüksek olduğu araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Tura 2008 yılında Diyarbakır ve Kocaeli de 550 8. Sınıfa devam eden öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada, okul başarısının, algıladıkları sosyal desteğin, otoriter anne baba tutumunun ve cinsiyet değişkeninin akran zorbalığına maruz kalmayı yordayıcı değişkenler arasında yer aldığı sonucunu edinmiştir.

Taşgın Karaman'da gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, akran zorbalığının görülme sıklığı ve türlerini 6-7-8. sınıftan oluşan 585 öğrenci üzerinde incelemiş ve öğrencilerin %28.9'unun yılda bir veya iki kere, %17.2'sinin haftada bir kere, %12.5'inin ise hemen hemen her gün zorbalığa maruz kaldığı, kız ve erkek öğrencilerin en çok gerçekleştirdikleri zorbalığın lakap takmak olduğu, kız öğrencilerin ise kendi aralarında özel eşyalara zarar verme davranışını; erkek öğrencilerin ise dövmek, itmek gibi davranışları daha sık uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin %31.5'i ve erkek öğrencilerin ise %21.2'i zorbalıkla karşılaştıklarında bu olayı öğretmenlerine bildirmişlerdir (Türker, 2012).

Sosyal destek ile ilgili yurt dışında yapılan araştırmalar.

Richman, Rosenfeld ve Bowen (1998), ergenlerde okul başarısızlığının risk durumunda sosyal desteği ele aldıkları çalışmada sonuç olarak risk grubunda bulunan çocuklar için en fazla sosyal desteğin anne ve babalarından sağlandıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Malecki (1999), ergenlerin algıladıkları sosyal destek düzeylerini ve sosyal desteğin önemini incelediği araştırmada, büyük yaş grubundaki ergenlerin küçük yaş grubu ergenlerine göre sosyal desteği daha az hissettikleri, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla sosyal desteğe sahip oldukları ve algılanan sosyal desteğin özgüven ile ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Calsyn, Winter ve Burger (2005), 357 kolej öğrencisi üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada anksiyete ve sosyal destek ilişkisi üzerinde durmuş, anksiyete ve sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır.

Windle (1990) yaş ortalamaları 15,5 olan 973 birey üzerinde gerçekleştiren, algılanan sosyal destekle mizacın suçlu davranışları ve depresiflik belirtileriyle ilişkisini ortaya koyduğu çalışmada, ailelerinden ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek seviyesinin fazla olduğu bireylerin, suçlu davranışlara ve depresif belirtilerin daha düşük çıktığı belirtilmiştir.

Furlong, Chung, Bates ve Morrison (1995)'un yaptıkları çalışmada zorbalığa maruz kalan ve zorbalık görmeyen çocukların sosyal destek seviyeleri karşılaştırılmış olup, zorbalık görmeyen bireylerin sosyal destek düzeylerinin zorbalığa maruz kalan bireylere göre anlamlı olarak yüksek bulunduğu sonucuna varmışlardır.

Demaray ve Malecki (2003), zorbalar, kurbanlar ve zorba-kurbanların algıladıkları sosyal desteği belirleyebilmek için yaptığı araştırmada en düşük sosyal destek seviyesinin kurbanlar ve zorba-kurbanlara ait olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Daalen vd. (2005) 459 kadın ve erkek üzerinde psikolojik iyi olma halinin algılanan sosyal destekle ilişkisini tespit etmek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, kadınların erkeklere göre arkadaşlarından aile ve akrabalarından daha fazla sosyal destek aldıkları, erkeklerin ise eşlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyinin fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Newman vd. (2007)'nin yaptığı çalışmada 11-18 yaşları arasındaki bireylerin lise geçiş süreçlerinde yaşadıkları depresif özelliklerinin sosyal destekle ilişkisi incelenmiş, sonuç olarak kızların erkeklere oranla arkadaş desteğini daha çok algıladıkları bulgusuna ulaşmışlardır.

Sosyal destekle ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar.

Güngör (1996), üniversite öğrencilerinin arkadaş-aile ilişkilerini sosyal destek, doyum ve yalnızlık bakımından incelediği araştırmada deneklerin sosyal destek düzeylerinin yüksek olduğu, aile ve arkadaşları ile ilişkilerinin iyi olduğu, yalnızlık düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur.

Soylu (2002), üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin algılanıp algılanmama durumlarına göre psikolojik belirtiler açısından karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak aileden algılanan sosyal destek düzeyi ve cinsiyete göre kızların algıladıkları sosyal destek düzeylerinin daha az olduğu tespit edilmiştir.

İlhan 2007 yılında Ankara' da 639 lise öğrencilerinin ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiş ve aileden algılanan sosyal destek seviyesinin, ailenin gelir düzeyini algılama şekli, ailede şiddete maruz kalma değişkenlerine göre saldırganlık üzerinde anlamlı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Budak (1999), 267 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirmiş olduğu çalışmada algılanan sosyal destek ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiş, bireylerin aile ve arkadaşan algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişki bulmuş, öğretmenlerden algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişki bulamamıştır.

Oğuz ve Kalkan (2014) 170 tane ilköğretim öğretmenleri ile gerçekleştirdiği araştırmada “Öğretmen Mesleki Sosyal Destek Ölçeği” ile “İş Yaşamında Yalnızlık Ölçeği” kullanarak iş hayatındaki sosyal destek azaldıkça yalnızlığın arttığını tespit etmiştir.

Elbir 2000 yılında 704 lisede okuyan öğrenciler ile yaptığı araştırmada aileden, arkadaşan ve öğretmenlerden algıladıkları sosyal destek ile değişkenleri incelemiştir. Sonuç olarak; ailenin aylık geliri yükseldikçe algıladıkları sosyal desteğin arttığı, kardeş sayısı arttıkça algıladıkları sosyal desteğin azaldığı, kız öğrencilerin arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin erkeklere göre daha fazla olduğu ve bireylerin yalnızlık düzeyleri arttıkça sosyal desteklerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Yılmaz vd. (2008) algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek istemiş ve yaptıkları çalışmayı 339 öğrenci ile gerçekleştirmişlerdir. Yalnızlık düzeyleri ve sosyal destek arasında negatif yönde bir ilişki bulmuş, yalnızlık düzeyleri ile aile, arkadaş ve özel insan alt boyutları arasında da negatif yönde bir ilişki olduğunu saptayarak, algılanan sosyal destekleri arttıkça yalnızlık düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Sönmezay (2010) ayrı lise türlerinden oluşan 378 öğrenci ile yapmış olduğu araştırmada zorbalığın sosyal destek algıları ve iletişim becerileri ile ilişkisi incelenmiş, lise türlerinden fen lisesinde eğitim gören bireylerin daha fazla zorbalık mağduru oldukları ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla zorbalık mağduru oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Sosyal desteği algıları ve iletişim becerileri ile zorbalık yapma ve zorbalığa uğrama arasında negatif yönde anlamlı olarak bir ilişki tespit edilmiştir.

Kozaklı (2006) sınıf düzeyleri farklı olan 385 üniversite öğrencisi ile yapmış olduğu araştırmada, farklı yollardan edindikleri sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile aralarındaki ilişkiyi incelemiş ve bireylerin yalnızlık düzeylerinin ailesinin nüfusu az olan yerlerde oturmasına, giderlerini ailesinden karşılamasına, annenin çalışmasına bağlı olarak yalnızlıklarının azalması sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal desteklerinin ise cinsiyet, ailenin yaşadığı yer ve eğitim masraflarını karşılama yollarına göre değişiklik gösterdiği belirtilmiştir. Sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile aralarında negatif yönde bir ilişkinin olduğu da edinilen diğer bir sonuçtur.

Arslantaş ve Ergin (2011), 50-65 yaşları arasında bulunan kişiler üzerinde yürüttüğü çalışmada kişilerin yalnızlık, sosyal destek, depresyon ve bu kavramları etkileyen faktörleri incelemiş ve sonuç olarak yalnızlık seviyesi ile algılanan sosyal destek puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Arslan (2016), 121 kanser hastasıyla yaptığı çalışmada yalnızlık düzeyi ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi inceleyerek hastaların yalnızlıklarının arttığı durumlarda sosyal desteklerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Yalnızlıkla ilgili yurt dışında yapılan çalışmalar.

İnternet kullanımının bireyin arkadaş çevresini ve arkadaşlarıyla yaptıkları faaliyetlerini etkilediği düşüncesi ile internet ve sosyal ağlarının yalnızlık düzeyine etkisi araştırılmış, araştırma sonucunda ise internet kullanımları ve yalnızlık düzeyleri arasında düşük seviyede ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (Coget, Yamauchi & Suman, 2002).

Schinka et al. (2012) yaptığı çalışmada bireylerin %60'tan fazlasının zaman zaman kendilerini yalnız hissetme sebepleri olarak algıladıkları sosyal destek düzeylerini, gelişimlerini, sosyal ilişkilerini ve yakın arkadaşlarına dair beklenti düzeylerinin artmasını göstermişlerdir.

Yapılan çalışmada, bireyin en fazla yalnızlık hissettiği yaş aralığının 18-25 yaş arası olduğu tespit edilmiş olup, aile içerisinde yeteri kadar iletişim kuramamış olan bireylerin karşı cinse daha fazla yöneldiği bulunmuştur. İçinde bulunduğu dönemin görevi olan duygusal-sosyal ihtiyaçların varlığına göre; var olan durumu ile olmasını istediği durumu arasındaki farkın çok olması bireyi yalnızlığa itebilmektedir. Genç bireylere karşı yaşı ilerleyen bireyler yalnızlıkla nasıl baş etmeleri gerekeceği ve bu yalnızlık durumunu yapıcı şekilde nasıl kullanacakları konusunda daha temkinli olmaları, yaşlı bireylerin daha düşük seviyede yalnızlık yaşamalarına imkan vermektedir (Rubinstein, Shaver & Peplau, 1982; Akt., Gümüş, 2000).

Kafetsios (2002) yaptığı araştırma sonucunda algılanan sosyal desteğin yalnızlığın yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Segrin (2003) kişilerin psikososyal sorunları ve sosyal desteği arasındaki ilişkiyi incelemiş olduğu çalışmada yalnızlık durumunun da bu değişkenler arasında var olduğunu belirtmiştir. Bireyin algıladığı sosyal destek seviyesi ile depresyon-yalnızlık gibi psiko-sosyal sorunlar arasında negatif bir ilişki olduğunu vurgulamıştır (Akt., Kozaklı 2006).

Moore ve Schultz (1983), ergenlerin yalnızlık sebepleri, yalnızlıkla başa çıkma yöntemlerini araştırarak; yalnızlığın depresyon-kaygı-benlik saygısı ve sosyal kaygısı ile aralarında pozitif bir ilişki bulunduğunu, algıladıkları çekicilik, beğenilirliği, mutluluk ve yaşam

doyumlarıyla ise aralarında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ergen bireyler yalnızlıktan sıkılırlar ve bu durumla baş etmek için ise televizyon seyretmek ya da müzik dinlemek gibi yolları denerler (Akt., Körler, 2011).

Goldberg (1981), yalnızlığın nedenlerini araştırdığı çalışmayı 8. sınıf, 11. sınıf ve üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirmiş olup, üç farklı sınıf seviyeleri arasında yalnızlık düzeyleri ile ilgili anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Tüm gruplar için önem arz eden faktörlerin benlik saygısı, sosyal kaygı, kimlik oluşturabilme, ailesinin ve arkadaşlarının ilişkilerinin niteliği olduğunu belirtmiş, 8. sınıf öğrencilerinin yalnızlık seviyelerini belirlerken anneyle ilişkinin niteliğinin, üniversite öğrencilerinin yalnızlık seviyelerinde ise arkadaşlık ilişkilerinin niteliğinin önem arz ettiğini tespit etmiştir (Akt., Bilgiç, 2000).

Yalnızlıkla ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar.

Duru (2008), yaşları 17-23 arasında olan 198 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirmiş olduğu araştırmada yalnızlığı yordamak için sosyal destek ve sosyal bağımlılığın doğrudan ve dolaylı olarak yollarını incelemiş; sonuç olarak yalnızlık değişkeninin sosyal destek ve sosyal bağımlılık ile aralarında negatif yönde anlamlı ilişki olduğunu bulmuştur.

Kozaklı (2006) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, farklı kaynaklardan elde ettikleri sosyal destek ve yalnızlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemiş, sonuç olarak sosyal destek ile yalnızlık seviyeleri arasında negatif anlamlı ilişkinin olduğunu tespit ederek, yalnızlık seviyesinin arttığı durumlarda sosyal desteğin azalacağını vurgulamıştır.

Öztürk, Sevindik ve Yaman (2006), 258 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırma sonucunda da yalnızlık ve sosyal destek arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşarak yalnızlığın azaldığı durumlarda sosyal desteğin artacağını belirtmiştir.

Yıldırım (2000), yalnızlığın, sınav kaygısının, aile-arkadaş ve öğretmen desteğinin akademik başarı durumunu ne kadar etkilediğini bulmak için yapmış olduğu araştırmada arkadaş desteğinin akademik başarıyı yordamadığı fakat diğer değişkenlerin akademik başarıyı anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşmıştır.

Buluş (1996), denetim odağı ve yalnızlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yaptığı araştırmayı, 1994-1995 yılında İzmir merkezinde lise 2. Sınıfta okuyan öğrenciler üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda denetim odakları yükseldiği zaman yalnızlık seviyesinin de yükseldiği ve iç denetime sahip öğrencilerin yalnızlık seviyelerinin dıştan denetime sahip öğrencilere göre daha az olduğu; bununla beraber erkek öğrencilerin kendilerini kız öğrencilere göre daha yalnız hissettikleri bulgularına ulaşmıştır.

Eskin (2001) ergen bireylerde yalnızlık hissini, yalnızlıkla baş etme yöntemlerini, yalnızlık hissini intihar düşüncesi ve intihara teşebbüs etmeleri ile ilgili yaptığı araştırmada; ergen bireylerin yalnızlık duygusundan kurtulmak için faaliyetler, yeni bir ilişki aramak, kendini aktif hale getirme yöntemlerini sık kullandığını ve intiharı gerçekleştiren bireylerin yalnızlık hissini daha yoğun bir şekilde yaşadıkları sonuçlarına ulaşmıştır.

Özatça 2009 yılında yaptığı çalışmada ergen bireylerde sosyal ve aynı zamanda duygusal yalnızlığın yordayıcıları olarak aile işlevlerini ele almış, ergen bireylerde duygusal yalnızlık ile aile ilişkilerinin en fazla yordadığı değişkenlerin; duygusal tepki verme, genel işlevleri ve problemi çözme alt boyutlarının olduğu belirtmiştir.

Pancar (2009), aile yapılarından parçalanmış veya bütün aileye sahip olan ergen bireylerin yalnızlık seviyelerini cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, akademik başarılarına, aile-arkadaş ile kurdukları ilişkiyle ilgili memnun olma durumlarına göre incelemeye almış ve sonuç olarak; yalnızlık seviyelerinde cinsiyetlerine ve sınıf seviyelerine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı, akademik başarılarının yüksek veya 9 kişiden fazla arkadaşına sahip olan, arkadaşları ve aileleri ile kurdukları iletişimden doyum sağlayan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılaşma olduğunu tespit etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Araştırma, genel tarama modellerinden betimsel ve ilişkisel tarama desenleriyle yürütülmüştür.

İlişkisel tarama çalışmalarında, araştırmanın ortaya çıkardığı ilişki, çalışmada kullanılan bir değişkenin diğer bir değişkende oluşturduğu etkiyi nedensellik ilişkisine bağlamadan açıklar (Köklü ve Büyüköztürk, 2000).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 Eğitim Öğretim yılında Erzurum’ da MEB’e ait ortaokulların 7.ve 8. sınıflarında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini bu evren içerisinde kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile seçilmiş üç ortaokulda okumakta olan 342 7. Ve 8. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu 342 öğrenci arasından zorbalığa maruz kalan öğrenciler ergen akran ilişkileri belirleme ölçeği mağdur formu ile belirlenmiş 293 öğrencinin mağdur olduğu tespit edilmiştir. Fakat 293 öğrencinin homojenliği sağlanamamış olup ulaşılan öğrenci sayısı 273 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bu öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Şekil 2’de verilmiştir.

Cinsiyet	Frekans	%
Kız	140	51.3
Erkek	133	48.7
Toplam	273	100.0

Şekil 2. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı.

Veri Toplama Araçları

Yapılan bu araştırmanın verileri “Katılımcı Bilgi Formu”, “ Ergen Akran İlişkileri Belirleme Ölçeği Zorba ve Mağdur Formu”, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” ve “UCLA yalnızlık Ölçeği” uygulanarak elde edilmiştir.

Katılımcı bilgi formu.

Araştırmada kişilere bağlı değişkenlerin tespit edilebilmesi için araştırmacının hazırlamış olduğu 6 sorudan oluşan “Katılımcı Bilgi Formu” kullanılmıştır (Ek-1). Formda cinsiyet, kardeş sayısı, annenin ve babanın eğitim düzeyi, annenin-babanın çalışıp çalışmadığı gibi sorulardan oluşmaktadır.

Ergen akran ilişkileri belirleme ölçeği zorba ve mağdur formu (EAİBÖZMF).

Ortaokul-lise seviyesinde okumakta olan çocukların zorbalığı kullanma eğilimlerini tespit etmek amacıyla Parada (2000) tarafından geliştirilip, Türkçeye uyarlama çalışmaları Seçer (2014) tarafından yapılan EAİBÖZMF 36 maddelik iki ayrı ölçek formunu kapsamaktadır.

Ergen Akran İlişkileri Belirleme Ölçeği Zorba formu 3 alt boyutu kapsayan 18 madde ve aynı şekilde Ergen Akran İlişkileri Belirleme Ölçeği Mağdur Formu (EAİBÖMF) da 18 maddeden oluşarak 3 alt boyutu kapsamaktadır.

EAİBÖMF’ da yer alan 1, 4, 7, 11, 13, 18. Maddeler sözel mağduru oluşturmakta ve maddelerin yük değeri 0.65-0.77 arasında değişmekte olup ölçek varyansının %44,220’sini oluşturmaktadırlar. Ölçeğin toplam varyansının %9.98’ini oluşturan bir diğer boyut olan duygusal mağdur alt boyutu maddeleri 3, 6, 9, 12, 14 ve 17 olup bu maddelerin faktör yükleri ise .53 ve .77 arasında değişmektedir. Üçüncü ve son alt boyut ise ölçeğin toplam varyansının %6.558’ini açıklayıp, 2, 5, 8, 10, 15 ve 16 maddelerini kapsayan, faktör yüklerinin ise .50 ve .70 arasında değişkenlik gösterdiği fiziksel alt boyutudur.

Ergen akran ilişkileri belirleme ölçeği zorba ve mağdur formu geçerlik- güvenirliliği.

EAİBÖZMF güvenirliliğini detaylandırabilmek amacıyla iç tutarlık, iki yarı güvenirlilik, test- tekrar -test güvenirlilik analizleri uygulanmış olup EAİMF katsayıları iç tutarlık .86, iki yarı güvenirliliği .85, test- tekrar-test güvenirliliği sonucu .94 olarak bulunmuş ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda güvenirliliğin iyi seviyede olduğu, ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlığının ve güvenirliliğinin olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Ölçeklerin geliştirilme veya uyarlanmaları aşamalarında güvenirlilik katsayısı 0.70 ve yukarısında olması ölçeklerin güvenirliliklerinin onaylandığı (Fraenkel, Wallend & Hyun, 2012; Landis & Koch, 1977; Nunnaly & Bernstein, 1994; Pallant, 2005; Robinson, Shaver, & Wrightsman, 1991; Tezbaşaran, 1997) düşünüldüğünde EAİBÖZMF iç tutarlık, iki yarı güvenirlilik, test-tekrar-test güvenirlilik katsayılarının yeterli seviyede olduğu sonucuna ulaşılabilir (Akt., Seçer, 2014)

EAİBÖZMF ölçüt bağıntılı geçerliliği için Akademik Stres Ölçeği, Çocuklar için Depresyon Ölçeği ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır (Seçer, 2014).

Ergen akran ilişkileri belirleme ölçeği zorba ve mağdur formu puanlaması.

EAİBÖMF üç boyuttan oluşmaktadır. Bunlar sözel mağdur, fiziksel mağdur ve duygusal mağdur alt boyutudur. 6'lı likert tipine sahip olan ölçek 1 ile 6 puan arasında değerlendirilmektedir. Form tüm öğrencilere uygulanmış olmakta, belirli bir puan aralığındaki öğrenciler mağdur olarak kabul edilmektedir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği (ÇBASDÖ).

Araştırmada akran zorbalığına maruz kalan ergenlerin ne kadar sosyal destek hissettiklerine ilişkin verilerin toplanılması amacıyla kullanılan ÇBASDÖ Zimmet ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 1 ile 7 arasında değerlendirmeler alabilen toplamda 7 derecelendirmeye sahip 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan en düşük puan 1 olup sosyal desteğin en düşük seviyede algılandığını, en yüksek olan 7 puanının ise sosyal desteğin en yüksek seviyede algılandığını göstermektedir. 1 ve 7 arasındaki puanlar ise algılanan sosyal desteğin seviyesini belirtmektedir. ÇBASDÖ her biri 4 maddeyi içeren üç alt boyuttan oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçekte; aile desteği alt boyutunu 3.4.8.11, arkadaş desteği alt boyutunu 6.7.9.12, diğer önemli kişiler alt boyutunu ise 1.2.5.10. maddeler oluşturmuş olup bu maddeler algılanan sosyal destek puanları hakkında bilgi vermektedir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği.

ÇBASDÖ'nün geçerliliğine yönelik yapılan çalışmalar tavsiye edilen 3 alt boyutlu yapıyı desteklemektedir (Zimet vd., 1988, 1990). Bu çalışmalar sonucunda elde edilen geçerlik puanlarının beklenen düzeyde olduğu belirtilmiş ve ölçeğin her bir ayrı alt ölçeklerinin iç tutarlıklarının (Kazarian & McCabe, 1991; Zimet vd., 1998) ve test-tekrar-test güvenirliklerinin (Zimmet vd., 1988) ileri seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akt., Altunbaş, 2005).

Ölçek Arkar ve Eker (1995) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış, 2001 yılında ise ölçeğin geçerlik-güvenirlik çalışmaları tekrar gözden geçirilerek formun 3 alt grubunu destekleyen puanlarına ulaşılmıştır. Ölçek cronbach alpha katsayısının 0.78-0.92 olduğu bulunmuş, ölçeğe ait iç tutarlık ile güvenirlik katsayısının çok fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Arkar ve Eker (1995) tarafından ölçeğin güvenirlik çalışmalarına katılan katılımcılara Beck Depresyon Envanteri ile Durumluk - Sürekli Kaygı ölçekleri de uygulanarak bu ölçek puanları arasındaki korelasyon katsayıları ilişkilendirilerek bu şekilde saptanan ölçek geçerliğinin istenilen

düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Puanlamadan elde edilen puanların toplamı ve alt ölçeklerdeki puanların fazla seviyede olması bu ölçeklerin belirlediği sosyal destek türlerinin sık sık kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin puanlanması.

ÇBASDÖ 3 boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; Aileden Algılanan Sosyal Destek (AASD), Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek (ARASD), Özel Birinden Algılanan Sosyal Destek (ÖBASD). Her bir boyut 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçek puanlamasında her bir boyuttaki 4 madde toplanarak aileden, arkadaştan ve özel birinden alınan destek kaynaklarına ilişkin puanlar elde edilir ve bu 3 ayrı puanın toplamı sonucu Sosyal Destek Toplam (SDT) puanına ulaşılır. Her bir alt ölçekten elde edilen en az puan 4, en fazla puan 28 olup bu bağlamda ölçekteki genel puan hesaplamasında en az 12 puan, en fazla ise 84 puan alınmaktadır. Ölçeğin puanlamasında bireyin aldığı puanın fazla olması, algıladığı sosyal desteğin de aynı oranda fazla olduğu, puanı ne kadar düşükse algıladığı sosyal desteğin o kadar düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Arkar & Eker, 1995).

Ucla yalnızlık ölçeği.

Kişilerin yalnız olma seviyelerini tespit etmek için Russell, Peplau ve Ferguson (1978) UCLA Yalnızlık Ölçeğini geliştirmişlerdir. Maddelerinin olumsuz ifadelerden oluşması sistematik bir yanılgıya düşebileceğinden ölçeğin geliştiricileri 20 maddeden 10 tanesini olumlu 10 tanesini olumsuz hale gelecek şekilde geliştirerek ölçeği 4' lü likert tipi bir ölçek haline getirmişlerdir (Demir, 1989). 1,4,5,6,9,10,15,16,19,20. maddeler olumlu olup, ' Hiç Yaşamam' (4), 'Nadiren Yaşarım' (3), 'Bazen Yaşarım' (2), 'Sık Sık Yaşarım' (1) şekliyle puanlanmaktadır. Olumsuz maddeler ise 2,3,7,8,11,12,13,14,17,18 şeklinde olup ' Hiç Yaşamam' (1), 'Nadiren Yaşarım' (2), 'Bazen Yaşarım' (3), 'Sık Sık Yaşarım' (4) seçenekleriyle ters şekilde puanlanmaktadır. Aynı zamanda Türkçe uyarlama çalışmaları Ayhan Demir tarafından 1989' da yapılan ölçekte kişiler her bir maddede belirtilen durumu kendilerine göre 1-4 arasındaki puanlarla değerlendirip sıklık durumuna göre cevap vermektedirler.

Ucla yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği.

Russel, Peplau ve Ferguson yaptıkları geçerlik çalışması sonucu geçerlik katsayısını .67 olarak elde ederek Beck Depresyon Envanterini (BDE) ölçüt alıp benzer ölçekler geçerliğini bulmuşlardır. Daha sonra yapılan yeni bir çalışma sonucu ölçek geliştiriciler UCLA yalnızlık ölçeği ile BDE arasında olan ilişkinin seviyesini 0.62 olarak belirlemişlerdir. Ülkemizde ise, ölçeği ilk defa kullanan Yaparel (1984) çevirisini yaptıktan sonra ölçüt olarak yalnızca BDE'yi

olarak gerçekleştirdiği geçerlik çalışmasında katsayı oranını .50 olarak tespit etmiştir (Gündoğmuş, 2017).

Demir (1989)'in ülkemizde 72 kişi üzerinden yürüttüğü ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.96 bulunurken beş hafta ara ile uygulanan test tekrar güvenirlik katsayısı ise 0.94 olarak bulunmuştur (Üner, 2017).

Demir (1989), yaptığı geçerlik çalışmasında bir hastanenin psikiyatri kliniğine ve ODTÜ Sağlık ve Rehberlik Bölümüne çeşitli belirtilerin yanında yoğun yalnızlık şikayetleri olan 36 hasta ile farklı görevlerde çalışan, hiçbir şikayeti olmayan ve demografik özellikleri hasta grup ile aynı olan kişilere ölçek uygulanarak, UCLA yalnızlık ölçeğinden grupların aldıkları puanların ortalaması t testi ile kontrol edildiğinde 'hasta' grubun 'normal' gruptan .001 seviyesinde daha fazla yalnızlığa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bilgiç (2000), UCLA yalnızlık ölçeği ile Ankara 'da 184 ortaokul öğrencisi ile Sosyometri envanterini kullanarak bir geçerlik çalışması yürütmüştür. Çalışma sonucunda sosyometri puanları %27'lik kısımlara bölünerek üst seviyeden alta doğru bir sıralama yapılmış ve sonuçlara göre popüler olmayan öğrencilerin popüler öğrencilere göre UCLA yalnızlık ölçek puanları daha düşük olup bu sonuç .05 oranında anlamlı bulunmuştur.

Ucla yalnızlık ölçeği puanlanması.

UCLA yalnızlık ölçeği kişinin yalnız olma seviyesini tespit etmek için geliştirilmiş olup maddelerinin hepsinde sosyal bağları ilgilendiren durumlara ilişkin duyguların ve düşüncelerin, verilen durumların hangi aralıklarla yaşandığının dörtlü likert tipi ölçek üzerinde belirtileceği 10 tanesi olumlu 10 tanesi olumsuz olacak şekilde 20 maddeyi kapsamaktadır.

Her bir madde için 1-4 arasında puan verildiğinden ölçeğin sonucunda en düşük 20, en yüksek 80 puan alınmaktadır. Yüksek puanın yalnızlığın yoğun yaşandığının göstergesi olarak kabul edilip ölçek sonucunda alınan puan arttıkça yalnızlık düzeyinin de arttığı yönünde yorumlanma yapılmıştır. Puanlara göre 20-34 alan bireyler 'düşük' seviyede, 35-48 alan bireyler 'orta' seviyede 49 ve üstü puan alan bireyler 'yüksek' seviyede yalnız olarak değerlendirilmektedir (Akar, 2005; Ceyhan, 2005). Ölçeğin bu çalışmadaki cronbach alpha değeri 0.74'dür.

Uygulama

Bu araştırma 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Erzurum'un Yakutiye ilçesine bağlı üç farklı ortaokulda 7. ve 8. sınıf okuyan 342 öğrenciye MEB'den gerekli olan izinler alındıktan

sonra uygulanmıştır. Uygulama; Şair Nef'i Ortaokulu, Sabancı Ortaokulu ve Kazım Karabekir İmam Hatip Ortaokulu'nda yapılmıştır.

Uygulamaya başlanmadan önce araştırmacı öğrencilere kısaca tanıtılmış, araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve kişisel verilerin kimseyle paylaşılmayacağı, sonuçların toplu bir şekilde değerlendirileceğine dair telkinlerde bulunularak öğrencilerin dürüst cevap vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunun gerçeği yansıtması ve veri kaybının en aza indirilmesi için sorulara eksiksiz samimi cevaplar verilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Uygulama araştırmacı tarafından yapılmış ve sınıflara girip ders öğretmenlerinden izin alma hususunda okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden yardım alınmıştır. Uygulama yaklaşık 40 dakika olup bir ders saati kadar sürmüştür.

Uygulamada kullanılan ölçek maddelerindeki dilin sade ve anlaşılır olması, cümle yapılarının karmaşık olmaması uygulama aşamasının güçlü taraflarından birini oluşturmaktadır. Aynı zamanda araştırmacının MEB' e bağlı okulda rehber öğretmen olarak görev yapıyor olması araştırma yapılan okullardaki meslektaşlarının uygulama sürecine yardımcı olmaları da güçlü yanlarını oluşturan bir diğer etmendir.

Uygulama sırasında karşılaşılan sıkıntıların en önemlilerinden biri; araştırmaya ait ölçeklerin fazla olması ve bu ölçeklerin toplam maddesinin 50 olmasıdır. Bu yüzden öğrenciler bu kadar uzun soruların olduğu ölçekleri cevaplama konusunda isteksiz davranmış ve kaçma eğilimi göstermişlerdir. Toplamda 342 öğrenciye ulaşılmış olmasına rağmen 69 ölçeğin eksik bilgiler içerdiği tespit edildiği için bu veriler analiz dışında tutulmuş ve 273 ölçek işleme tabi tutulmuştur.

Veri Analizi

Araştırma sürecinde uygulanan ölçekler ilk olarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve veriler öncelikli olarak uç değer analizine tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda 18 katılımcıya ait veriler uç değere sahip olmasından dolayı veri setinden çıkarılmıştır. Uç değer analizinin tamamlanması ile parametrik testler için normallik koşulunun sağlanıp sağlanılmadığını belirlemek amacıyla yapılan medyan, aritmetik ortalama, z skorları, çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmış ve bu hesaplamalar ile verilerin normal dağılıma sahip olduğu bulunmuştur (Tabachnick & Fidell, 2013). Yapılan analizlerden elde edilen bulgular Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Algılanan Sosyal Destek ve Yalnızlık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve Skewness-Kurtosis Değerleri

Değişken	N	Ortalama	Medyan	Ss	Skewness	Kurtosis
Aileden Algılanan Sosyal Destek	273	23.02	24.00	5.24	-1.160	.640
Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek	273	21.31	24.00	6.33	-.739	-.608
Diğer Önemli Kişilerden Algılanan Sosyal Destek	273	18.00	19.00	8.26	-.355	-1.25
Yalnızlık	273	61.87	62.00	10.74	-.223	-.397

Araştırma sürecinde incelenen alt problemlere cevap verebilmek amacıyla Bağımsız Örneklem için t Testi, Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA), Kruskal Wallis H Testi, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu, Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmada “Akran Zorbalığına Maruz Kalan Ergenlerin Algıladıkları Sosyal Desteğin Yalnızlık Düzeylerine Etkisi” incelenmiştir. Veri toplama araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Ergen Akran İlişkileri Belirleme Ölçeği-Mağdur Formu”, “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” ve “UCLA Yalnızlık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada verilerin analizinde 4 farklı istatistiksel analiz uygulanmakta olup ve bu analizler bilgisayarda SPSS for Windows 22.0 paket programı ile yapılmıştır.

Çalışma araştırmacı ve okul rehber öğretmenleri gözetiminde, araştırma sonucunu etkileyecek yönlendirmelerden kaçınılarak evreni temsil edecek belirli örneklem grubuna uygulanmış olup istatistiki veriler uzman tarafından yapılarak veri sonuçları açıklanmıştır.

Akran zorbalığına maruz kalan ergenlerin algıladıkları sosyal desteğin yalnızlık düzeylerine etkisinin incelenmesinde ölçek uygulamalarında öğrencilerin hem ortam hem öğretmenleri tarafından etki altında bırakılmamasına özen gösterilmiş olup uygulamalar yapılmadan önce öğrencilere ölçeklere dair bilgiler verilmiştir. Araştırmacının kullandığı bu ölçekler sonucu ulaşılan veriler geçerliği ve güvenirliliği açısından alanında uzman kişiler ile veriler tablo haline getirilerek sonuçlar istatistiklere dönüştürülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile algılanan sosyal destek düzeyinin çeşitli değişkenler açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan istatistiksel analizler ve bu analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Alt Problem 1. *Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri cinsiyet değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?*

Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek için Bağımsız Örneklemeler için t Testi ve Mann Whitney U testi yapılarak ulaşılan bulgular Tablo 5 ve Tablo 6’da sunulmuştur. Bağımsız Örneklemeler için t Testi’nin önemli bir koşulu olan varyansların homojenliği için Levene testi yapılmış ve algılanan sosyal desteğin alt boyutlarından biri olan aileden algılanan sosyal destek boyutundan elde edilen $F=4.33$, $p>.05$ değeri için, arkadaştan algılanan sosyal destek boyutunun $F=.641$, $p>.05$, yalnızlık değişkeni için $F=.274$, $p>.05$ bu koşulun sağlandığı ve sosyal destek alt boyutlarından diğer önemli bireylerden algılanan sosyal destek boyutu için $F=6.778$, $p<.05$ bu koşulun sağlanamadığı bulunmuştur. Bu nedenle diğer önemli bireylerden algılanan sosyal destek boyutu için Bağımsız Örneklemeler t Testi nonparametrik karşılığı olarak Mann Whitney U testi yapılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 5. *Cinsiyet Değişkenine Yönelik t Testi Bulguları*

		Değişken	N	$\bar{X}$	Ss	t	P
Algılanan Sosyal Destek	Aileden	Kız	140	22.62	5.64	-1.286	.200
		Erkek	133	23.44	4.76		
	Arkadaştan	Kız	139	21.97	6.29	1.755	.080
		Erkek	132	20.63	6.31		
Yalnızlık		Kız	139	60.50	10.60	-2.179	.030
		Erkek	132	63.31	10.73		

Tablo 5 incelendiğinde mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin cinsiyet değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını

belirleyebilmek için uygulanan Bağımsız Örneklemeler için t Testi sonucu olarak aileden algılanan sosyal destek $t_{271}=-1.286$, $p>.05$ ve arkadaştan algılanan sosyal destek alt boyutunda $t_{271}=1.755$, $p>.05$ cinsiyete göre anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Yalnızlık düzeyinin $t_{271}=-2.179$, $p<.05$ ise cinsiyete değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Yalnızlık değişkenine ilişkin mağdur kız öğrencilerine ait aritmetik ortalama sonucunun $\bar{X}=60.50$ olarak, mağdur erkek öğrencilere ait aritmetik ortalama sonucunun ise $\bar{X}=63.31$ olarak bulunduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeylerinde cinsiyet değişkeninin istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo 6. *Cinsiyet Değişkenine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonucu*

	Değişken	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Özel Birinden Algılanan Sosyal Destek	Kız	140	126.72	17516.00	7871.00	.027
	Erkek	133	147.82	19340.00		

Tablo 6 incelendiğinde mağdur öğrencilerin algılanan sosyal destek alt boyutu olan özel birinden algılanan sosyal destek düzeylerinin cinsiyetleri açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlenmesi için uygulanan Mann Whitney U testi sonucuna göre diğer önemli kişilerden algılanan sosyal destek düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur ($U=7871.00$, $p<.05$). Bu bulgudan hareketle cinsiyet değişkeninin mağdur öğrencilerin diğer önemli kişilerden algılanan sosyal destek alt boyutunu anlamlı olarak etkileyen değişken olduğu ve sıra ortalamalarının incelenmesiyle erkek öğrencilerin diğer önemli kişilerden algılanan sosyal destek düzeylerinin daha da yüksek olduğu söylenebilir.

Alt Problem 2. *Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri anne çalışma durumu değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?*

Mağdur öğrencilerdeki yalnızlık düzeyleri ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin anne çalışma duruma yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek üzere Bağımsız Örneklemeler için t Testi uygulanarak, ulaşılan bulgular Tablo 7’de sunulmuştur. Bağımsız Örneklemeler için t Testi’nin önemli bir koşulu olan varyansların homojenliği için Levene testi yapılmış ve algılanan sosyal destek alt boyutlarından biri olan aileden algılanan sosyal destek boyutunun $F=.027$, $p>.05$, arkadaştan algılanan sosyal destek boyutunun $F=.074$, $p>.05$, diğer önemli kişilerden algılanan sosyal destek boyutunun $F=.000$ $p>.05$ ve yalnızlık değişkeni için $F=.1.493$, $p>.05$ bu koşulun sağlandığı bulunmuştur.

Tablo 7. Anne Çalışma Durumu Değişkenine Yönelik t Testi Bulguları

		Anne Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Algılanan Sosyal Destek	Aileden	Evet	33	23.00	4.91	-.030	.976
		Hayır	240	23.02	5.29		
	Arkadaştan	Evet	33	20.75	6.48	-.542	.588
		Hayır	240	21.39	6.31		
	Özel Birinden	Evet	33	18.96	8.20	.715	.475
		Hayır	240	17.87	8.28		
Yalnızlık		Evet	33	65.63	8.97	2.161	.032
		Hayır	240	61.35	10.87		

Tablo 7 incelendiğinde mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin anne çalışma durumu değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek üzere uygulanan Bağımsız Örneklemeler için t Testi sonucunda aileden algılanan sosyal destek $t_{271}=-.030$, $p>.05$ ve arkadaştan algılanan sosyal destek alt boyutunda $t_{271}=-.542$, $p>.05$ ve özel birinden algılanan sosyal destek alt boyutunda $t_{271}=-.715$, $p>.05$ anne çalışma durumuna göre anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Yalnızlık düzeyinin $t_{271}=2.161$, $p<.05$ ise anne çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Yalnızlık değişkenine ilişkin mağdur öğrencilerden annesi çalışıyor olan öğrencilerin aritmetik ortalamasının $\bar{X}=65.63$ olduğu mağdur öğrencilerden annesi çalışmıyor olan öğrencilerin ortalamasının ise $\bar{X}=61.35$ olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeylerinde anne çalışma durumu değişkeninin istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Alt Problem 3. *Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin baba çalışma durumu değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?*

Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin baba çalışma duruma yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına Bağımsız Örneklemeler için t Testi ve Mann Whitney U Testi uygulanmış ve ulaşılan bulgular Tablo 8 ve 9'da sunulmuştur. Bağımsız Örneklemeler için t Testi'nin önemli bir koşulu olan varyansların homojenliği için Levene testi yapılmış ve algıladıkları sosyal destek alt boyutlarından biri olan aileden algılanan sosyal destek boyutunun $F=.068$, $p>.05$, arkadaştan algılanan sosyal destek boyutunun $F=.2.506$, $p>.05$, özel birinden algılanan sosyal destek boyutunun $F=.180$ $p>.05$ bu koşulu sağladığı ve yalnızlık değişkeninin $F=5.472$, $p<.05$ bu koşulu

sağlamadığı bulunmuştur. Bu nedenle yalnızlık düzeyi için Bağımsız Örneklem t Testinin nonparametrik karşılığı olduğu bilinen Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 8. *Baba Çalışma Durumu Değişkenine Yönelik t Testi Bulguları*

		Baba Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	t	P
Algılanan Sosyal Destek	Aileden	Evet	263	23.07	5.23	.876	.382
		Hayır	10	21.60	5.50		
	Arkadaştan	Evet	263	21.38	6.28	.874	.383
		Hayır	10	19.60	7.64		
	Özel Birinden	Evet	263	18.06	8.27	.624	.533
		Hayır	10	16.40	8.43		

Tablo 8 incelendiğinde mağdur öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin baba çalışma durumu değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına uygulanan Bağımsız Örneklem t Testi sonucu olarak aileden algılanan sosyal destek $t_{271}=.876$, $p>.05$ ve arkadaştan algılanan sosyal destek alt boyutunda $t_{271}=.874$, $p>.05$ ve özel birinden algılanan sosyal destek alt boyutunda $t_{271}=.624$, $p>.05$ baba çalışma durumuna göre anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur.

Tablo 9. *Baba Çalışma Durumu Değişkenine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonucu*

	Baba Çalışma Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Yalnızlık	Evet	263	138.84	36514.50	831.500	.048
	Hayır	10	88.65	886.50		

Tablo 9 incelendiğinde mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin baba çalışma durumu değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına uygulanan Mann Whitney U testi sonucunda yalnızlık düzeylerinin baba çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur ($U=831.500$, $p<.05$). Bu bulgudan hareketle baba çalışma durumu değişkeninin mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeylerini anlamlı olarak etkileyen değişken olduğu ve sıra ortalamalarının incelenmesiyle babası çalışan mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Alt Problem 4. *Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin anne eğitim düzeyi değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?*

Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin anne eğitim düzeyi değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Kruskal Wallis H Testi

uygulanmış ve ulaşılan bulgular Tablo 10 ve Tablo 11’de sunulmuştur. ANOVA’nın önemli bir ön koşulu olan varyansların homojenliğini belirlemek üzere Levene testi yapılmış ve algılanan sosyal destek alt boyutlarından biri olan aileden algılanan sosyal destek boyutunun $F=2.868$, $p<.05$ varyansların homojenliği şartını sağlamadığı bulunurken, arkadaşta algılanan sosyal destek boyutunun $F=.958$, $p>.05$, özel birinden algılanan sosyal destek boyutunun $F=.344$, $p>.05$ ve yalnızlık değişkeninin $F=.551$, $p>.05$ bu koşulu sağladığı bulunmuştur. Bu sebeple aileden algılanan sosyal destek boyutu için ANOVA’nın nonparametrik karşılığı olan Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Tablo 10. Anne-Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Değişken	Eğitim Düzeyi	N	X	Ss	Sd	F	P
Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek	İlköğretim	154	22.89	5.40			
	Lise	76	23.81	4.54	3/269	.170	.917
	Üniversite	26	21.92	5.30			
	Diğer	17	22.35	6.41			
Özel Birinden Algılanan Sosyal Destek	İlköğretim	154	21.31	6.62			
	Lise	76	21.56	5.54	3/269	.315	.815
	Üniversite	26	20.53	6.85			
	Diğer	17	21.41	6.50			
Yalnızlık	İlköğretim	154	18.21	8.15			
	Lise	76	17.76	8.54	3/269	2.500	.060
	Üniversite	26	18.53	8.27			
	Diğer	17	16.35	8.58			

Tablo 10 incelendiğinde mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin anne eğitim düzeyine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına uygulanan ANOVA sonucunda arkadaşta algılanan sosyal destek boyutunun $F_{(3,269)}=.170$, $p>.05$, özel birinden algılanan sosyal destek boyutunun $F_{(3,269)}=.315$, $p>.05$ ve yalnızlık değişkeninin $F_{(3,269)}=2.500$, $p>.05$ anne eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle anne eğitim düzeyinin mağdur öğrencilerin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri üzerinde anlamlı etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 11. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Yönelik Kruskal Wallis H Bulguları

Algılanan Sosyal Destek	Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	P
Aileden Algılanan Sosyal Destek	İlköğretim	154	135.49	3	1.862	.602
	Lise	76	145.45			
	Üniversite	26	122.38			
	Diğer	17	135.24			

Tablo 11 incelendiğinde mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin anne öğrenim düzeyine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına uygulanan Kruskal Wallis H testi sonucunda aileden algılanan sosyal destek düzeyinin $\chi^2=1.862$, $sd=3$, $p>.05$ anne eğitim düzeyine yönelik anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur. Ulaşılan bulgudan hareketle anne eğitim düzeyi değişkeninin mağdur öğrencilerin aileden algılanan sosyal destek düzeyleri üzerinde anlamlı etkisi olmadığı söylenebilir.

Alt Problem 5. *Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri baba eğitim düzeyi değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?*

Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin baba eğitim düzeyi değişkene yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve ulaşılan sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur. ANOVA’nın önemli bir ön koşulu olan varyansların homojenliğini belirlemek üzere Levene testi yapılmış ve algılaıkları sosyal destek alt boyutlarından biri olan aileden algılanan sosyal destek boyutunun $F=1.350$, $p>.05$, arkadaşan algılanan sosyal destek boyutunun $F=1.899$, $p>.05$, özel birinden algılanan sosyal destek boyutunun $F=1.379$, $p>.05$ ve yalnızlık değişkenin $F=.557$, $p>.05$ bu koşulu sağladığı bulunmuştur.

Tablo 12. *Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları*

Değişken	Eğitim Düzeyi	N	X	Ss	Sd	F	P
Aileden Algılanan Sosyal Destek	İlköğretim	71	23.15	5.27			
	Lise	111	23.22	5.21	3/269	.892	.446
	Üniversite	85	22.47	5.38			
	Diğer	6	25.66	2.50			
Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek	İlköğretim	71	19.98	6.88			
	Lise	111	22.11	5.80	3/269	2.224	.086
	Üniversite	85	21.61	6.36			
	Diğer	6	18.16	6.36			
Özel Birinden Algılanan Sosyal Destek	İlköğretim	71	17.21	8.04			
	Lise	111	19.18	7.91	3/269	1.413	.239
	Üniversite	85	17.03	8.81			
	Diğer	6	19.16	8.42			
Yalnızlık	İlköğretim	71	59.53	10.13			
	Lise	111	62.37	10.86	3/269	2.026	.111
	Üniversite	85	62.74	10.86			
	Diğer	6	67.83	11.05			

Tablo 12 incelendiğinde mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin baba eğitim düzeyine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına uygulanan ANOVA sonucunda aileden algılanan sosyal destek boyutunun $F_{(3,269)}=.892$, $p>.05$, arkadaştan algılanan sosyal destek boyutunun $F_{(3,269)}=2.224$, $p>.05$, özel birinden algılanan sosyal destek boyutunun $F_{(3,269)}=1.413$, $p>.05$ ve yalnızlık değişkeninin $F_{(3,269)}=2.026$, $p>.05$ baba eğitim düzeyine yönelik anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle baba eğitim düzeyinin mağdur öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile yalnızlık düzeyleri üzerinde anlamlı etkisi olmadığı söylenebilir.

Alt Problem 6. *Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile algılanan sosyal destek düzeyleri kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?*

Mağdur öğrencilerdeki yalnızlık düzeyleri ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Kruskal Wallis H Testi uygulanmış ve ulaşılan sonuçlar Tablo 13 ve 14’de sunulmuştur. ANOVA’nın önemli bir ön koşulu olan varyansların homojenliğini belirlemek üzere Levene testi yapılmış ve algılanan sosyal destek alt boyutundan olan aileden algılanan sosyal destek boyutunun $F=2.777$, $p<.05$ varyansların

homojenliği şartını sağlamadığı bulunurken, arkadaştan algılanan sosyal destek boyutunun $F=.129$, $p>.05$, özel birinden algılanan sosyal destek boyutunun $F=.642$, $p>.05$ ve yalnızlık değişkeninin $F=1.221$, $p>.05$ bu koşulu sağladığı bulunmuştur. Bu sebeple aileden algılanan sosyal destek boyutu için ANOVA nonparametrik karşılığı olan Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Tablo 13. *Kardeş Sayısına İlişkin ANOVA Bulguları*

Değişken	Kardeş Sayısı	N	X	Ss	Sd	F	P
Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek	1	6	18.66	6.02			
	2	72	20.79	6.25	3/269	.665	.574
	3	102	21.71	6.27			
	4 ve üstü	93	21.46	6.49			
Özel Birinden Algılanan Sosyal Destek	1	6	20.16	8.56			
	2	72	17.50	8.51	3/269	.793	.499
	3	102	18.85	8.01			
	4 ve üstü	93	17.32	8.36			
Yalnızlık	1	6	60.66	7.55			
	2	72	63.77	10.37	3/269	2.260	.082
	3	102	62.59	9.96			
	4 ve üstü	93	59.67	11.73			

Tablo 13 incelendiğinde mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine yönelik anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına uygulanan ANOVA sonucunda arkadaştan algılanan sosyal destek boyutunun $F_{(3,269)}=.665$, $p>.05$, diğer önemli kişilerden algılanan sosyal destek boyutunun $F_{(3,269)}=.793$, $p>.05$ ve yalnızlık değişkeninin $F_{(3,269)}=2.260$, $p>.05$ kardeş sayısına yönelik anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle kardeş sayısının mağdur öğrencilerin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri üzerinde anlamlı etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 14. *Kardeş Sayısına İlişkin Kruskal Wallis H Bulguları*

Algılanan Sosyal Destek	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	P
Aileden	1	6	133.75			
Algılanan Sosyal Destek	2	72	134.47	3	3.142	.370
	3	102	147.33			
	4 ve üstü	93	127.84			

Tablo 14 incelendiğinde mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin kardeş sayısına yönelik anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına uygulanan Kruskal Wallis H testi sonucunda aileden algılanan sosyal destek düzeyinin $\chi^2=3.142$, $sd=3$, $p>.05$ kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgudan hareketle kardeş sayısı değişkeninin mağdur öğrencilerin aileden algılanan sosyal destek düzeyleri üzerinde anlamlı etkisi olmadığı söylenebilir.

Alt Problem 7. *Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri ile aralarında anlamlı biçimde ilişki var mıdır?*

Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı biçimde ilişkinin olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla Pearsan Momentler Çarpım Korelasyonu yapılmış ve ulaşılan sonuçlar Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 15. *ASD ve Yalnızlık Arasındaki İlişki*

ASD	Yalnızlık
AASD	.377**
ARASD	.462**
ÖBASD	.284**

(**: $p<.01$)

*ASD: Algılanan Sosyal Destek

*AASD: Aileden Algılanan Sosyal Destek

*ARASD: Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek

*ÖBASD: Özel birinden Algılanan Sosyal Destek

Tablo 15’e bakıldığında yalnızlık ve AASD arasında $r=.377$, $p<.01$, ARASD ile $r=.462$, $p<.01$ ve ÖBASD destek ile $r=.284$, $p<.01$ ile pozitif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur.

Alt Problem 8. *Akran zorbalığı mağduru olan öğrencilerin sosyal destek algıları yalnızlık düzeylerini anlamlı olarak yordamakta mıdır?*

Akran zorbalığı mağduru olduğu belirlenen öğrencilerin sosyal destek algılarının yalnızlık düzeylerini anlamlı olarak yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Analizden önce veri setinin regresyon analizinin koşullarını sağlayıp sağlamadığı belirlenmiştir. bu süreçte elde edilen bulgulara göre; Tolerance değerleri arkadaştan algılanan sosyal destek boyutu için .857, aileden algılanan sosyal destek boyutu için .863 ve diğer önemli kişilerden algılanan sosyal destek boyutu için .948 olarak; VIF değerleri arkadaştan algılanan sosyal destek boyutu için 1.167, aileden algılanan sosyal destek boyutu için 1.159 ve diğer önemli kişilerden algılanan sosyal destek boyutu için 1.055 olarak bulunmuştur. Tolerance değerinin 1.00 ile 0.00 aralığında, VIF değerlerinin 10' dan küçük olmasına ilişkin koşulların veri seti için sağlandığı görülmüştür (Ho, 2006, s.267). Durbin-Watson değerinin 1.839 ile 1-3 aralığında olması koşulu da sağlanmıştır. Akran zorbalığı mağduru olan öğrencilerin sosyal destek algılarının yalnızlık düzeylerini yordamasına ilişkin bulgular Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. *Akran Zorbalığı Mağduru Öğrencilerin Sosyal Destek Algılarının Yalnızlık Düzeylerini Yordamasına İlişkin Bulgular*

	Değişken	B	Standart hata	β	t	p
Model 1	Sabit	45.160	2.033		22.210	.000
	Arkadaştan Algılanan SD	.784	.091	.462	8.573	.000
Model 2	Sabit	36.738	2.748		13.367	.000
	Arkadaştan Algılanan SD	.637	.095	.376	6.738	.000
	Aileden Algılanan SD	.501	.114	.245	4.390	.000
Model 3	Sabit	34.620	2.771		12.495	.000
	Arkadaştan algılanan SD	.592	.094	.349	6.309	.000
	Aileden Algılanan SD	.456	.113	.223	4.041	.000
	Diğer Kişilerden Algılanan SD	.229	.068	.176	3.354	.001

(Model 1; $R=.462$, $R^2=.213$, $F=73.492$, $p<.01$; Model 2; $R=.515$, $R^2=.266$, $F=48.858$, $p<.01$; Model 3; $R=.543$, $R^2=.295$, $F=37.558$, $p<.01$)

Tablo 16 incelendiğinde akran zorbalığı mağduru olduğu belirlenen öğrencilerin sosyal destek algılarının yalnızlık düzeylerini anlamlı olarak yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan Doğrusal Regresyon Analizi sonucunda model 1 de arkadaştan algılanan sosyal desteğin yalnızlık düzeyindeki varyansın %21.3'ünü açıkladığı görülmektedir (Model 1; $R=.462$, $R^2=.213$, $F=73.492$, $p<.01$). Model 2'de analize aileden algılanan sosyal destek boyutunun da dahil edilmesiyle arkadaştan algılanan sosyal destek düzeyi ile aileden algılanan sosyal destek düzeyinin birlikte yalnızlık düzeyindeki varyansın %26.6'sını açıkladığı görülmektedir (Model 2; $R=.515$, $R^2=.266$, $F=48.858$, $p<.01$). Modele diğer önemli kişilerden

algılanan sosyal destek boyutunun dahil edilmesiyle birlikte yalnızlık düzeyinde açıklanan varyansın %29.5'e yükseldiği görülmektedir (*Model 3; R=.543, R²=.295, F=37.558, p<.01*). Ulaşılan bu bulguya göre akran zorbalığı mağduru olan öğrencilerin sosyal destek algılarının yalnızlık düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu söylenebilir. Yalnızlık düzeyinin yer aldığı Tablo 16, arkadaştan algılanan sosyal destek boyutundaki 1 birimlik değişimin yalnızlık düzeyindeki .592 birimlik değişime, aileden algılanan sosyal destek boyutundaki 1 birimlik değişimin yalnızlık düzeyindeki .456, diğer önemli kişilerden algılanan sosyal destek boyutundaki 1 birimlik değişimin yalnızlık düzeyindeki .229 birimlik bir değişime neden olacağı şeklinde yorumlanabilir.

AASD, ARASD, ÖBASD, UCLA Yalnızlık Ölçeğinin içyapı tutarlılığının bulunması için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 17. *AASD, ARASD, ÖBASD, UCLA Yalnızlık Ölçeğinin İçyapı Tutarlılığının Bulunması İçin Cronbach Alfa Katsayısı*

Ölçekler	Cronbach Alfa katsayısı	Madde sayısı
AASD	.764	4
ARASD	.844	4
ÖBASD	.863	4
Ucla Yalnızlık Ölçeği	.830	20

*AASD: Aileden Algılanan Sosyal Destek

*ARASD: Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek

*ÖBASD: Özel birinden Algılanan Sosyal Destek

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmamızda akran zorbalığına maruz kalan ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeylerine etkisi incelenmek istenmiştir. Bu bölümde konuyla ilgili daha önceden yapılmış çalışmaların sonuçları kendi araştırmamızın sonuçları ile tartışılıp değerlendirilmiştir.

1. Cinsiyetlerine Göre Mağdur Öğrencilerin Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki

Bu çalışmada mağdur öğrencilerin cinsiyetlerine göre algıladıkları sosyal destek düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. AASD ve ARASD'nin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılrken, ÖBASD'nin cinsiyete göre anlamlı yönde farklılaştığı ve erkek öğrencilerin ÖBASD puanlarının daha yüksek çıktığı belirtilmiştir. Bu sonuç toplumun kız ve erkek bireylere verilen görevlerin birbirinden farklılık göstermesinden kaynaklanabilir. Erkek çocukların korkusuz olarak yetiştirilmesi kendilerinde bana bir şey olmaz düşüncesini oluşturabilmektedir. Bu yüzden tanımadıkları diğer kişilere güvenmeleri, ilişki kurmaları daha kolay olabilir. Kız çocuklarının ise biraz daha geri planda, korkuyla yetiştirilmesi özel birinden algıladıkları sosyal destek düzeylerini etkiliyor olabilir.

Yapılan araştırmalar (Akkaya, 2011; Ceran, 2010; Çakır, 1993; Demirtaş, 2007; Erdeğer, 2001) incelendiğinde algılanan sosyal desteğin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmış olup mevcut araştırmayla benzerlik göstermemektedir. Sürücü (2005) ise lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada AASD'nin cinsiyet değişkenine göre anlamlı yönde farklılaşması bulunmazken, ARASD'nin cinsiyete göre farklılaşmasının kızların lehine olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kozaklı (2006) gerçekleştirdiği çalışmada kızların genel sosyal destek düzeyinin erkeklerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmayla paralel sonuçları olan Cırık (2010) ve Ustabas (2011)'in yaptığı araştırmalarda var olup mevcut araştırmayla aynı sonuca ulaşamamıştır. Benzer sonuçları edinen Bayram (1999), Elbir (2000), Daalen ve ark (2005), Nicpon ve ark. (2006), Newman ve ark. (2007), Kozaklı (2006), Altunbaş (2012), Demirdüzen (2013)'in yaptığı çalışmalara göre de kızların algıladıkları sosyal destek, erkeklere göre daha fazladır. Soylu (2002) da bu araştırma sonuçlarından farklı olarak kızların algıladıkları sosyal destek düzeylerinin erkeklerden daha düşük olduğunu ileri sürmüştür.

Çalışmaların hepsinden farklı sonuca ulaşan İlkın (1994), ARASD ve AASD'nin, Başer (2006), AASD'nin anlamlı yönde farklılaştığını belirtmişlerdir.

Cinsiyet değişkenine göre yalnızlık düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığı yönünde yapılan araştırmalar birbirinden farklı sonuçlara sahiptir. Güngör (1996) gerçekleştirdiği çalışmada erkeklerin kızlara oranla kendilerini daha fazla yalnız hissettikleri sonucuna ulaşarak çalışmamızın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Saraçoğlu (2000) ve Karaoğlu (2009) çalışmaları sonucunda mevcut araştırma ile paralel sonuçlara ulaşarak erkeklerin yalnızlık düzeylerinin daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Erkeklerin iletişim becerilerinin kızlara oranla az olması bu duruma sebep olarak gösterilebilir.

Alan yazında kızların erkeklere göre kendilerini daha fazla yalnız hissettikleri sonucunda olan çalışmaların olduğu görülmektedir. Eskin (2001) ve Yücel (2009) yaptıkları çalışmalarda kızların yalnızlık düzeylerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşan araştırmacılar olmakla beraber Demir (2007) ve Pancar (2009) ise yalnızlık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşmaya sahip olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Dahlberg ve arkadaşları (2015) kadınların erkeklere göre kendilerini daha fazla yalnız hissetmelerinin nedeni olarak dul kalmayı ve depresif ruh haline sahip olmayı gösterirken, erkeklerin yalnız kalmalarının nedenini ise iletişimlerinin ve sosyal ilişkilerinin fazla olmamasına bağlamaktadır.

2. Anne Eğitim Düzeyine Göre Mağdur Öğrencilerin Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki

Araştırma sonucunda mağdur öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Başer (2006), Kahrıman (2002), Dülger (2009) ve Akdoğan (2012), Duman – Tanrıverdi (2017) araştırmaları sonucunda anne eğitim düzeyinin algılanan sosyal desteği etkilemediği sonucuna ulaşarak bu araştırmayla paralellik göstermiştir. Aynı şekilde Gündoğan (2016) da ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelediği araştırmada en çok ortalamaya sahip bireylerin annesi üniversite mezunu olanlar, sonra ortaokul mezunu olanlar ve sırasıyla anne eğitim düzeyi lise ve ilkokul olacak şekilde tespit edilmiş bu sonucunda algılanan sosyal desteğin anne eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını tespit etmiştir.

Ergenlik dönemi çocuk için arkadaş ve diğer bireylere yönelimin en fazla yaşandığı dönemdir. Ergen ailesinden uzaklaşır yeni arayışlara girer. Bu yüzden anne eğitim düzeyi çocuğun sosyal desteğinin artırılmasında çok fazla etkili olmamaktadır. Bu ve yapılan diğer araştırmalarda ulaşılan sonuçlar bu durumu destekler niteliktedir.

Toplunun anneye yüklediği sorumluluklarla beraber, annelik iç güdüsünün de olması çocukla oluşan bağı kuvvetlendirdiği için anne eğitim düzeyinin algılanan sosyal destek düzeyi üzerinde etkili olmadığı çalışmalar sonucu desteklenmiştir.

Anne eğitim seviyesinin algılanan sosyal desteği anlamlı yönde etkilediği yani annenin eğitim seviyesi arttıkça çocuğun algıladığı sosyal desteğin de arttığı yönünde bulgulara Elbir (2000) lise 1. Sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma sonucunda ulaşmıştır. Kozaklı (2006) da üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı yalnızlığın algılanan sosyal destek üzerindeki etkisini incelediği çalışmada benzer sonuca ulaşmaktadır. Özen-Tanrıverdi (2017) ergenlerle yaptığı çalışmada anne eğitim düzeyi ile algılanan sosyal destek arasında farklılaşma olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna bağlı olarak annesi üniversite mezunu olan bireylerin algıladıkları sosyal destek puanını, aile- arkadaş alt boyutlarında ve toplamda çok düşük olarak tespit etmiştir. Cırık (2010) yaptığı çalışmada bireylerin anne eğitim seviyeleri yükseldikçe algıladıkları sosyal desteklerinin de önem ve sıklığı derecelerinde arttığı sonucunu edinerek mevcut çalışma ile farklı sonuçlara ulaşmıştır. Ustabas (2011) ve Soylu (2002)'nin da gerçekleştirdikleri araştırmalar sonucu elde edilen bulgular bu çalışma ile farklılık göstermektedir. Mevcut çalışmadan farklı sonuçlara ulaşan bu çalışmalarda, anne eğitim düzeyinin artması annenin bilinçlenmesi, kendini geliştirmesinden kaynaklı olarak çocuklarına verdiği desteğin artması ile aralarında anlamlı ve sağlam temelleri olan iletişim bağı kurulmuş olabilir.

Yapılan bu çalışmada anne eğitim seviyesi değişkeninin, mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerin yalnızlık düzeylerine ilişkin anne eğitim durumunda annenin okuma yazma bilmemesi, ilköğretim mezunu olması, ortaokul mezunu olması, lisans ya da lisansüstü mezunu olması arasında anlamlı farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşan Katmer (2018) ve aile yapısının anne eğitim seviyesine bağlı özelliklerin yalnızlık düzeyi üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşan (Demir, 1990; Eren, 1994; Köse 2006; Uruk, 2001; Yaşar, 1999) araştırmalar, mevcut çalışmayla paralel sonuçlara sahiptir. Çalışmadan farklı sonuçlara ulaşan Körler (2011) anne eğitim düzeyi arttıkça bireylerin yalnızlık seviyelerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

3. Baba Eğitim Düzeyine Göre Mağdur Öğrencilerin Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki

Araştırmada mağdur öğrencilerin ASD puanlarının baba eğitim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış ve ASD'nin babalarının eğitim seviyesine göre anlamlı farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başer (2006) aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada baba eğitim düzeyinin

algılanan sosyal destek düzeyi üzerinde anlamlı farklılaşmasının olmadığı sonucuna ulaşması mevcut çalışmayı destekler niteliktedir.

Akdoğan (2012) anne babası boşanmış ve boşanmamış ergenler üzerinde yaptığı araştırmada baba eğitim düzeyinin algılanan sosyal destekle aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşarak bu çalışmayla paralel sonuçlar elde etmiştir. Aynı şekilde Arıman (2007) ‘ın ortaokul öğrencileri üzerinden yürüttüğü, Erdeğer (2001) lise öğrencileri üzerinde yaptığı ve Bayraktar (2011) da üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada mevcut çalışmalarla ortak sonuçlara ulaşmış olup baba eğitim düzeyinin algılanan sosyal destekle aralarında anlamlı farklılaşma olmadığını belirtmişlerdir. Duman – Tanrıverdi (2017) mevcut çalışmalarla benzer sonuçlara ulaşmış olup araştırmasında algılanan sosyal destek ölçeğindeki puan ortalamalarında aile, arkadaş ve özel bir insan alt boyutlarında baba eğitim seviyesine göre anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Soylu (2002), üniversite sınavına hazırlanan öğrenciler üzerinde yürüttüğü çalışmada baba eğitim seviyesi azaldıkça algılanan sosyal desteğinde azaldığı sonucuna ulaşarak var olan bu çalışmadan farklılık göstermiştir. Alan yazında farklılık gösteren diğer çalışmalar da mevcuttur (Elbir, 2000; Kozaklı, 2006; Cırık, 2010; Ustabas, 2011).

Anne eğitim seviyesinde olduğu gibi baba eğitim seviyesinin de algılanan sosyal desteğin üzerinde etkisinin olmamasının sebebi ergenlik döneminde çocuk üzerinde ailesinden çok arkadaşları ve diğer bireylerin daha etkili olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Çalışmada baba eğitim seviyesi değişkeninin mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri üzerinde anlamlı etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışmadan farklı olarak, Gürsel (2000) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada baba eğitim seviyesi düştükçe yalnızlık düzeyinin arttığı bulgusuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Körler (2011) ortaokul öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada baba eğitim seviyesi arttıkça bireylerin yalnızlık seviyelerinde düşüş olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmalardaki yaş gruplarının farklı olması sonucun farklı çıkmasına sebep olabilmektedir. Mevcut çalışmayla farklılık gösteren araştırmalar da mevcuttur. Tan (2000) lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada eğitim düzeyi düşük olan babaların çocuklarının yalnızlık seviyeleri, eğitim düzeyi yüksek olan babaların çocuklarının yalnızlık seviyelerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşarak bu çalışmadan farklılık göstermektedir. Benzer sonuçlara ulaşan Köse (2006) yapmış olduğu çalışma sonucunda baba eğitim düzeyi puanı arttığı zaman öğrencilerin yalnızlık puanlarının azaldığı bulgusunu edinmiştir. paralel sonuçlara sahip diğer araştırmalar vardır (Demir, 1990; Eren, 1994; Yaşar, 1999; Uruk, 2001, Köse 2006). Bu araştırmalarda baba eğitim düzeyine bağlı özelliklerin yalnızlığın üzerinde etkilerinin olmadığı söz konusudur.

4. Kardeş Sayılarına Göre Mağdur Öğrencilerin Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki

Yapılan araştırma sonucunda mağdur öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gündoğan (2016) ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelediği çalışmada kardeş sayısının algılanan sosyal destek düzeyi ile anlamlı bir farklılaşmaya sahip olmadığı sonucuna ulaşarak mevcut araştırmayla benzerlik göstermektedir.

Ateş (2011) ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları sosyal desteği çeşitli değişkenler açısından incelemiş olduğu çalışmada, kardeş sayısı değişkeninin algıladıkları sosyal destek ile anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşarak mevcut çalışmadan farklılık göstermiştir.

Mevcut çalışmada mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmış olup Eren (1994)'in lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini tespit etmek amacıyla yaptığı araştırma sonucunda kardeş sayılarının bireylerin yalnızlıkları üzerinde bir etkiye sahip olmadığını tespit ederek araştırmayla benzerlik göstermiştir. Diğer benzer çalışmayı Katmer (2018) yalnızlığın yordayıcılarını incelediği çalışmada kardeş sayısının yalnızlık düzeyi üzerinde anlamlı etkisi olmadığı sonucuna ulaşarak elde etmiştir.

Tek çocuk olan bireyler anne ve babaları ile kurdukları iletişim sonucu ihtiyaç duydukları ilgi ve alakayı ebeveynlerinden sağlayarak paylaşım içerisinde bulundukları için yalnızlık düzeyleri az olabilir.

İlgili alan yazına bakıldığında, araştırma ile farklılaşan çalışmaların da yer aldığı görülmektedir. Demirtaş (2007) çalışmasında tek çocuk veya iki kardeşe sahip olan bireylerin yalnızlık düzeylerinin üç, dört, beş ve üstü kardeşe sahip bireylerin yalnızlık düzeylerinden daha az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yani kardeş sayısı arttıkça yalnızlık düzeyinin de arttığı görülmektedir.

Köse (2009) tek çocuk olan bireylerin iki kardeşli olan bireylere göre yalnızlık düzeylerinin fazla olduğu sonucuna ulaşarak, mevcut çalışmadan farklı sonuçlar elde etmiştir. Köse (2009) yürüttüğü çalışmada tek çocuk olan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin yüksek olmasının sebebini, çocuğun sosyal hayatında arkadaş edinene kadar herhangi biri ile birşey paylaşmamasından kaynaklı olabileceğini belirtmektedir.

5. Anne Çalışma Durumuna Göre Mağdur Öğrencilerin Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki

Mağdur öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin anne çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış ve çalışma sonucunda anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Duman-Tanrıverdi (2017) ve Demirtaş (2000) ergenlerin algıladıkları sosyal desteğin anne çalışma durumu değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşarak mevcut araştırma sonuçlarıyla paralel bir sonuç elde etmiştir. Steinberg (2000) akran zorbalığına maruz kalan ergenler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada annesi çalışan bireylerin aileden algıladıkları sosyal desteğin düşük seviyede olduğu bilgisine ulaşarak mevcut çalışmadan farklı bir sonuca ulaşmıştır. Aynı şekilde Elbir (2000) lise 1. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada anne çalışma durumlarına göre aileden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı bulgusunu edinmiştir.

Araştırmada mağdur öğrencilerin anne çalışma durumlarına göre yalnızlık düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Sonuçlara göre annesi çalışan mağdur ergenlerin yalnızlık düzeyleri annesi çalışmayan mağdur ergenlerin yalnızlık düzeylerinden daha fazladır. Annenin çalışması evde geçireceği zamanı kısıtlayacaktır. Bu durum annenin çocuklarıyla az vakit geçirmesine, gelişimlerini, ihtiyaçlarını takip ederken zaman sıkıntısından kaynaklı aksaklığa uğramasına sebep olabilir. Bir diğer tahmin edilen durum ise; çalışan anneler iş hayatlarında fazlaca yoruldukları için sabır düzeyleri evde çocuklarına karşı biraz daha azalabilmektedir. Bu durum ise çocuklarıyla kurdukları ilişkiyi etkileyeceğinden çocukların yalnızlık düzeylerinde artış olabilmektedir.

Mevcut çalışmadan farklı sonuçlara sahip bulgulara ulaşan Demirtaş (2007), ortaokul son sınıf öğrencilerine uyguladığı çalışmada anne çalışma değişkeninin yalnızlık düzeyi üzerinde anlamlı bir ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

6. Baba Çalışma Durumuna Göre Mağdur Öğrencilerin Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki

Mağdur öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin baba çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış ve araştırma sonucunda aile- arkadaş ve özel bir insan alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmayı destekler nitelikte olan Duman-Tanrıverdi (2018) ergenlerin akran zorbalığına maruz kalma ve sosyal destekle ilişkisini incelediği çalışmada baba çalışma durumunun algılanan sosyal destek düzeyi ile aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Demirtaş (2007) yaptığı araştırma da mevcut çalışmalarla benzer bulgular edinerek

baba çalışma durumunun algılanan sosyal destekle aralarında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Aynı şekilde Ayran (2013) ve Satan (2006) incelediği araştırmalarda babası çalışmayan bireylerin algıladıkları sosyal destek ile aralarında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirtmişlerdir.

Araştırmada mağdur öğrencilerin baba çalışma durumlarına göre yalnızlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mağdur öğrencilerin sıra ortalamalarının incelenmesi sonucu babası çalışan mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Toplumun babaya yüklediği sorumluluğun sadece maddiyat yönünde olması, babanın para kazanıp getirmesi, çocuğunun maddi ihtiyaçlarını karşılıyor olması çocuğuna karşı sorumluluklarının bu kadarla sınırlı kalmasına sebep olabilir. Babanın iş yükünün fazla olması çocuğuyla geçirdiği zamanı kısıtlayabilir. Bu da bireyin yalnızlık seviyesinin artmasına sebep olabilir.

Mevcut çalışma ile farklı sonuçlar edinen Körler (2011), babası çalışmayan mağdur öğrencilerin babası çalışan mağdur öğrencilere göre yalnızlık seviyelerinin daha fazla olduğunu tespit etmiş, Demirtaş (2007) ise 8. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada baba çalışma değişkeni ile yalnızlık puanları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmediği sonucuna ulaşmıştır.

7. Mağdur öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki

Yapılan araştırma sonucunda mağdur öğrencilerin yalnızlık ile aileden algılanan sosyal destek, arkadaşan algılanan sosyal destek ve özel birinden algılanan sosyal destek arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Edinilen sonuçlara göre mağdur öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri arttıkça yalnızlık düzeyleri artmakta, algılanan sosyal destek düzeyleri azaldıkça yalnızlık düzeyleri de azalmaktadır. Uzun (2013) sosyalleşmenin iki şekli ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada yalnızlık ve sosyalleşme arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu sosyalleşme arttıkça yalnızlığın artacağı sonucuna ulaşarak mevcut araştırma ile benzer sonuçlara ulaşmıştır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde mevcut çalışmanın sonucu ile paralel sonuçlara sahip çok fazla araştırmaya rastlanmamıştır.

Kozaklı (2006) 385 üniversite öğrencisi üzerinden yürüttüğü çalışmada algılanan sosyal destek ve yalnızlık seviyeleri arasında negatif korelasyon ilişkisi olduğu ve yalnızlık seviyesi ile sosyal desteğin kaynakları olan aile, öğretmen, arkadaş alt boyutları arasında olan korelasyon ilişkinin de negatif yönde anlamlı olduğu sonucunu edinmiştir. Alan yazın incelendiğinde yalnızlık ve sosyal destek arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin bulunduğu farklı çalışmalar

da mevcuttur (Arslan, 2016; Arslantaş & Ergin, 2011; Duru, 2008; Köse, 2009; Oğuz & Kalkan, 2014; Öztürk vd., 2006; Yıldırım, 2000; Yılmaz vd., 2008).

Bireyler yaşamları boyunca birçok sıkıntı ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Karşılaştıkları bu problemleri çözerken yalnız olmadıkları, var olan sosyal destek kaynaklarından yardım aldıkları bilinmektedir. Böylece içinde bulundukları sıkıntı durumundan daha kolay kurtulmakta, sorunlarla daha kolay baş edebilir.

Üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen araştırmada intihar girişimi-depresyon-yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş, intihar girişimi olmayan kontrol grubu üzerinde sosyal desteğin daha fazla düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Seyidoğlu, 2002, Akt., Kozaklı 2006). Problem yaratan yaşam olaylarında sosyal destek, uyumsuz davranışların oluşma ihtimalini azaltan koruyucu bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (Barrera ve ark., 2004; Jackson & Warren, 2000; Akt., Gökler 2007).

8. Akran zorbalığı mağduru olan öğrencilerin sosyal destek algılarının yalnızlık düzeylerini yordamasına yönelik ilişkisi

Yapılan araştırma sonucunda akran zorbalığı mağduru olan öğrencilerin sosyal destek algılarının yalnızlık düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde sosyal destek ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma mevcuttur (Cutrona, 1986; Cutrona & Russell, 1987; DiTommaso & Spinner, 1997; DiTommaso ve ark., 2003; Duru, 2005; Russell ve ark., 1984; Akt., Duru, 2008). Bahsedilen araştırmaların ortak yönü yüksek derecede sosyal destek düzeyinin düşük seviyede ki yalnızlık seviyesini yorduyor olmasıdır.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek; aileden, arkadaşan ve diğer önemli kişilerden olmak üzere üç farklı kaynağa sahiptir. Arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek, okul ortamlarında yalnızlıklarını en çok yordayan değişkenlerden bir tanesidir (Cutrona, Peplau & Russell, 1980). Yalnızlığı yordayan diğer bir değişken ise çocukların aileden algıladıkları sosyal destektir (Çeçen,2008).

Mevcut çalışmadan farklı olarak Yıldırım (2000), yalnızlık, sınav kaygısı, aile, arkadaş ve öğretmen desteği değişkenlerinin akademik başarılarını ne kadar yordadığını tespit etmek için yaptığı araştırmada, öğretmen desteği, aile desteği, yalnızlık ve sınav kaygısı değişkenlerinin akademik başarılarını anlamlı olarak yordadığı, arkadaş desteğinin ise yordamadığı sonucuna ulaşmıştır.

Öneriler

Bu araştırma sonucunda ulaşılan bilgiler doğrultusunda, akran zorbalığı mağduru ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkilere yönelik olarak, yapılacak olan sonraki araştırma ve önleme çalışmaları için araştırmacılar ve uygulayıcılara yönelik öneriler aşağıdadır.

1. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutlarından özel birinden algıladıkları sosyal destek seviyesi kız öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin sosyal çevreleriyle olan iletişimlerinde kendilerini açmaları için pekiştirmeler yapıp, sosyal çevrelerinde faaliyet alanları oluşturulabilir.
2. Mağdur erkek öğrencilerin yalnızlık seviyelerinin azaltılması için; katılabilecekleri sosyal alanlar artırılabilir. Kendilerini gösterebilecekleri onlara iyi gelen sosyal kaynak alanları oluşturulabilir ve diğerleriyle ilişki kurma konusunda çalışmalar yapılabilir.
3. Araştırma sonucunda anne ve babası çalışan mağdur ergenlerin yalnızlık düzeylerinin yüksek bulunması sebebiyle çalışan ebeveynlere önemli olan noktanın bireyle geçirilen sürenin değil geçirilen zamanın verimli olması gerektiği yönünde bilgilendirmeler yapılabilir.
4. Ergen ve ebeveynin geçirdikleri sürenin artırılması, yalnız ve birebir yapılan etkinliklere ağırlık vermesi önerilebilir.
5. Anne-baba ilgisinin en çok hissedildiği ve bu ilgiye en çok ihtiyaç duyulduğu ergenlik döneminde, ebeveynlere ergen psikolojisi veya ergenlerle nasıl iletişim kurmaları gerektiği yönünde bilgilendirme seminerleri yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, T. (2009). *Dokuzuncu sınıf öğrencilerinde psikolojik belirtiler ve akran zorbalığı* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 258374)
- Açıl, S. (2015). *Ortaöğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 385596)
- Ahmed, E., & Braithwaite, V. (2004). Bullying and victimization: Cause for concern for both families and schools. *Social Psychology of Education*, 7, 35-54. <https://link.springer.com/article/10.1023/B:SPOE.0000010668.43236.60>
- Akdoğan, S.D. (2012). *Anne babası boşanmış ve boşanmamış ergenlerin algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 333571)
- Akgün, S. (2005). *Akran zorbalığının anne-baba tutumları ve anne-baba ergen ilişkisi açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 159978)
- Aktaş, A.S. (2017). *Yetişkin bireylerde sosyal medya kullanım davranışları ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 460719)
- Albayrak-Sargın, Y. (2008). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin saldırgan davranışları ile öfke ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 231767)
- Altunbaş, G. (2002). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı kişisel özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri ile ilişkisi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 117295)
- Anderson, T. 2007. Cyberbullying from playground to computer. *Young Adult Library Services*, 5(2), 24-27.
- Andreou, E. (2000). Bully/victim problems and their association with psychological constructs in 8 to 12 year old Greek school children. *Aggressive Behavior*, 26(1), 49–56.
- Arıcak, O. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167-184. <http://citeseerx.ist.psu.edu> adresinden edinilmiştir.
- Arıman, F. (2007). *İlköğretim 7. Ve 8. sınıf öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 211335)
- Arslan, A. (2016). *Onkoloji kliniklerinde tedavi gören hastalarda yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 435690)
- Arslantaş, H. ve Ergin F. (2011). 50-65 yaş arasındaki bireylerde yalnızlık, depresyon, sosyal destek ve etki eden faktörler. *Türk Geriatri Dergisi*, 14, 135-144.
- Ateş, B. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile atılganlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 288275)
- Atik, G. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki zorbalık davranışını yordamada denetim odağı, benlik saygısı, aile stili, yalnızlık ve akademik başarının rolü*

- (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 205074)
- Ayan, G. (2013). *Ergenlerde akran zorbalığı ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 334332)
- Ayas, T. (2008). *Zorbalığı önlemede tüm okul yaklaşımına dayalı bir programın etkililiği* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 234648)
- Ayas, T. & Pişkin, M. (2011). Lise öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü bakımından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10 (2), 550-568.
- Aycan, U. (2018). *Üniversite öğrencilerindeki sosyal kaygı düzeyinin, alkol, yalnızlık düzeyi ve sosyal medya kullanım sıklığı ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 515217)
- Aypay, A., Durmuş, E. (2008). Zorba, kendine güvenen ve zorbalıktan kaçınan tutumları sergileyen lise öğrencilerinin işbirliği yapma karakter özelliği açısından incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(2), 23-42.
- Başer, Z. (2006). *Aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 186572)
- Bayraktar, Ö. (2011). *Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri ile duygusal zekâları* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 278678)
- Bayram, D. (1999). *Bir grup gençte ruhsal belirti ile sosyal destek ilişkisi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.89653)
- Besag, V.E. (1995). *Bullies and victims in schools. A guide to understanding and management*. Philadelphia: Open University Press.
[https://www.scirp.org/\(S\(i43dyn45teexjx455qlt3d2q\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=919975](https://www.scirp.org/(S(i43dyn45teexjx455qlt3d2q))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=919975)
- Bilgiç, N. (2000). *Arkadaşlık becerisi eğitiminin ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin yalnızlık düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 97404)
- Bilgiç, E., Yurtal, F. (2009). Zorbalık eğilimlerinin sınıf iklimine göre incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 5(2), 180-194.
- Budak, B. (1999). *Ortaöğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 92719)
- Bulgurcu, S. (2011). *İstanbul ilinde bir ilköğretim okulunda 6–8. sınıflarda akran zorbalığı sıklığının araştırılması* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 281744)
- Buluş, M. (1996). *Ergen öğrencilerde denetim odağı ve yalnızlık düzeyi ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 51070)
- Calsyn, R.J. Winter, J.P. Burger, G.K. (2005). The relationship between social anxiety and social support in adolescents: A Test of Competing Causal Models. *Adolescence*. 40(157), 103-113.

- Ceyhan, S. (2005). *Kayseri Nuh Naci Yazgan Sağlık Ocağı bölgesinde yaşayan 65 yaş ve üstü bireylerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 194342)
- Çeçen, R. (2008). Öğrencilerin cinsiyetlerine ve ana-baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.
- Cırık, İ. (2010). *İlköğretim 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 250902)
- Coget, J.F., Yamauchi, Y. and Suman, M., (2002), *The internet, social networks and loneliness. It&Society*, 1(1), 180-201.
- Coloroso, B. (2003). *The bully, the bullied, and the bystander: from preschool to high school*. Harper Collns Publishing, <http://books.google.com/books> adresinden edinilmiştir.
- Çağrı, R. (2010). *Zorbalık yapan ve zorbalığa maruz kalan çocukların kişilik özelliklerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez no.296631)
- Çakır, Y. (1993). *12-18 yaş grubundaki gençlerde çok yönlü algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik araştırması* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 26000)
- Çakır, Y. & Palabıyıklıoğlu, R. (1997). Gençlerde sosyal destek, çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Kriz Dergisi*, 5(1).
- Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt, T. & Kandemir, M. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin zorbalık statülerinin okul iklimi, prososyal davranışlar, temel ihtiyaçlar ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 933, 555-576.
- Çayırdağ, N. (2006). *İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okul kültürünü algılayışları ile zorbalık eğilimi ve zorbalıkla baş etme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 214105)
- Çetinkaya, S., Nur, N., Ayvaz, A., Özdemir, D. & Kavakçı, Ö. (2009). Sosyoekonomik durumu farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinde akran zorbalığının depresyon ve benlik saygısı düzeyiyle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 151-158.
- Daalen, G. V., Sandersb, K. & Willemsenc, T. M. (2005). Sources of social support as predictors of health, psychological well-being and life satisfaction among dutch male and female dual-earners. *Women & Health*, 41(2), 43-62.
- Demeray, M.K., & Malecki, C.K. (2003). Perceptions of the frequency and importance of social support by students classified as victims, bullies and bully/victims in an urban middle school. *School Psychology Review*, 32, 471-489.
- Demir, A. (1990). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini etkileyen bazı etmenler* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 12493)
- Demirtaş, A.S. (2007). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 207036)

- Dölek, N. (2001). *Öğrencilerde zorbaca davranışların araştırılması ve bir önleyici program modeli* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 320413)
- Duman - Tanrıverdi, Ö. (2017). *Ordu ili Akkuş ilçesinde ergenlerin algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalma durumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 487162)
- Duru, E. (2008). Üniversiteye uyum sürecinde yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın doğrudan ve dolaylı rolleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 13-24. <http://turkpdrdergisi.com/index.php/pdr/article/view/240>
- Dülger, Ö. (2009). *Ergenlerde algılanan sosyal destek ile karar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 231858)
- Eker, D., & Arkar, H. (1995). Perceived social support: psychometric properties of them SPSS in normal and pathological groups in a developing country. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 30(3), 121-126. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/7624805> adresinden edinilmiştir.
- Elbir, N. (2000). *Lise 1. sınıf öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 98574)
- Eren, A. (1994). *Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve psikolojik ihtiyaçlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 32486)
- Ergün, N. (2015). *Erken ergenlerde okul, aile ve demografik değişkenlere göre akran zorbalığının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 394827)
- Eskin, M. (2001) Ergenlikte yalnızlık, baş etme yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4(1), 5-11.
- Elliot, M. (2002). *Bullying: A practical guide to coping for schools*: London: Pearson
- Elmacı, F. (2001). *Parçalanmış ve bütünlüğünü koruyan aileye sahip ergenlerin depresyon ve uyum düzeylerinde sosyal desteğin rolü* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 107105)
- Erdeğer, N. (2001). *Lise öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.108790)
- Erdur-Baker, Ö. & Topçu, Ç. (2008). Siber zorbalık. D. Deryakulu (Ed.), *Bilişim teknolojileri öğretiminde sosyo-psikolojik değişkenler içinde* (ss. 105-123). Ankara. Maya Akademi.
- Ergün, D. (2011). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ortaöğretim 6., 7., ve 8. sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı yaygınlığı ve risk faktörlerinin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 308080)
- Eroğlu, S. E. (2009). Saldırganlık davranışının boyutları ve ilişkili olduğu faktörler: Lise ve üniversite öğrencileri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 205-221.
- Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 155-175

- Finnegan, R. A., Hodges, E. V. E. ve Perry, D. G. (1998). Victimization by peers: Associations with children's reports of mother-child interaction. *Journal of Personality and Social Development*, 75, 1076-1086. <https://psycnet.apa.org/record/1998-12834-016> adresinden edinilmiştir.
- Flannery, D.J., Wester, K.L., & Singer, M.I. (2004). Impact of exposure to violence in school on child and adolescent mental health and behavior. *Journal of Community Psychology*, 32(5), 559-573. <https://psycnet.apa.org/record/2004-17930-005> adresinden edinilmiştir
- Furlong, M.J., Chung, A., Bates, M. ve Morrison, R.L. (1995). Who are the victims of school violence? A comparison of student non-victims and multi victims. Educational and treatment of children. Special Issue: *Severe Behavior Disorders of Children and Youth*, 18, 282-298. <https://psycnet.apa.org/record/2003-02864-004>
- Geçtan, E. (2004). *İnsan olmak* (3.Basım). İstanbul: Metris.
- Geçtan, E. (2010). *Psikanaliz ve sonrası* (14. Basım). İstanbul: Metis.
- Genç, G. (2007). *Genel liselerde akran zorbalığı ve yönetimi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 226994)
- Griffin, R. S. ve Gross, A. M. (2004). Childhood bullying: Current findings and future directions for research. *Aggression and Violent Behavior*, 9, 379-400. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1359178903000338> adresinden edinilmiştir.
- Gökler, R. (2007). *İlköğretim öğrencilerinde akran zorbalığının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez no. 235698)
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537.
- Güler Yılmaz, M. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile utangaçlık düzeyleri arasındaki ilişki* (İstanbul ili Tuzla ilçesi örneği). (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 322475)
- Gültekin, Z. (2003). *Akran zorbalığını belirleme ölçeği geliştirme çalışması* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 132959)
- Gümüş, E.A., (2000). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve beden imgelerinden doyum düzeylerinin sosyal kaygı düzeyleri ile ilişkisini incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33, 99-108.
- Gündoğan, S. (2016). *Ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 436731)
- Gündoğmuş, G. (2017). *Yalnızlık düzeyinin yordanmasında anne baba tutumları ve okul tükenmişliği* (Yüksek Lisans tezi),Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 469139)
- Güner, F. (2009). *İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinden akran zorbalığı zorba ve kurbanlarının okul başarı düzeyleri ve sosyometrik statülerinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 253590)
- Gürsoy, E. (2010). *Ergenlerde sosyo demografik özelliklere ve algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalmanın incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.278760)

- Güvenir, T. (2005). *Okulda akran istismarı* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 281744)
- Haskaya, S. (2016). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile okula yabancılaşma arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 443075)
- Hilooğlu, S. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbaca davranışlarını yordamada sosyal beceri ve yaşam doyumunun rolü* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.241476)
- İlhan, T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin benlik uyumu modeli: yaşam amaçları, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.234457)
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi
- Kahriman, İ. (2002). *Adolesanlarda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.138391)
- Kapçı, E.G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-13.
- Karaman-Kepenekçi, Y. & Çinkır, G. (2006). Bullying among Turkish high school students *Children Abuse ve Neglect*, 30 (2), 193-204.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi [Scientific research method]*. (1.Baskı) Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş, H. (2011). *İlköğretim okullarında zorbalığa yönelik geliştirilen programın etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 304497)
- Karataş-Karayel, G. (2011). *Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak mükemmeliyetçilik* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 278518)
- Katmer, A.N. (2018). *Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak algılanan sosyal destek, arkadaşlık kalitesi ve arkadaşla bağlanmanın incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 534477)
- Kavşut, F. (2009). *Ergenlerde akran zorbalığı ve duygusal zeka arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 241590)
- Kaymakçıoğlu, Ç. (2002). *Algılanan stres, algılanan sosyal destek, beklentiler ve başetme yollarının depresyon ve anksiyete üzerindeki etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez no. 125041)
- Keskin, T. (2010). *İlköğretim okullarındaki öğrencilerin akran zorbalığının benlik saygısıyla ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 278793)
- Kılıç, S. (2010). *Akran istismarının ilköğretim öğrencilerinin okul iklimi algıları üzerindeki etkisi (Esenyurt İlçesi Örneği)* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 303909)

- Kıran, B. (2002). *Akran baskısı düzeyi farklı olan öğrencilerin risk alma, sigara içme davranışı ve okul başarılarının incelenmesi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 113304)
- Koç, Z. (2007). Çocuklar ve ergenlerde okul zorbalığının toplumsal nedenleri. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 12, 32–37. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/185985>
- Kozaklı, H. (2006). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 189130)
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. (2000). *Sosyal Bilimler İçin İstatistiğe Giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Köknel, Ö. (2000). *Bireysel ve toplumsal şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar
- Köse, E. (2006). *Liseli ergenlerde kişilik ve sosyal desteğin yalnızlığa olan etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 191703)
- Köse, E. (2009). *Yurtta kalan ve ailesiyle birlikte yaşayan lise öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 239339)
- Körler, Y. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından yalnızlık düzeyleri ve yalnızlık ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiler* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 286824)
- Malecki, C. K. (1999). 'Adolecents' ratings of perceived social support and its importance: validation of the student social support scale". *Psychology In The School*. 1999, 36 (6): 473-483. [https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/\(SICI\)1520-6807\(199911\)36:6%3C473::AID-PITS3%3E3.0.CO;2-0](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/(SICI)1520-6807(199911)36:6%3C473::AID-PITS3%3E3.0.CO;2-0)
- Nansel, T.R., Overpeck, M., Pilla, R.S., Ruan, W.J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: *Prevalence and association with psychosocial adjustment*, *JAMA*, 285 (16), 2094-2100. <https://psycnet.apa.org/record/2001-06280-002>
- Nelson, M. (2003). School bullies going high tech [Http://Canoe.Ca/Newsstand/Londonfreepress/2003/09/02/174030](http://Canoe.Ca/Newsstand/Londonfreepress/2003/09/02/174030)
- Newman, B., Newman, P., Griffen, S., O'Connor, K. & Spas, J. (2007). The relationship of social support to depressive symptoms during the transition to high school. *Adolescence*, 42, 441-460. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18047232>
- Nicpon, M., Huser, L., Blanks, E., Sollenberger, S., Befort, C. & Kurpius, S. (2006). The relationship of loneliness and social support with college freshmen's academic performance and persistence. *J.Collage Student Retention*, 8(3), 345-358. <https://asu.pure.elsevier.com/en/publications/the-relationship-of-loneliness-and-social-support-with-college-fr>
- Oğuz E. ve Kalkan M. (2014). Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ile sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki. *İlköğretim Online Dergisi*, 13, 787-795.
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları*. Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.: İstanbul.
- Olweus, D. (1978). *Aggression in the schools: Bullies and whipping boys*. Washington, DC: Hemisphere Press.

- Olweus, D. (1991). Bully/victim problems among school children: Basic facts and effects of a school based intervention program. In D. J. Pepler ve K. H. Rubin (Eds.) *The development and treatment of childhood aggression*. HillDFAle, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: what we know and what we can do*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Olweus, D. (1999). Sweden. In P. K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R. Catalano, ve P. Slee (Eds.) *The nature of school bullying. A cross-national perspective*. London and New York: Routledge.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying. *Educational Leadership Association for Supervision and Curriculum Development*, 60, 12-17.
- Olweus, D. (2005). *Bullying at School: What We Know and What We Can Do*. Blackwell Publishing, Oxford.
- Öger, K., Tarı I. ve Yılmazçetin, E, C. (2005). Okullarda suç ve şiddeti önleme. *Yeniden Sağlık ve Eğitim Özel Sayısı*, 7, 56-60. www.yeniden.org.tr
- Öğülmüş, S. (2006). Okullarda şiddet ve alınabilecek önlemler. *Eğitime Bakış*, 2(7), 16-24.
- Özatça, A. (2009). *Ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevleri* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 230585)
- Özen, D. Ş. (2006). *Akran zorbalığına uğramanın olası yordayıcıları ve cinsiyet ile yaşa bağlı değişimi*. 1.Şiddet ve Okul Sempozyumu: Bildiri Özetleri, İstanbul.
- Özkaya, G. (2017). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile umutsuzluk ve yaşam doyumu arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 466091)
- Öztürk H., Nazik-Sevindik F. ve Yaman Ç. S. (2006). Öğrencilerde yalnızlık ve sosyal destek ile bunlara etki eden faktörlerin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 16 (1): 383-394.
- Pancar, A. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 253467)
- Parsons, L. (2005). *Bullied teacher, bullied student. How to recognize the bullying culture in your school and what to do about it*. Canada: Pembroke Publishers.
- Pekel, N. (2004). *Akran zorbalığı grupları arasında sosyometrik statü, yalnızlık ve akademik başarı durumlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 144590)
- Pekel-Uludağlı, N. (2011). *Suçta karışmış ve karışmamış ergenlerin aile, akran, mahalle özellikleri ile psikolojik ve akademik niteliklerinin incelenmesi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 288227)
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2, 531.
- Pişkin, M. (2010). Ankara'daki ilköğretim öğrencileri arasında akran zorbalığının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35 (156), 175-189.
- Rigby, K. (2002). *New perspectives on bullying*, London: Jesica Kingsley.

- Rigby, K. (2003). *Consequences of bullying in schools*. The Canadian Journal of Psychiatry, 48, 583-59.
- Russell, D.;Peplau L.A.;Cutrona C.E.(1980). *The revised UCLA loneliness scale: Concurrent and discriminant validity evidence*. Journal Personality and Social Psychology. 39, 472-480.
- Saraçoğlu, Y. (2000). *Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 102204)
- Sarıcı Bulut, S. (2008). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sınav kaygıları, saldırganlık eğilimleri ve problem çözme becerilerindeki yetersizliklerin sağaltımında grupla çözüm odaklı kısa terapinin etkiler* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 262171)
- Sarıtaş, M. (2006). *İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinde gözlenen zorba davranışların aile sorunlarına göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 210753)
- Satan, A. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorba davranış eğilimlerinin okul türü ve bazı sosyo demografik değişkenler ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 209724)
- Schinka, K.C., VanDulmen, M.H.M., Bossarte, R. and Swahn, M. (2012). Association between loneliness and suicidality during middle childhood and adolescence, longitudinal effects and the role of demographic characteristics. *The Journal of Psychology*, 146, 105-118.
- Seçer, İ. (2014). *Akran zorbalığına uğrayan ergenlerin mağduriyet algılamaları ve kullandıkları başa çıkma stratejilerine grupla psikolojik danışmanın etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 366525)
- Smith, P.K. (2004). *Bullying: Recent developments*. Child and Adolescent Mental Health, 9, 98–103.
- Smith, J., Twemlow, S. W., & Hoover, D. W. (1999). Bullies, victim and bystanders: a method of in-school intervention and possible parental contributions. *Child Psychiatry and Human Development*, 30(1), 2937.
- Smith, P. K. ve Brain, P. (2000). Bullying in schools: Lessons from two decades of research. *erAggressive Behavior*, 26, 1-9.
- Soyaslan, D. (1998). *Kriminoloji*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınlar
- Soylu, Ö. (2002). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin ailelerinden sosyal destek algılayıp-algılamama durumlarına göre psikolojik belirtiler yönünden incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 125281)
- Sönmezay, H. (2010). *Lise öğrencilerinde zorbalığın iletişim becerileri ve algılanan sosyal destek ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 279966)
- Steinberg L. (2000). The family at adolescence. *Transition and Transformation, Journal of Adolescent Health*, C, 27. 627-633
- Sullivan, K. (2000). *The anti-bullying handbook*. Greenlane: Oxford University Press
- Tabachnick, B. G. ve Fidel, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. (4. Edition). Boston: Allyn ve Bacon Com.

- Tan, D. (2000). *Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile denetim odaklarının aile destek düzeyleri ve özlük nitelikleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Torun, A. (1995). *Tükenmişlik, aile yapısı ve sosyal destek ilişkileri üzerine bir inceleme* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 42311)
- Totan, T. (2008). *Ergenlerde zorbalığın anne-baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 216959)
- Tura, G. (2008). *Akran zorbalığına maruz kalmayı yordayan özellikler* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 234369)
- Türker, G. (2012). *İlköğretim öğretmenlerinin akran zorbalığına yönelik tutumlarını etkileyen faktörler* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 311860)
- Uludağlı, N. P. ve Uçanok, Z. (2005). Akran zorbalığı gruplarında yalnızlık ve akademik başarıları ile sosyometrik statüye göre zorba-mağdur davranışı türleri, *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 77-92.
- Ural B., Özteke N. (2007). *Okulda zorbalık*. Ankara: Kök yayıncılık
- Uruk, A. (2001). *Akranların ve ailelerin ergenlerin yalnızlık düzeyleri üzerindeki rolleri* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 105154)
- Ustabaş, S. (2011). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin saldırganlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 290730)
- Uzun, G. (2013). *Yeni iletişim teknolojilerinde sosyalleşme ve yalnızlık: Elazığ ili örneği* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 333597)
- Üner, E. (2017). *İnfertilite kliniğinde tedavi gören kadınların yalnızlık düzeyi ve algıladıkları aile desteğinin belirlenmesi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 471537)
- Ünüvar, A. (2003). *Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinde problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.123194)
- Yaman, E., Eroğlu, Y., Bayraktar, B., Çolak, T. S. (2010). Öğrencilerin güdülenme düzeyinde etkili bir faktör: Okul zorbalığı. *Akademik Bakış Dergisi*, 20, 1-17.
- Yaman, E., Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). *Baş çıkma stratejileriyle okul zorbalığı ve siber zorbalık*. İstanbul: Kaknüs Yayıncılık
- Yaşar, K. (1999). *Lise öğrencilerinin kendini değerlendirme ve yalnızlık düzeylerinin karşılaştırılması üzerine bir inceleme* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.89333)
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi, güvenilirliği ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 81-87.

www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1180-published.pdf adresinden edinilmiştir.

- Yıldırım İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversite Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18, 167-176
- Yıldırım, S. (2001). *Zorbalık, aile ortamı ve popülerite arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz E., Yılmaz E., Karaca F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 18(2), 71-79.
- Yurtal, F. (2006). *İlköğretim okullarında zorbalığın incelenmesi*. I. Şiddet ve Okul Sempozyumu, MEB ve Unicef İşbirliği, İstanbul.
- Yurtal, F. ve Cenkseven, F. (2007). İlköğretim okullarında zorbalığın yaygınlığı ve doğası. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 28, 1-13.
- Whitted K. S., David, R., Dupper; (2005). Best practises for preventing or reducing bullying in schools. *Children and Schools*, 27(3), 167–175. <https://academic.oup.com/cs/article-abstract/27/3/167/451238?redirectedFrom=fulltext>
- Windle, M. (1990). Temperament and social support in adolescence: interrelations with depressive symptoms and delinquent behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, 21(1), 19-24. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24263679> adresinden elde edilmiştir.

EKLER

EK-1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda bireysel özelliklere ilişkin sorular bulunmaktadır. Sizin için en uygun olan ifadenin yanındaki parantez içine X işareti koyunuz

Cinsiyetiniz : Kız () Erkek ()

1. Annenin eğitim düzeyi: ilköğretim() Lise() Yükseköğretim() Diğer ()

2. Anne çalışıyor -mu? ()Evet ()Hayır

3. Babanın eğitim düzeyi : ilköğretim() Lise() Yükseköğretim() Diğer ()

4. Baba çalışıyor mu : ()Evet ()Hayır

5. Kardeş sayısı :

EK-2. Ergen Akran İlişkileri Ölçeği-Mağdur Formu

MAĞDUR FORMU

Lütfen bu sene bu okula başladığınızdan beri bu okuldaki bir öğrenci (ya da öğrencilerin) aşağıda belirtilen ifadeleri SİZE ne sıklıkla yaptığını belirtiniz. Sizin cevabınıza en uygun olan sayıyı işaretleyiniz.

Okullar açıldığından bu yana.....		Asla	Bazen	Ayda bir ya da iki kere	Haftada bir	Haftada birkaç kere	Her gün
1.	Bazı arkadaşlarım hoşuma gitmeyecek şeyler söyleyerek bana sataştı.	1	2	3	4	5	6
4.	Bazı arkadaşlarım benim hakkımda hoş olmayan şeyler söyledi.	1	2	3	4	5	6
7.	Bazı arkadaşlarım hakkımda kötü şakalar yaptılar.	1	2	3	4	5	6
12.	Bazı arkadaşlarım beni oyun ve etkinliklerine almadılar.	1	2	3	4	5	6
13.	Bazı arkadaşlarım hakkımda hoşuma gitmeyecek şeyler söyleyerek benimle dalga geçtiler.	1	2	3	4	5	6
14.	Bazı arkadaşlarım hakkımda gerçek olmayan söylentiler çıkardılar.	1	2	3	4	5	6
18.	Bazı arkadaşlarım bana hoşuma gitmeyen isimler (lakap) takmaya çalıştılar.	1	2	3	4	5	6

EK-3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemeniz için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlelerin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.
1 2 3 4 5 6 7
Kesinlikle Hayır Kesinlikle Evet
4. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.
1 2 3 4 5 6 7
Kesinlikle Hayır Kesinlikle Evet
7. Sorunlarımı ailemle (örneğin, annemle, babamla, eşimle, çocuklarımla, kardeşlerimle) konuşabilirim.
1 2 3 4 5 6 7
Kesinlikle Hayır Kesinlikle Evet
12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.
1 2 3 4 5 6 7
Kesinlikle Hayır Kesinlikle Evet

EK-4. UCLA-LS

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. Sizden istenilen her ifade de tanımlanan duygu ve düşüncüyü ne sıklıkta hissettiğinizi ve düşündüğünüzü her biri için tek bir rakamı daire içine alarak belirtmeniz.

		Ben bu durumu HİÇ Yaşamadım	Benbu durumu NADİREN Yaşarım	Benbu durumu BAZAN Yaşarım	Benbu durumu SIK SIK Yaşarım
1.	Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum	1	2	3	4
5.	Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum	1	2	3	4
9.	Kendime yakın hissettiğim insanlar var	1	2	3	4
12.	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum	1	2	3	4
15.	Çevremde insanlar var ama benimle değil	1	2	3	4
17.	Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum	1	2	3	4
20.	Derdimi anlatabileceğim insanlar var	1	2	3	4

EK-5. Uygulama İzin Belgeleri

**T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 36648235/605/3461444

25.03.2016

Konu: Araştırma İzni

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi: a) Atatürk Üniversitesi'nin 22/03/2016 tarihli ve 1600069517 sayılı yazısı.

b) Atatürk Üniversitesi'nin 22/03/2016 tarihli ve 1600069470 sayılı yazısı.

İlgi yazılarda belirtilen üniversite ve araştırmacıların İlimiz okullarında araştırma yapma isteği Bakanlığımızın 07/03/2012 tarihli ve 3616 (2012/13) sayılı genelgesi çerçevesinde incelenmiştir. *Araştırmaların, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde, komisyon kararında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak ekte isimleri belirtilen okullarda yapılması şubemizce uygun görülmektedir.*

Makamınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet Yaşar YILDIRIM
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
25.03.2016

Yüksel ARSLAN
İl Milli Eğitim Müdürü

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: erzurum.meb.gov.tr
e-posta: arge25@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Çiğdem HOPUR Şb.Mdr.
Tel: (0 442) 234 4800
Faks: (0 442) 235 1032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0877-8aa1-313b-8398-ae2f kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN

Adı Soyadı	Hatice ARAN
Kurumu / Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Yakutiye İlçesi Şair Nefi Ortaokulu, Kazım Karabekir İmam Hatip Ortaokulu, Sabancı Ortaokulu
Araştırmanın konusu	Akran Zorbalığına Maruz Kalan Ergenlerin Algıladıkları Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki
Üniversite / Kurum onayı	Kurum Onayı İle
Araştırma / Proje /ödev / Tez önerisi	Araştırma Önerisi
Veri toplama araçları	Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Ergen Akran İlişkileri Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	

Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 2012/13 nolu genelge doğrultusunda yapılan incelemede araştırmanın kabulüne karar verildi.

Komisyon Kararı	Oybirliği ile Kabulüne
Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı	

KOMİSYON

25.03.2016
 Komisyon Başkanı
 Çiğdem HOPUR
 Şube Müdürü

Üye
 Osman ÇELİK

Üye
 Mesut ARAS

EK-6. Ölçek Kullanma İzin Yazısı

Posta - hatice aran - Outlook x +

outlook.live.com/mail/0/search/id/AQMkADAwATYwMAItZTg4AGMtZWUAYjctMDACLTAwCgBGAAAD2%2BeygPBkkEqV1IOYha60SwcAB2X9C1yo50emtOAwxMQAdyo...

Gönd... < haluk arkar x

Yeni ileti Yanıtla Sil Arşivle Gereksiz Taşı Kategorilere Ayır

Sık Kullanılanlar

Gönderilmiş Öğ...

Gelen Kutu... 4152

Taslaklar 76

Sık kullanılan ekle

Klasörler

Gelen Kutu... 4152

Gereksiz E-p... 32

Taslaklar 76

Gönderilmiş Öğ...

Şununla Office 365'e yükseltin: premium Outlook özellikleri

Ynt:

Teşekkür ederim Haluk bey. İyi çalışmalar.

Gönderen: haluk arkar <haluk.arkar@ege.edu.tr>
Gönderildi: 14 Mart 2016 Pazartesi 09:30
Kime: hatice aran
Konu: Re:

Sayın Hatice Aran,
Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Başarılar dilerim.
Prof Dr. Haluk Arkar

Kimden: "hatice aran" <hatice_aran99@hotmail.com>
Kime: "haluk arkar" <haluk.arkar@ege.edu.tr>
Gönderilenler: 13 Mart Pazar 2016 18:14:39

Merhabalar Haluk Bey, Ben Erzurum Atatürk Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümünde yüksek lisans öğrencisi Hatice ARAN. Yrd. Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE danışmanlığında belirlemiş olduğum tez konum "Akran Zorbalığına Maruz Kalan Ergenlerin Algıladıkları Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki." Konum gereği, sizin çalışmasını yapmış olduğunuz 'çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği' ni izniniz olursa kullanmak istiyorum.

EGE ÜNİVERSİTESİ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Hatice PİNAR
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum /05.04.1991
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Akran Zorbalığına Maruz Kalan Ergenlerin Algıladıkları Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi
İş Deneyimi	
Stajlar	Baş Öğretmen İlkokulu Şair Nefi Ortaokulu Erzurum Lisesi
Çalıştığı Kurumlar	Ömer Duygun İlkokulu Şair Nef'i Ortaokulu Alvarlı Efe Anadolu Lisesi Ömer Nasuhi Bilmen İlkokulu (halen)
İletişim	
E-Posta Adresi	hatice_aran99@hotmail.com
Tarih	